

МАРСЕЛ ПАНЬОЛ

ЗАМЪКЪТ НА МОЯТА МАЙКА

Превод от френски: Добринка Савова-Габровска, 1979

chitanka.info

В памет на най-близките ми

След ловната епопея със скалните яребици аз веднага бях приет в редовете на ловците в качеството на куче-пилещар, или хрътка, която да носи убития дивеч.

Всяка сутрин към четири часа баща ми открехваше вратата на стаята и прошепваше:

— Ще дойдеш ли?

Нито мощното хъркане на чичо Жул, нито писъците на братовчеда Пиер, който към два часа огладняваше, нямаха сила да ме изтръгнат от съня, но шепотът на татко мигом ме караше да скоча от леглото.

Мълчаливо се обличах в тъмното, за да не събудя нашия малък Пол, и слизах в кухнята. Чичо Жул, с подпухнали очи и малко свиреп вид, какъвто имат възрастните, когато са още сънени, затопляше кафето, а през това време татко слагаше храна в ловджийските чанти, а аз пълнех патрондашите с патрони.

Излизахме безшумно. Чичо Жул заключваше два пъти вратата и като побутваше капациите, слагаше ключа на кухненския прозорец.

Слънцето не се беше още показало и беше хладно. Няколко звезди, съвсем бледи, уплашено примигваха. Над ридовете на Орлово плато ивицата на избледняващата нощ беше избродирана от бели мъгли и в боровата гора при Малко око някаква кукумявка тъжно се сбогуваше със звездите.

Докато сипне зората, ние все се изкачвахме до червените камъни на Родунеу. Но оттам минавахме колкото може по-тихо, защото Батистен, синът на Франсоа, „издебваше“ жълтурките, запасен с голямо количество пръчици и клей за ловене на птици. Понякога имаше чак в косите му. След това, вървейки в полумрака в индийска нишка, ние стигаме до кошарата на Батист. Това беше една много стара кошара, където нашият приятел Франсоа спеше понякога с козите си. Тук, на широкото плато, което се издигаше към Тауме, червените лъчи на утринното слънце малко по малко изтръгваха от мрака боровете, хвойновите дървета и също като нос на кораб, който изплува от мъглата, пред нас внезапно изникваше самотният връх.

Ловците слизаха в долчинката: понякога на ляво, към Ескаупре, друг път надясно към Гарет и Пас Тан.

Аз продължавах да вървя по ръба на платото, на тридесет-четиридесет метра от бърдото. По пътя вдигах всичко пернато, а когато се случваше да подгоня някои заек, аз тичах по стръмнината и сигнализирах с ръце, както някога са правели моряците. Тогава татко и чичо бързо се изкачваха при мен и ние безмилостно преследвахме дългоушкото.

Никога, никога вече не срещнахме скални яребици, въпреки че, без да говорим за това, ние ги търсехме навсякъде и най-вече в свещения за нас овраг, на мястото на незабравимия лов. Ние се прокрадвахме натам, пълзейки под клоните на пърнарите и жълтугите, и често подплашвахме яребици, диви зайци, а веднъж дори един язовец, който чичо ми застреля почти в упор. Но царските яребици бяха отлетели в страната на легендите и там си и останаха, навярно от страх да не би да срещнат Жозеф. А от това славата му порасна още повече.

Наместил се удобно в тази слава, той беше станал просто страшен — нали често успехът прави таланта. Убеден, че отсега

нататък е невъзможно да не улучи с „царския изстрел“, той го прилагаше успешно при всеки случай, и то с такава лекота, че най-сетне чичо Жул бе принуден да каже: „Това не е вече «царски изстрел», а «изстрел на Жозеф».“ Но той самият си оставаше незаменим в стрелбата „в задника“, както сам се изразяваше, по всяко бягащо животно: заек, яребица или кос. Те не тичаха току-така и падаха в същия миг, в който си мислеха, че вече нищо не може да ги стигне.

Ние носехме вкъщи толкова много дивеч, че чичо Жул започна дори да продава и успя да плати наема за вилата — осемдесет франка, при пълното одобрение на всички.

В този успех и аз имах дял. Понякога вечер, край масата, чичо казваше:

— Това хлапе струва повече от куче. От сутрин до здрач не се спира. Не вдига никакъв шум и надушва всяко леговище. Днес ни прати цяло ято яребици, един бекас и пет-шест коса. Само дето не лае.

Тогава Пол, след като изплюваше хапката си обратно в чинията, чудесно излайваше.

Докато леля Роз го мърмеше, мама замислено ме гледаше. Навярно се питаше разумно ли е с толкова неукрепнали крака всеки ден да извървявам толкова път.

Една сутрин към девет часа аз с лека стъпка вървах по платото, което се издигаше над местността Черничевия кладенец.

В дъното на падината чичо Жул беше устроил засада в бръшляна, а баща ми се беше скрил зад завеса от повет под вечнозеления дъб на склона.

С една дълга хвойнова пръчка — жилава и приятна да се държи в ръце, защото е гладка и сякаш цялата смазана, аз шибях храстите, но яребиците не се показваха, нито бягащият заек от местността Бом Сурн.

Въпреки това аз добросъвестно изпълнявах задълженията си на гонче, когато забелязах накрая на бърдото нещо като надгробен знак от пет-шест камъка, натрупани от човешка ръка във формата на пирамида. Приблжих се и видях в подножието на купчината камъни някаква мъртва птица. Шийката ѝ беше стисната с две месингови примки от капан с пружина. Птицата беше по-едра от дрозд и имаше красив гребен и пера на главата. Наведох се, за да я вдигна, но някакъв звънък глас извика зад мен:

— Хей, приятелю.

Видях едно момче на моите години, което строго ме гледаше:

— Не се пипат чужди примки! Те са свято нещо.

Отвърнах му:

— Нямаше да я пипам. Исках само да видя птицата.

То се доближи. Беше чернокосо селско момче с фини провансалски черти, с черни очи и дълги мигли като на момиче. Под старото му елече от сива прежда се виждаше кафява риза с дълги ръкави, които той беше навил над лактите, носеше къси панталони и беше обут с възжени сандали като моите, само че на бос крак.

— Когато намериш някакъв дивеч, хванат в капан — каза момчето, — имаш право да го вземеш, но трябва пак да заредиш капана и да го поставиш на мястото му.

То освободи птицата и рече:

— Това е белогъзка.

Пусна я в торбата си, измъкна от джоба на жилетката си малка тръстикова тръбичка, запушена с лошо одялана запушалка, после изтръска върху лявата си длан голяма крилата мравка. С учудваща сръчност, от която се възхитих, то запуши тръбичката, стисна с два пръста мравката в дясната си ръка и същевременно, натискайки леко с

лявата ръка, разтвори краищата на малката металическа щипка, закачена в центъра на капана. Тези краища бяха извити в полукръг и когато се допираха, образуваха миниатюрен пръстен. С този пръстен момчето обхвана мравката през кръста и тя не можеше повече да помръдне — крилата ѝ пречеха да се върне назад, а дебелото коремче — да тръгне напред.

Аз попитах:

— От къде намираш такива мравки?

— Това са крилати мравки. Има ги във всички мравуняци, но те никога не се показват. Трябва да се рови земята с кирка на повече от метър дълбочина или да се чака първият дъжд през септември. Щом пекне слънцето, и те изведнъж излизат. Ако предварително си покрил ямата с мокър чувал, тогава става лесно.

Момчето зареди отново примката и я постави на мястото ѝ, до купчината камъни.

Живо заинтригуван, аз следях всяко негово движение и се мъчех да запомня всички подробности. То се надигна и ме попита:

— Ти кой си?

И за да ми внуши доверие, добави:

— Аз съм Лилий, от Белон.

— И аз съм от Белон.

Той започна да се смее:

— А, не, ти не си от Белон. Ти си от града. Не се ли казваш Марсел?

— Да — отговорих аз поласкан. — Познаваш ли ме?

— Никога не съм те виждал. Но баща ми пренесе мебелите ви и ми разказа за теб. Нали твоят баща е онзи с дванайсеткалибрена пушка, дето уби кеклиците?

Бях развълнуван от гордост.

— Да. Той е.

— Ще ми разкажеш ли?

— Какво?

— За кеклиците. Къде ги видяхте, как баща ти стреля и за всичко останало.

— О, разбира се.

— След малко — добави той. — Като свърша обиколката си. На колко си години?

— На девет.

— Аз съм на осем — каза той. — Ти залагаш ли примки?

— Не. Не знам как.

— Ако искаш, ще те науча.

— Ами разбира се! — извиках разпалено.

— Ела с мен. Ще наобиколя моите примки.

— Не мога сега. Вдигам дивеча за татко и за чичо. Те са не пусия долу, в ниското. Трябва да им пратя яребици.

— Днес няма да има яребици. Тук обикновено има три ята, но тази сутрин минаха дървари и ги подплашиха. Две ята излетяха към Гарет, а третото се спусна към Пас Тан. Може да им пратим един едър заек, трябва да е някъде тук, видях барабонки.

И ние започнахме да обикаляме примките, като удрахме с прът по храстите.

Новият ми приятел намери в примките няколко белогъзки (наричат ги и каменарчета), две чучулиги и три кръсточовки.

— Това е глупава птица — каза Лили. — Ако има само една в околността и дори една-единствена примка, бъди сигурен, че ще я намери и ще се оплете в нея. Но е много вкусна — добави той. — Я виж! Още един глупак.

Той изтича до друга примка и вдигна един великолепен гущер. Беше яркозелен, с много малки златни точки пръснати отстрани, а на гърба — сини, пастелносини полумесеци.

Лили откачи това красиво мъртво животно и го хвърли в храстите. Аз изтичах да го взема:

— Даваш ли ми го?

Той се засмя:

— За какво ми е? Казват, че по-рано са ги яли и май били много вкусни, но ние не ядем студенокръвни животни. Сигурен съм, че са отровни.

Аз скрих красивия гущер в чантата си, но десет метра по-долу го хвърлих, защото в следващата примка се беше хванал друг, дълъг почти колкото ръката ми и с още по-ярка окраска от първия. Лили изрече няколко провансалски ругатни и отправи към Светата дева молба да го избави от тези гущери.

— Но защо? — попитах аз.

— Не виждаш ли, че ми запушват примките? Когато се хване някой гущер, вече не може да се хване птица и значи имаш една примка по-малко.

После дойде ред на плъховете. Те бяха „запушили“ две примки. Това бяха големи синкави плъхове с много мека козина. Лилий отново се ядоса, после добави:

— От тези дядо ми правеше яхния. Те са чисти животни, живеят на свобода, ядат корени, жълъди, трънки. Всъщност са чисти колкото е и заекът, само че все пак са плъхове и... — Той гнусливо се намръщи.

В последните примки се бяха хванали четири кръсточовки и една сврака.

— Хе, хе — извика Лилий. — Сврака. Какво търси тук? И взела че се хванала на празна примка. Трябва да е била най-шантавата в семейството, защото...

Той не довърши и сложи пръст на устата си, после посочи надалеч към гъсталака от жълтуги.

— Там вътре нещо мърда. Да заобиколим. Тихо.

Той тръгна с гъвкава и безшумна походка като истински команч, какъвто беше, без сам да знае. Аз го последвах, но той ми направи знак да заобиколя по-отдалеч и отляво. Лилий вървеше, без да бърза, по посока на жълтугите, но аз се затичах, за да осъществя маневрата по обкръжаването. На десет крачки от мястото той хвърли един камък и на няколко пъти подскочи във въздуха с разперени ръце, надавайки дивашки викове. Аз го имитирах. Изведнъж Лилий се спусна напред: видях как от храстите изскочи огромен заек: с щръкнали уши, той правеше такива големи скокове, че между него и земята разстоянието оставаше неизменно. Успях да пресека пътя му, той зави към бърдото и се спусна в комина. Щом дотичахме до края на платото, ние видяхме, че се спуска право надолу и се промъква през храстите. Изчакахме с разтуптени сърца. Изведнъж отекнаха два изстрела, после още два.

— Дванайсеткалибреният стреля втори — каза Лилий. — Хайде да им помогнем да намерят заека.

Лилий се спусна надолу по комина, пъргав като маймуна.

— Изглежда непроходим, а всъщност е удобен като стълба — извика той.

Спуснах се след него. Като тънък познавач, той, изглежда, оцени моята подвижност:

— Уж си от града, а пък добре се справяш.

Като стигнахме подножието на скалите, ние се затичахме по склона. До кладенеца, под огромни борове, в сянката имаше малка поляна. На това място баща ми и чичо ми разглеждаха прострян заек. Те се обърнаха към нас, много горди. Малко стеснително попитах кой го уби.

— И двамата — отговори чичо. — Улучих го два пъти, но той продължаваше да тича и трябваше баща ти да му стреля още два пъти, за да остане на място. Тези животни леко носят куршум.

Каза го така, сякаш ставаше дума да се носи жилетка или шапка. После погледна новия ми приятел:

— О-о, намерили сме си компания.

— Аз го познавам — каза татко. — Ти нали си сина на Франсоа?

— Да — отвърна Лили. — Видяхте ме вкъщи на Великден.

— А ти май си знаменит ловец. Баща ти ми каза.

— О — възкликна Лили, като се изчерви, — слагам примки за птиците.

— И много ли хващаш?

Той се огледа наоколо с бърз поглед, после изпразни чантата си на тревата. Замрях от възхищение — имаше трийсетина птици.

— Знаеш ли, не е чак толкова трудно — каза той. — Най-важното е да имаш мравки. Знаем една върба долу, във Вала. Утре сутринта, ако си свободен, ще идем да потърсим, защото малко са ми останали.

Чичо ми разглеждаше улова на момчето:

— Охо — каза той, като го заплаши шеговито с пръст, — значи ти си истински браконьер.

Лили се учуди:

— Аз ли? Та аз съм от Белон.

Баща ми го запита какво иска да каже с това.

— Значи, че тези хълмове са на тукашните хора. Значи ние не сме браконieri.

Мисълта му беше проста и ясна — всички браконieri от Ла Трей са ловци, а ловците от Алош или от града са браконieri.

Ние закусихме на тревата. Всяка дума на Лили живо ни интересуваше, понеже той знаеше всеки хълм, всяка падина, всяка пътека, всеки камък от тези планини. Освен това, той знаеше навиците на животните и през кои часове излизат. Но на тази тема той ми се

стори малко сдържан — отговаряше само на въпросите на чичо Жул, понякога доста уклончиво и с лека, лукава усмивка.

Баща ми каза:

— В този край най-вече липсват извори. Освен Черничевия кладенец има ли и други?

— Разбира се — отговори Лили, но нищо не добави.

— Има в пещерата на Пас Тан — отговори чичо ми. — Означено е върху военните карти.

— Има и в Ескаупре — обади се Лили, — там баща ми поизкозите си.

— Значи това е изворът, който видяхме онзи ден — забеляза чичо.

— Сигурно има и други — обади се татко. Невъзможно е в такъв широк масив дъждовната вода да не се стича някъде.

— Може би не вали достатъчно — подхвърли чичо.

— Не се заблуждавайте — извика татко. — В Париж пада 0.45 куб.м. на година, а тук 0.60.

Погледнах гордо Лили и леко му намигнах, за да подчертая колко много знае баща ми. Но той, изглежда, не схвана смисъла на това, което се каза.

— Тъй като почвата на платото е съставена от непропускливи скални маси — продължи баща ми, — струва ми се съвсем естествено да става оттичане на дъждовната вода в подземни джобове и е напълно възможно тези джобове да се стичат и отцеждат в кухините. Навярно знаеш и други извори?

— Знам седем — отговори Лили.

— И къде се намират те?

Момчето малко се смути, но ясно отговори:

— Забранено е да се казва.

И баща ми, и аз се изненадахме.

— Но защо?

Лили се изчерви, преглътна слюнката си и отсече:

— Защото за извор не се говори.

— Каква е тази забрана? — извика чичо.

— Разбира се, в този безводен край — каза татко — всеки извор е съкровище.

— Ами ако знаят изворите, нали ще пият оттам — каза простодушно Лилий.

— Кои ще пият?

— Онези от Алош или от Пейпен. И ще идват всеки ден тук на лов.

Той внезапно се оживи:

— И всички онези глупаци, които идват на екскурзия. Откакто им „казаха“ за извора на Дребосъка от време на време идват най-малко по двайсет. Първо, това тревожи яребиците и после те откраднаха грозде от лозето на Шабер и после, когато някой път добре си пийнат, пикаят в извора. Един път бяха оставили табелка:

„Ние се изпикахме в извора“

— Защо? — попита чичо.

Лилий отговори съвсем естествено:

— Защото Шабер гръмна по тях.

— С истинска пушка? — попитах аз.

— Да, но отдалече и с дребни сачми. Той има само една череша и онези му обраха черешите — извика Лилий възмутено. — Баща ми каза, че е трябвало да стреля с едри сачми.

— Ето ти дивашки нрави! — извика чичо.

— Те са диваци! — извиси глас Лилий. — Преди две години, за да си опекаат пържолите, запалиха боровата гора при кошарата на Муле. Добре че гората беше малка и до нея нямаше нищо. Но ако го бяха направили в Пас Тан, представяте ли си какво щеше да стане?

— Разбира се — каза баща ми, — хората от града са опасни, защото не знаят.

— Щом не знаят, да си стоят вкъщи — отсече Лилий.

Той омиташе с голям апетит омлета с домати.

— Но ние не сме екскурзианти. Ние не замърсяваме изворите и ти спокойно можеш да ни кажеш къде се намират.

— Бих ви казал — отвърна Лилий, — но е забранено. Дори в семействата пазят тайна.

— Дори и в семействата? И таз добра! — възкликна татко.

— Той май преувеличава — изсумтя чичо.

— О, не, истината ви казвам. Имаше един извор, който дядо ми знаеше, но той никога на никого не каза къде е.

— Тогава ти откъде знаеш?

— Защото ние имаме малка нива на края на Пас Тан. Понякога ходехме да орем за елда и по обед, когато сядахме да се храним, дядо казваше: „Не гледайте накъде отивам“. И той тръгваше с празна бутилка в ръка.

Аз попитах:

— И вие не поглеждахте ли?

— Света Богородице! Той би убил всички ни. Ние ядохме насядали по земята, без да смеем да погледнем встрани. И след малко той се връщаше с бутилка ледена вода.

Татко попита:

— И никога, никога ли не узнахте къде ходеше?

— Както изглежда, преди да умре, се опитал да разкрие тайната. Извикал баща ми и започнал: „Франсоа, изворът, изворът...“ и хоп — умрял. Малко късно се сети да ни разкрие тайната. После как ли не търсихме извора, никога не можахме да го намерим. Един изгубен извор...

— Ето ти глупаво разсипничество — заяви чичо.

— Така е — каза Лили замислено. — Но може би от него пият птиците?

Заедно с дружбата с Лили, за мен започна нов живот. След като изпивах млякото с кафе и призори излизах с ловците, ние го намирахме седнал на земята, под смокинята, зает с подготвянето на примките. Той имаше около три дюзини, а баща ми ми беше купил двайсет и четири на пазара в Обан, където хитро ги продаваха като „примки за мишки“. Много настоявах да ми купи няколко по-големи примки, специално предназначени за яребици.

— Не — каза ми татко, — ще бъде нечестно да се ловят с примка толкова красиви птици.

Тогава му припомних за старата му пушка, която оставяше на място изненаданите птици.

— А пък в една примка яребицата може да се брани, защото е хитра, умна и има вероятност да се измъкне.

— Да, сигурно — отговори татко. — Но въпреки това примката не е благородно оръжие. Имам си и други съображения — пружината им е много натегната, можеш да си счупиш пръстите.

Аз веднага му показах, и то с голяма сръчност, че знам как се борови, и той беше принуден да го признае. И понеже продължавах да настоявам, татко най-сетне прошепна:

— А и много са скъпи.

Направих се, че не съм чул, и се хвърлих, надавайки радостен вик, към една не лоша прашка, която ни предлагаха за три петачета.

Примките „за мишки“ — не по-големи от чинийки, се оказаха страшно силни. Те притискаха шийката на птицата с такава невероятна бързина, че един голям кос никога не успяваше да се измъкне.

Докато подплашвахме птиците да летят към нашите ловци, ние слагахме примките ту по земята, ту покрай бърдото или на някой чепат клон, който пречупвахме, за да го препречим сред листака на кукуча^[1] или както Лилий го наричаше „беснурка“. Това дърво, което така често се споменава в пастирските поеми, е отрупано с гроздове червени и сини плодове — лакомство за всички птици.

Примка в кукуча означава сигурен улов на някоя овесарка, кос, зелена сипка или дрозд.

Цяла сутрин, изкачвайки се към върховете, ние слагахме примки, после нашата четворка спираше да хапне до някой извор, под шарената сянка на някой бор.

Ловджийските ни чанти винаги бяха претъпкани с храна, но ние омитахме всичко, до последната троха. Докато ядяхме омлета с домати — чудесен, когато е студен, — пържолите цвърчаха върху жаравата.

Понякога чичо Жул, с пълна уста, внезапно грабваше пушката си и между клоните стреляше по нещо, което никой не беше видял — и изведнъж на земята тупваше я гривяк, я авлига или ястреб.

Когато оставаха само кокалчетата от пържолите и коричката от сиренето, ловците се изтягаха върху легло от суха трева, и си почиваха, покрили лицата си с носна кърпа, за да се пазят от мушиците. А ние с Лилий се изкачвахме към бърдото за първата обиколка на примките.

Отлично помнехме местата, дърветата, храстите, камъните. Още отдалече веднага забелязвах, че някоя примка не е на мястото си, и се спусках натам, увлечен като трапер, който очаква да види впримчена някоя сребърна лисица или самур.

Почти винаги намирах под дървото или близо до купчината камъни някоя удушена птица, заплетена в примката. А когато не намирахме нищо, вълнението ни достигаше до краен предел, също като вълнението на човек, който е заложили на четири числа, разбрал е, че първите три съвпадат, и очаква да чуе четвъртото.

Колкото по-далече намирахме примката, толкова по-голяма беше жертвата, която я бе влачила след себе си.

Ние се промъквахме през храстите, като описвахме концентрични кръгове, които се стесняваха край мястото, където беше

сложена примката. Често се случваше да намерим някой хубав кос, едър алпийски дрозд, див гълъб, пъдпъдък, сойка.

Друг път не намирахме примката. Някой ястреб я беше отнесъл заедно с жертвата. Агонизирайки, тя навярно шумно е биела с криле и с това е привлякла вниманието на пернатия крадец.

Случваха се и забавни разочарования: ту виждахме тлъсти плъхове, ту огромен гущер или голяма стоножка с меден цвят. Един ден дори след дълги търсения, изпълнени с надежда, ние открихме бяла кукумявка — много висока на жълтите си крака, с настръхнала перушина, тя танцуваше с примката около шията. Полузадушена и шепнейки проклетия, тя ни посрещна недоволна, а очите ѝ просто щяха да изхвъркнат. Докато, леко разтревожен, взех да се приближавам към нея, кукумявката изведнъж направи странен скок, защото изхвърли краката си чак до височината на примката, улови я здраво с нокти и падна върху трътката си. Навярно щеше да успее да се освободи, ако беше хванала само единия край. Но върху тънкия си врат, вече осакатен, тя стискаше и двата едновременно. Близката смърт разтвори човката ѝ и тогава, събирайки последни сили, тя силно отблъсна примката и с един замах си откъсна главата.

Тази перната топка, изхвърлена към небето, навярно за момент си е помислила, че лети, но падна върху камънака с човката нагоре, с очи все още разширени от изненада.

Когато след време, в лица, господин Лаплан ни каза, че кукумявката била птицата на Минерва и символизирала мъдростта, аз така високо се изсмях, че след това трябваше да спрегна във всички времена чак до деепричастието четири глагола, които на всичко отгоре бяха и неправилни.

След първата обиколка трябваше да чакаме до пет-шест часа, за да има време примките „да поработят“.

Затова следобед ние отивахме да разглеждаме деретата, да берем девесил на Ескаупре или лавандула на Тауме. Но най-често, изтегнати под някой бор, заобиколен от храсти, защото също като дивите животни ние искахме да гледаме наоколо, без някой да ни види, ние по цели часове тихичко си говорехме.

---

[1] Дърво от семейство смрадликови. — Б.пр. ↑

Лилий знаеше всичко: какво ще бъде времето, къде са скритите извори, долчинките, където имаше гъби, дива салата, бадеми, трънки, къпини; той знаеше, че в дъното на един гъсталак има няколко корена лоза, незасегнати от филоксера, и че в това усамотено място зрее възкиселичко, но чудесно грозде. От тръстика Лилий можеше да направи свирка с три дупки. А понякога вземаше добре изсушено стебло от повет, срязваше го между два възела и този къс можеше да се пуши като пура, защото беше пронизан от хиляди невидими каналчета.

Лилий ме запозна със старото хинапово дърво на Пондран, с крушата при Гур дьо Рубо, с четирите смокини на Прекатори, с къпините на Гарет и после ми показва пеещия камък на върха на Червена глава. Това беше малка, права като свещица варовикова скала, прорязана от дупки и улеи. Самотна сред слънцето и тишината, тя пееше според волята на ветровете. Изтегнати по корем в сухата трева и мащерката, аз от едната страна на камъка, Лилий от другата, ние я обгръщахме с ръце и допрели ухо до гладката повърхност, слушахме със затворени очи.

Лекият североизточен вятър караше камъка да се смее, но ако задухаше яростно, камъкът започваше да мяука като изгубено коте. Той не обичаше вятъра — предвестник на дъжда, и с въздишка и тревожен шепот ни съобщаваше, че наближава. А после като старинен ловджийски рог тъжно и дълго тръбеше в дъното на мократа от дъжда гора.

Задухаше ли вятър откъм скалата на „Девоите“, започваше истинска музика — чуваше се хор от женски гласове и тези дами, облечени като маркизи, се покланяха леко. А сетне, високо в облаците, звуците на кристална флейта — нежни и звънки, се сливаха с гласа на някакво момиченце, което пееше на брега на ручей.

Скъпият ми Лилий нищо не виждаше и когато момиченцето пееше, мислеше си, че пее дрозд или някоя жълтурка.

Той не бе виновен, че няма никакъв слух и това не ми пречеше все така да се възхищавам от него.

В замяна на толкова много тайни, които той ми разкри, аз му разказвах за града: за магазините, където всичко се намира, за изложбите на играчки около Коледа, за факелното шествие на 141 полк, за чудесата на парка Маджик Сити, където се бях качвал на влакчетата в лабиринта на ужасите. Аз имитирах тракането на чугунените колела по релсите, уплашените писъци на жените, когато се спускаха надолу, а Лилий надаваше викове заедно с мен.

От друга страна, забелязах, че в своето невежество той ме смяташе за много умен: силех се да оправдая това мнение (съвсем противоположно на мнението на баща ми) и просто смайвах Лилий, че мога светкавично да смятам наум, като предварително старателно се тренирах. На него именно дължа, че научих таблицата за умножение чак до тринайсет по тринайсет.

След време взех да му поднасям думи от моята колекция, като започнах от най-кратките: *ръкойка*, *пункция*, *угар*, и нарочно напълвах шепата си с коприва, за да блесна пред него с думата *везикула*, което ще рече пришка. После добавях: *вестибуларен*, *коренообразен*, *непринуденост* и несравнимата дума *пълномощник* — титла, която присъдих, и то съвсем не по заслуга, на старшината от жандармерията. Най-накрая, един хубав ден, аз му подадох красиво изписана върху къс хартия думата: *непротивоконституционствувателствувайте*. Когато Лилий най-сетне успя да я разчете, той ми благодари, като същевременно ми призна, че нямало да може често да я употребява. Но това никак не ме засегна. Целта ми беше не да обогатя речника му, а да увеличи възхищението му към мен, което растеше заедно с дължината на думите.

Но нашите разговори винаги се въртяха около лова: повтарях ловджийските случки на чичо Жул и често Лилий със скръстени ръце, облегнат на някой бор и дъвчейки стръкче копър, замислено ми казваше:

— Разкажи ми пак за кеклиците.

Никога през живота си не съм бил толкова щастлив, но понякога, сред хълмовете, изпитвах угризение — бях изоставил малкия Пол. Той не се оплакваше, но аз го съжалявах, като си представях колко е самотен. Затова един ден реших да го взема с нас.

Вечерта предупредих ловците, че двамата с Лилий няма да тръгнем рано, а много по-късно заради Пол и че ще се срещнем с тях

при извора на Пас Тан, където обикновено обядвахме.

Те изглеждаха разочаровани от тази измяна и се опитаха да ме накарат да се откажа от намерението си, но така и не успяха.

Без да се издам, аз тайничко се наслаждавах от победата си — нали не искаха да ме вземат при откриването на лова, нека сега да видят какво е без мен. Навярно така се радват американците, когато ги викаме на помощ, след като по политически или религиозни съображения прогонихме прадедите им.

Към шест часа сутринта ние помъкнахме с нас Пол, все още сънен, но доста доволен от приключението, което започваше. Той мъжествено крачеше между нас. Щом стигнахме Малкото око, намерихме на първата примка една сипка. Пол веднага я освободи, погледна я и се разрева с глас, като викаше и се давеше от сълзи:

— Тя е мъртва, тя е мъртва.

— Ами разбира се — каза Лили, — примките са за това — да ги убиват.

— Не искам, не искам, трябва да я съживим.

Той се опита да духне в човката на птицата, после я подхвърли нагоре, за да ѝ помогне да литне. Но нещастната сипка отново падна тежко на земята, като че ли никога не бе имала криле. Тогава малкият Пол насъбра камъни и започна да ги хвърля по нас с такава ярост, че трябваше да го грабна в ръцете си и да го отнеса вкъщи.

Съобщих на мама колко много съжалявам, че ще трябва да го оставя.

— Не мисли за него — отговори ми тя. — Той обожаваше сестричката си и е много търпелив с нея. По цял ден я забавлява. Нали, Пол?

— Да, да, мамо.

И наистина я забавляваше. Пускаше в меките къдрави коси шепа щурци и пленените насекоми бръмчаха около детското лице, а то се смееше, пребледняло от страх; или пък слагаше сестричката върху клона на маслината, два метра над земята, и се правеше, че я оставя на произвола на съдбата. Един ден, понеже се страхувала да слезе, тя се изкачила до най-високите клони и майка ми ужасена видяла малкото личице да се показва над сребристите листа. Тя изтичала да вземе двойната стълба и с помощта на леля Роз успяла да я хване, както понякога пожарникарите залавят бездомните котета. Пол заявил, че тя му се изплъзнала, и от този момент нататък на сестричката ни се гледаше като на маймунка, способна да се изкатери до най-опасните места.

Друг път той пъхаше в гърба ѝ бодилчета и за нея взеха да говорят, че все хленчи, без сама да знае защо. Той я успокояваше, като я тъпчеше с бадемова дъвка и дори ѝ даде да опита едно хапче от сладка папрат, приготвено не в аптека, а в стомаха на някой заек. Пол ми призна за този подвиг още същата вечер, защото се опасяваше, да не би да я е отровил.

Тогава и аз му признах, че също съм му давал черни маслинки, още топли, събрани по следите на стадо кози, и че нищо не му стана. Пол просто беше възхитен от това успокоително за него признание и продължи без никакви угризения братските си шеги. Но както след време научих от великия Шекспир, *crime will out*, което ще рече — престъпленията никога не остават неразкрити. Така че една вечер заварих в нашата стая брат ми да хлипа, заровил лице във възглавницата.

През този фатален ден той измислил една нова игра с много прости правила: силно щипвал пълничкото задниче на сестричката и тя моментално надавала пронизителни викове. Тогава той изтичвал като обезумял към къщи:

— Мамо! Бързо! Ужили я оса!

Два пъти мама дотичвала с памук и амоняк в ръце и се опитвала да извади с нокти несъществуващото жило, а това още повече усилвало писъците на сестричката, за най-голяма радост на чувствителния Пол. Но той направил голяма грешка, като още веднъж се опитал братски да се пошегува. Майка ми, която се усъмнила, го хванала на място — върху бузата му отекнала солидна плесница,

последвана от няколко удара с тънка пръчка. Пол изтърпял всичко, без да му мигне окото, но трогателните упреци, които чул след това, просто му разкъсали сърцето и до седем часа вечерта той все още не беше се успокоил. На масата сам се отказа от десерта, а сестричката ни, измъчена и благодарна, плачейки от нежност му предлагаше от своя крем карамел.

Като се убедих за сетен път, че той нито за секунда не скучае, аз много лесно се отърсих от угризенията си и го оставих да играе, както намери за добре.

Една сутрин тръгнахме на лов, но небето беше навъсено, захлупило върховете на хълмовете, и само на изток леко розовееше. Свежият ветрец, идващ от морето, бавно събираше тъмните облаци. Баща ми ме накара да облека върху ризата си яке и да си сложа каскет на главата. Лилий дойде с таке.

Чичо погледна небето и отсече:

— Няма да вали. Такова време е чудесно за лов.

Лилий ми намигна и пошушна:

— Ако изпие всичко, което ще се излее, има да пикае чак до Коледа.

Този израз ми се стори чудесен и Лилий с известна гордост сподели с мен, че го бил чул от големия си брат Батистен.

Сутринта премина, както обикновено, но към десет часа, близо до бърдото на Тауме ни изненада пороен дъжд. Той трая около десет минути, а ние застанахме под гъстите клони на голям бор. Баща ми използва почивката, за да ни разясни, че в никакъв случай не бивало да се крием под дърво. Нямаше гръмотевици и ние скоро можахме да стигнем до Бом Сурн, където обядвахме.

По пътя заложихме петнайсетина примки, а ловците убиха четири заека и шест яребици.

Времето се изясни и чичо заяви:

— Небето се прочисти. Край, дъждовете свършиха.

Лилий пак ми намигна, но не каза хубавото изречение.

След като напразно пребродиха Градинаря, мъжете ни изоставиха и поеа пътя към Пас Тан, а ние се изкачихме към местата, където ни чакаше нашият улов.

Докато се катерехме покрай сипеите, Лилий ми каза:

— Няма за какво да бързаме. Колкото по-дълго стоят примките, толкова по-добре.

Ние се изтегнахме, с ръце под тила, под една стара оскруша, която се издигаше сред глогинови храсти.

— Няма да се учудя — каза той, — ако тази вечер ние хванем няколко смрикара, защото днес е вече есен.

Аз се смаях.

В централните и северните области на Франция, още в първите дни на септември лек ветрец, малко по-студен от обикновения, изведнъж откъсва мимоходом някое красиво яркожълто листо, което се върти, плъзва се и се преобръща във въздуха, грациозно като птица. Този откъснат лист само с няколко дни изпреварва отстъплението на цялата гора, която става ръждива, после хилава и черна, защото всички листа политат след лястовиците, когато есента затръби със златния си рог.

Но в моя край, Прованс, боровите и маслиновите дървета пожълтяват само преди да умрат, а след първите септемврийски дъждове измитите листа още по-ярко зеленееят и сякаш отново е месец април. Из тези пусти места пърнарът, мащерката, розмаринът, хвойната винаги имат листа и ограждат вечно синята лавандула, а невидимата есен тихичко се промъква в дъното на долините. Тя използва някой нощен дъжд, за да обагри в жълто лозата или четирите праскови, които изглеждат като болни, и за да не издаде настъпването си, тя кара да почервеняват лековерните къпинови плодове, които винаги са я смятали за пролет. Ето така всички дни на ваканцията си приличаха и не даваха да се почувствува как времето напредва, а изминалото лято си отиваше без нито една бръчка.

Огледах се наоколо, без нищо да разбирам.

— Кой ти каза, че вече е есен?

— След четири дни е Свети Михаил и смрикарите ще дойдат. Но още не е голямото прелитане. То ще стане през другата седмица, през октомври.

Като чух последните думи, сърцето ми се сви.

ОКТОМВРИ! НАЧАЛОТО НА УЧЕБНАТА ГОДИНА!

Не исках да мисля за това. Отхвърлях с всички сили неприятната мисъл.

Намирах се в такова състояние, което успях да разбера едва по-късно, когато учителят ни Еме Сакоман ни обясни в какво се състои субективният идеализъм на Фихте. Също като немския философ аз вярвах, че външният свят е мое собствено изобретение и че е възможно

само с усилие на волята да премахна оттам всички неприятни събития, все едно че ги зачерквам. Тъкмо поради тази вродена вяра, винаги опровергавана от фактите, децата изпадат в такъв яростен гняв, когато събитието, което са смятали, че им е подвластно, нагло им доказва обратното.

И тъй, аз се опитах да премахна месец октомври. Той беше някъде в бъдещето и не биваше още отсега да се съпротивявам. Далечният тътен, който моментално прекъсна разговора ни, ми помогна да го забравя напълно.

Лилий скочи и наостри слух — гръмотевицата отекна отново, там, над Алош, от другата страна на Тауме.

— Започва — каза Лилий. — Ще видиш какво ще стане след час. Още е далеч, но приближава.

Като се измъкнах от храстите, видях, че небето се беше смръщило.

— Какво ще правим сега? Да бяхме се върнали на Бом Сурн?

— Няма нужда. Знам едно място, почти в края на Тауме, където няма да се намокрим и ще видим всичко. Ела.

Той тръгна.

В същия този миг нов тътен, вече по-близо, глухо разтърси околността. Лилий се извърна към мен:

— Не се страхувай. Имаме време.

Но той ускори крачка.

Докато изкатерим двата стръмни комина, небето ставаше все по-мрачно. Понеже вървахме по склона на високия скалист връх, видях как се приближава една огромна лилава завеса и как червена светкавица внезапно, но безшумно я раздра.

Преминахме през трети комин, почти отвесен, и стигнахме до предпоследната тераса, над която няколко метра по-високо се издигаше крайното плато.

На петдесет крачки от нас, наравно със земята, в самото бърдо се откриваше триъгълна пукнатина, чиято основа нямаше и метър ширина. Ние се промъкнахме през нея. Това беше нещо като пещера, която в началото се разширяваше, а по-навътре в скалата, където мракът се сгъстяваше, ставаше по-тясна.

Като събра няколко плоски камъка, Лилий направи нещо като пейка, точно срещу отвора, после сви ръцете си на фуния и се провикна към облаците:

— Може вече да започва.

Но не започна.

В краката ни, под платата с трите тераси, тънеше Градинаря, чиято борова гора се простираше чак до високите скалисти стени на прохода Пас Тан, който от своя страна потъваше между две пустинни плата.

Надясно и почти на същата височина, на която се намирахме, се виждаше полегатият склон на Тауме, където бяхме разположили примките си.

Вляво от Градинаря бърдото, заобиколено от борови дървета и зелен дъб, бележеше границата с небето.

Този пейзаж, който винаги бях виждал да трепти на слънцето в нажежения въздух на знойните дни, беше застинал неподвижно, като огромен картонен макет. Лилави облаци минаваха над главите ни и синкавата светлина чезнеше с всяка измината минута, както светлината на лампа, която гасне.

Не ме беше страх, но изпитвах необяснима тревога, някаква дълбока, почти животинска мъка.

Планинските аромати и най-вече ароматът, който пръскаше лавандулата, като наситено остро благоухание се издигаха почти видимо от земята.

Бързо-бързо, сякаш подгонени от кучета, се стрелнаха няколко заека, после, широко разперили криле, от хълма безшумно излетяха яребици и кацнаха на трийсет крачки вляво от нас, под надвисналото сиво бърдо.

И тогава в тържествената тишина на планините неподвижните борове запяха. Това беше някакъв далечен шепот, едва доловимо шумолене, твърде слабо, за да може да смуги ехото, но тръпнещо, непрекъсващо, вълшебно.

Не помръдвахме. Не си говорехме.

Откъм Бом Сурн се чу писъкът на ястреб, отначало пронизителен и отривист, после проточен като зов.

Пред мен върху сивата скала паднаха първите дъждовни капки. Много раздалечени една от друга, те се пръскаха на лилави петна, големи колкото петачета. После се състиха в пространството и във времето и скалата заблестя като мокър калдъръм.

Най-сетне внезапно блесна светкавица, последвана от кратък тътен, разсече облаците и те се изсипаха върху камънака с оглушително барабанене.

Лилий избухна в смях — видях, че беше пребледнял, усетих, че и аз съм бледен, но ние вече дишахме по-свободно.

Отвесният дъжд сега скриваше пейзажа, от който беше останал само един полукръг, заключен със завеса от бисери. От време на време блясваше светкавица, но толкова бърза, че изглеждаше неподвижна, осветяваше черния свод на пещерата и черните силуети на дърветата изскачаха от прозрачната завеса. Беше студено.

— Къде ли е баща ми сега? — казах аз.

— Навярно са стигнали до пещерата на Пас Тан или малката пещера на Зив.

Той размисли няколко минути и изведнъж каза:

— Ще ти покажа нещо, ако се закълнеш никога на никого да не говориш за това. Но трябва да се закълнеш и в дървения, и в железния кръст.

Това беше тържествена клетва, която се полагаше в изключителни случаи. Видях, че Лилий е станал много сериозен и че чака. Аз се изправих, изпънах дясната си ръка и под шума на дъжда с ясен глас изрекох клетвените думи:

*Дървен кръст, железен кръст,
ако излъжа, да стана на пръст.*

След десет секунди мълчание, което придаде още по-голяма тежест на церемонията, Лилий стана:

— Добре — каза той. — Сега ела. Ще идем от другата страна.

— От коя друга страна?

— Тази пещера пресича скалата. Това е проход под Тауме.

— Минавал ли си вече по него?

— Често.

— Никога не си ми го казвал.

— Защото това е голяма тайна. Само трима души я знаем — брат ми, баща ми и аз. Сега с тебе ставаме четирима.

— Мислиш ли, че е толкова важно?

— И още как! Заради жандарите. Щом видим, че шарят откъм едната страна на Тауме, минаваме от другата. Те не знаят прохода и

докато заобиколят скалата, дим да ни няма. Но ти нали се закле, вече не можеш да го кажеш на никого.

— Дори и на татко?

— Той си има разрешително за лов. Няма нужда да го знае.

В дъното на пещерата пукнатината ставаше по-тясна и се отклоняваше вляво. Лили се провря с рамото напред.

— Не се страхувай. Нататък е по-широко.

Вървах след него.

Коридорът се издигаше, после се спускаше, после извиваше вляво, после вдясно. Вече не се чуваше дъждът, но тътнежът на гръмотевиците разтърсваше скалата около нас.

При последния завой се появи някаква светлина.

Тунелът свършваше от другата страна на хълма и Ескаупре сигурно беше в краката ни, но пелена от мъгла го скриваше напълно от погледа ни. Още повече че облаците идваха към нас на сиви валма: те шумно се разбиваха в скалата като бушуващ прилив и скоро ни заляха. Не се виждаше на десет крачки.

Подземната кухня, където се намирахме, беше по-обширна от предишната, отгоре се спускаха сталактити, а изходът на пещерата се издигаше два метра над земята.

Сега дъждът плющеше яростно — чест, бърз, тежък, и изведнъж една след друга, безспирно забляскаха светкавици. Всеки нов гръм само усилваше предишния и първият тътен се връщаше отново като разтърсващо ехо.

Пред изхода на пещерата някаква беснурка потрепваше от ударите на дъждовните капки и лъскавите ѝ листа падаха едно по едно. Отдясно и отляво ние чувахме как се стичат ручей, които търкаляха чакъл и камъни и се пенеха на малки невидими водопади.

Убежището ни беше сигурно и стихии не ни плашеха. Но съвсем близо до нас по бърдото удари гръмотевица, сякаш кървава и стенеца, и откъсна цял скален блок. Тогава чухме как пращят стволовете на дърветата, които не издържаха под тежестта на свличащите се каменни късове — те ги пречупваха, преди да избухнат като мина в дъното на падината.

Този път аз треперех от страх и заотстъпвах към дъното на прохода.

— Красиво е — каза ми Лилий. Но видях, че не беше спокоен. Той седна до мен и подхвана:

— Красиво е, ама е шантаво.

— Дълго ли ще трае?

— Може би час, но не повече.

Струйки вода започнаха да се стичат от процепите на островърхия свод, който се губеше в тъмнината, после струята се усили и ни принуди да се отместим.

— Лошото е — обади се Лилий, — че ще изгубим цяла дузина примки. А другите ще трябва хубаво да ги изсушим край огъня и да ги смажем, защото...

Изведнъж той млъкна и се загледа втренчено зад мен. Само с устни ми прошепна:

— Леко се наведи и вземи два големи камъка.

Обзет от страх и като гуших глава в раменете си, аз застанах неподвижно. Но Лили бавно се наведе, без да откъсва поглед от това нещо, което стоеше зад мен и някъде над главата ми. На свой ред аз

бавно се снижих. Лилий стискаше два камъка, големи колкото юмрука ми. Сторих същото.

— Леко се обърни — прошепна той.

Извърнах главата и тялото си и горе, в тъмнината, видях да светят две фосфоресциращи очи. Думите ми изскочиха като дъх:

— Да не е вампир?

— Не. Това е бухал.

Напрягайки зрението си, успях да различа очертанията на птицата. Кацнала върху издатината на скалата, тя беше две стъпки висока. Дъждът я беше прогонил от гнездото ѝ, то навярно беше някъде по свода.

— Ако ни нападне, пази си очите — прошепна Лилий.

Изведнъж изпитах ужас:

— Да се махаме — казах, — да се махаме! По-добре мокри, отколкото слепи.

Аз скочих в мъглата. Той ме последва.

Бях изгубил каскета си. Дъждът ме шибаше по главата, мокрите ми коси падаха в очите.

— Върви край бърдото — извика Лили. — По-малко ще се измокрим и няма да се загубим.

Наистина едва виждах на четири крачки пред мен.

Мислех си, че достатъчно познаваме тези места и че щом видим някое дърво, скала или храст, това ще ни помогне да се оправим. Но мъглата не беше само завеса, завоалирала очертанията на предметите. Понеже не беше еднаква навсякъде, тя ги преобразяваше. Позволяваше ни да видим призрачните очертания на някое малко, криво борче, но напълно изтриваше силуета на дъба, който беше до него; после борчето на свой ред изчезваше и от мъглата изскачаше само половината от дъба, напълно неузнаваем.

Местността край нас непрекъснато се менеше и ако не беше бърдото, до което вървахме опипом, какво друго ни оставаше, освен да седнем под този порой и да чакаме.

За щастие небето малко по малко взе да се укротява. Бурята отмина към Гарлабан и силата на дъжда започна да намалява — сега той беше равен, отвесен, навярно щеше да продължи дълго.

Но ето че бърдото, което ни сочеше пътя, изведнъж свърши пред надвисналата отвесна скала на Тауме. Ние се отделихме от него с големи опасения, както малкото дете се бои да се пусне от перилата на стълбата, по която слиза.

Лили мина пред мен. Без да откъсва поглед от земята, той намери пътеката, която дъждовните потоци бяха размили. Впрочем старата хвойна, разперила в мъглата два сухи и криви клона, веднага ни помогна да се ориентираме. Бяхме на прав път и ускорихме крачка.

Гуменките ни, прогизнали от вода, жвакаха на всяка крачка. Мокрите ми коси леденееха на челото. Якето и ризата ми лепнеха на гърба.

В настъпилата тишина чухме отдалече някакъв доста слаб, но непрекъсващ тътен. Лили спря, наостри слух.

— Има свличане на Ескаупре — каза той. — Но не може да се каже откъм коя страна.

Ние напрегнато се ослушахме. Тътенът сякаш идеше от всички страни, защото дъждът приглушаваше ехото.

Лили замислено проговори:

— Може да е и Гарет, може да е и Вълча стъпка. Ако не потичаме, ще настинем.

Той се юрна напред, с лакти до тялото, а аз след него, страхувайки се да не изгубя от очи дребната танцуваща фигурка, която влачеше след себе си разкъсани ивици мъгла.

Но като потича десетина минути, Лилий се закова на място и се обърна към мен:

— Пътят слиза все надолу. Сигурно не сме далеч от кошарата на Батист.

— Не видяхме трите кукуча.

— Нали знаеш, че днес не всичко се вижда.

— Но единият е на самата пътека. Дори в мъглата щяхме да го видим.

— Не съм гледал.

— Аз пък гледах.

— Тогава сигурно са по-надолу.

Той отново се затича. Хиляди ручейчета се стичаха с лек шум. Голяма черна птица с разперени криле прелетя на десет метра над главите ни. Стана ми ясно, че отдавна сме загубили пътеката. Лилий също го разбра и отново се спря:

— Не мога да разбера — повтаряше той, — не мога да разбера.

Вече не знаеше какво да прави и започна да обсипва с ужасни провансалски ругатни и мъглата, и дъжда, и боговете.

— Я, чакай! — спрях го аз изведнъж. — Хрумна ми нещо. Не вдигай шум.

Обърнах се надясно и с ръце, свити на фуния, извиках продължително, после се ослушах.

Слабото ехо повтори този вик, после той се чу още веднъж, но по-слабо.

— Мисля, че това ехо идва от бърдото на Ескаупре, почти под Червена глава — казах аз.

Тогава се провикнах право пред себе си. Нищо не ми отвърна. Обърнах се наляво и двамата извикахме едновременно. Ехото — позвучно, се повтори още два пъти. Това беше гласът на Пас Тан.

— Знам къде сме — казах. — Тръгнали сме доста наляво и ако продължаваме все така, ще стигнем на бърдото на Гарет. Върви след мен.

Тръгнах напред, като се държах все надясно. Смрачи се и от тъмнината мъглата стана още по-гъста, но аз виках познатото ми ехо и се съветвах с това, което идеше откъм хълмовете на Ескаупре, а то се смили над нас и взе да се доближава.

Най-сетне краката ми познаха кръглите камъчета, който се затъркаляха под подметките.

Тогава аз свих от пътеката вдясно и ми се стори, че различавам някаква удължена тъмна маса. Затичах се натам с изпънати напред ръце и изведнъж сграбчих с пълни шепи месестите листа на една смокиня. Беше смокинята от кошарата на Батист и напластената миризма, която проливният дъжд бе изострил, ни подсказа, че сме спасени. Дъждът също го разбра. И спря.

Ние бяхме радостни и горди от това приключение — ще има какво да разказваме!

И както забързани слизахме по стръмната пътека към Редунеу, чух далечният зов на някаква птица.

— Това е калугерица — каза Лили. — Те не спират тук. Отиват си.

Ятото се показва в клинообразен полет, едва забележимо в мъглата, заради която летеше много ниско, стрелна се над главите ни и отмина подир печалния зов.

Птиците отлитаха към друга ваканция.

Както винаги, влязохме откъм черния вход.

На първия етаж трепкаше слаба светлина и през леката мъгла от нея проблясваше водният прах; майка ми насочваше в полумрака нищожния сноп светлина на газената лампа, чието нагорещено стъкло се беше пукнало от последната капка дъжд.

В огнището пращеше буен огън. Баща ми и чичо ми, по пантофи и халати, говореха с Франсоа, а ловните им костюми, метнати върху няколко стола, се сушаха пред огъня.

— Ето, виждаш ли, че не са се изгубили — възкликна радостно баща ми.

— О, нямаше такава опасност — отговори Франсоа.

Мама пипна якето ми, после якето на Лили и нададе тревожни викове:

— Те са съвсем мокри. Като че ли са се топили в морето.

— За тях е полезно — с изключително спокойствие отговори Франсоа. — От водата на децата нищо не им става, особено когато е вода от небето.

Леля Роз дотича от горния етаж, сякаш имаше пожар. Беше отрупана със стари дрехи и пешкири. На бърза ръка ни съблякоха голи пред огъня за голяма радост на Пол и за голямо притеснение на Лилий. Свенлив като всички селянчета, той се прикриваше, както можеше, зад столовете с пръснатите по тях дрехи. Но без много да му мисли, леля го хвана и го разтърка с един пешкир, обръщайки го ту на една, ту на

друга страна, сякаш беше някакъв предмет. Майка ми действуваше с мен по същия начин и Франсоа, който наблюдаваше от страни, заяви:

— Червени са като шипки. — И добави: — За тях е полезно.

Облякоха Лили в моето старо, матроско костюмче и той веднага се преобрази — стана по-важен, а пък мен ме облякоха, по-точно увиха ме целия с един стар пуловер на баща ми, който ми стигаше чак до коленете, а вълнените чорапи на майка ми ми стигаха до хълбока.

След това ни сложиха пред огъня и аз разказах нашето приключение. Кулминационният момент беше нападението на бухала, който аз естествено не можех да оставя да си стои спокойно на скалата: та значи, той се хвърли върху нас с пламнали очи, с извити нокти и закръжи над главите ни. Докато аз уж махах с криле, Лили надаваше чудовищни викове.

Лея Роз слушаше с отворена уста, мама току поклащаше глава, а Пол, за да се предпази, затули с ръце очите си. Нашият успех бе толкова голям, че и аз самият изпитах страх и често в сънищата ми — дори и след години — това агресивно животно се хвърляше да ми изкълве очите.

После чичо Жул с героично спокойствие разказа за опасното приключение на ловците. Изненадани от бурята в дъното на дерето, те като по чудо се спасили първо от свличането на огромни скални късове, които непрекъснато падали ту пред тях, ту зад тях, а после и от гръмотевицата — нали видели как тя разсякла на две големия орех на малката пещера. Най-накрая мокри до кости, изтощени и преследвани от проливния дъжд, който с всяка минута се усилвал, те се впуснали в отчаян спринт и само на него дължали спасението си. Чичо Жул заяви, че досега не се смятал способен на такова нещо.

Неговият разказ не произведе голям ефект, човек не трепери за мустакати ловци.

Като се изправи, Франсоа простичко каза:

— Какво да се прави! Такъв е сезонът! Хубавото време свърши. Значи за неделя сме се разбрали. Хайде, довиждане на всички.

Той излезе, отвеждайки със себе си Лили, който остана облечен с моето старо костюмче, за да го види и майка му.

На масата ядях с голям апетит, когато чичо Жул каза няколко съвсем обикновени думи, на които първоначално не обърнах никакво внимание:

— Мисля, че нашият багаж няма много да натежи върху каручката на Франсоа, значи ще бъде възможно отгоре да се сместят Роз, бебето, Огюстин и малката. Може би дори и Пол. Какво ще кажеш, Пол?

Но малкият Пол не можа да каже нищо — видях долната му устна да се удължава, да се издува, после да се извива към брадичката. Познавах този признак и понякога добродушно сравнявах тази обърната устна с ръба на гърнето на сестричката ни. Както винаги след тази гримаса, се чу задавено хлипане и две едри сълзи бликнаха от сините очи на Пол.

— Какво му става — попитах.

Мама веднага го взе на коленете си и го залюля, а той се заливаше в сълзи и все подсмърчаше.

— И таз добра, глупачето ми — повтаряше мама, — нали знаеш, че не може все тук да стоим. Скоро пак ще дойдем. Ей къде е Коледа.

Усетих, че иде беда.

— Какво говори мама?

— Мама казва, че ваканцията свърши — отговори чичо. И най-спокойно си наля чаша вино.

Попитах със сподавен глас:

— Свърши... Кога?

— Вдругиден трябва да тръгнем — каза татко. — Днес сме петък.

— *Беше* петък — наблегна чичо. — А ние тръгваме в неделя сутринта.

— Нали знаеш, че училището почва в понеделник — обади се леля.

Известно време нищо не разбирах и ги гледах смаяно.

— И таз добра! — възкликна мама. — Какво се чудиш? Вече цяла седмица само за това говорим.

Наистина те говореха, но аз не исках и да ги чуя. Знаех, че тази катастрофа неизбежно ще настъпи, както хората знаят, че един ден ще умрат, но всеки си казва: „Не е моментът сега да се задълбочавам. Ще му мисля, като му дойде времето.“

Времето беше дошло. Така бях потресен, че нито можех да говоря, нито дори да дишам. Баща ми го забеляза и с нежност ми заговори:

— Ех, момчето ми, защо така! Ти цели два месеца вече си във ваканция.

— И без това е много! — прекъсна го чичо. — Да беше президент на Републиката, нямаше да почиваш толкова.

Този гениален довод ни най-малко не ме трогна, тъй като бях решил да се стремя към тези високи постове едва след като си изкарам войниклъка.

— Тази година ще бъде решаваща в живота ти — подхвана татко. — Не забравяй, че през юли ще се явяваш на изпити за стипендиант, за да постъпиш в лицей от октомври идната година.

— Нали знаеш колко е важно — добави мама. — Винаги си казвал, че искаш да станеш милионер. Ако не влезеш в лицей, никога няма да успееш.

Тя твърдо вярваше, че богатството е нещо като върховна награда, която неотменно увенчава труда и учението.

— И в лицей — обади се чичо — ще учиш латински. — Бас държа, че ще те увлече. Аз учех латински дори и през ваканцията, ей тъй, за удоволствие.

Тези странни разговори за неща, които някога си щяха да се случат, не можеха да прикрийт печалната действителност: ваканцията беше свършила и аз усетих как брадичката ми трепери.

— Надявам се, че няма да ревнеш — каза татко.

И аз се надявах на същото и направих голямо усилие, достойно за един команч, вързан на кола на мъченията. Отчаянието ми премина в бунт — реших да започна контраатака.

— В края на краищата — казах аз — това си е ваша работа. Но най ме тревожи, че мама никога няма да може да слезе пеш до Ла Брас.

— Ако това е най-голямата ти грижа — отговори татко, — веднага ще те успокоя. В неделя сутринта, както чичо ти Жул току-що каза, жените и децата ще се качат на каручката на Франсоа, който ще ги остави в подножието на Ла Трей, откъдето тръгва пътническата кола.

— Каква кола?

— Колата, която идва в неделя и ще ни закара до трамвая.

Споменаването на специална кола, която никога не бяхме виждали, доказваше, че има старателно подготвен план и че всичко е предвидено.

— А смокините? — извиках аз изведнъж.

— Какви смокини?

— Дето са на терасата. Останаха повече от половината, а ще узреят едва след седмица. Кой ще ги яде?

— Може и ние, ако дойдем тук за няколко дни, да прекараме Задушница. След шест седмици.

— От врабците, дроздовете и дърварите няма да остане нито една. И всички бутилки вино в мазето сигурно ще се развалят.

— Тъкмо обратното — обади се чичо Жул. — Колкото е по-старо виното, толкова е по-хубаво.

Това твърдение, казано с ликуващ тон, ме обърка и нападките ми веднага се насочиха другаде.

— Вярно — казах аз. — Но помислихте ли за градината? Татко засади домати, а още не сме ги опитали. Ами празът? Голям е колкото малкото ми пръстче.

— Може моите градинарски сметки да са излезли криви — отвърна татко. — Но най-големият виновник е сушата. До днес нито веднъж не валия.

— Да, но сега вече ще вали и всичко ще стане ей такава — разперих аз ръце. — Жалко наистина!

— Бъди спокоен — каза татко. — Ние ще имаме удоволствието да ядем от тези зеленчуци вкъщи, защото Франсоа ми обеща да ги наглежда. Като идва на пазар, ще ни носи пълни щайги.

И тъй, аз търсех хиляди абсурдни причини, опитвах се да докажа, че такава внезапно тръгване е неосъществимо, сякаш можех да забавя започването на учебната година. Но чувствавах колко моите аргументи са жалки и отчаянието все по-силно ме обземаше, когато изведнъж ми хрумна гениална мисъл:

— Знам, че трябва да отида на училище. И дори ми е приятно, че започва.

— Тъй те искам! — извика чичо, като стана.

— Започваш да ставаш разумен — каза татко.

— Само си мисля, че градският въздух е вреден за мама. Нали ти го казваше. Да, да, казвал си го. А пък тук — виж колко е хубава. И

сестричката също. Сега тя се катери по дърветата и хвърля камъни! Значи не ни остава нищо друго, освен да правим като чичо Жул.

— А какво прави чичо ти Жул?

— Ами той почти всеки ден ходи с колелото си в града и се връща вечерта. Само да ти го даде! Ти ще ме сложиш отпред на кормилото или отзад. А мама ще остане тук с Пол и сестричката. Първо, Пол не върши нищо в училище и, второ, ти видя как се разплака! Ако го върнете в града, той ще плаче през цялото време. Знам си го аз.

Татко стана и каза:

— Това може би не е лоша идея. Но сега е вече късно, утре пак ще поговорим.

— Точно така — добави чичо. — Сега трябва да си лягаме, за да тръгнем много рано, защото утре, като за последен път, имаме право да отидем в горите на Пишори. Там организират най-хубавия лов в този край.

Баща ми взе на ръце заспалия Пол и ние се качихме по стълбата след него. Пошепнах на мама:

— Смяташ ли, че добре го измислих?

— Просто чудесно! — ми отговори тя. — Но ще бъде доста уморително за баща ти.

— Е, може да не идваме всеки ден. Само сряда и събота.

— Сигурно ще ме е страх да оставам сама през другите дни.

— Няма, няма да те е страх. Аз ще помоля Лили да идва да спи тук.

— Това вече е друго! — обади се чичо. — Ако Лили се съгласи, ние сме спасени.

— Той вече е стрелял с пушка — казах аз. — Ама вярно! С пушката на брат си.

— Добре — каза мама, — първо си легни, трябва хубаво да се наспиш. Ще поговоря с баща ти и утре всичко ще уредим.

Събуди ме свежа струя въздух — Пол бе отворил прозореца и навън едва се беше развиделило. Помислих си, че е синкавата светлина на разсъмването, но чух да трака капчукът и напевният звук от стичащата се вода отекваше в цистерната.

Беше най-малко осем часа, а баща ми не беше ме повикал — дъждът удави последния лов.

Пол ми каза:

— Когато спре, ще отида за охлюви.

Скочих от леглото:

— Знаеш ли, че утре тръгваме?

Надявах се да събудя у него явно отчаяние, от което бих могъл да се възползувам. Той не ми отговори, защото цялото му внимание беше погълнато от връзването на обувките.

— Няма вече да ходим на лов, няма вече да има нито мравки, нито богомолки, нито щурци.

— Всички са измрели! — отвърна Пол. — Всеки ден търся и не мога да намеря.

— В града няма дървета, няма градина, трябва да ходиш на училище.

— О, да! — възкликна той радостно. — В училище ще видя Фюзие. Харесва ми Фюзие. Аз всичко ще му разправя. Ще му дам дъвка от смола.

— Значи теб ти е приятно, че ваканцията свърши? — строго попитах аз.

— О, да — оживи се той. — И вкъщи е кутията ми с войници.

— Тогава защо плака снощи?

Пол широко разтвори сините си очи:

— Не знам.

Просто ми призля от това отстъпление, но не се обезсърчих и слязох в столовата. Там цареше пълно безредие.

В два сандъка от бяло дърво баща ми нареждаше обувки, разни сечива, книги. Майка ми сгъваше на масата бельото, леля ми тъпчеше куфарите, чичо завързваше денковете, сестричката ни, седнала на едно високо столче, смучеше пръста си, а „слугинята“ пълзеше на четири крака и събираше сливи в кошницата, която току-що бе разсипала.

— А, ето те и тебе — извика татко. — Последният ни лов се провали. Ще трябва да се примирим.

— Това е малко разочарование — обади се чичо. — Дано в живота не ти се случва нищо по-лошо!

Върху отрупаната с вещи маса майка ми сложи мляко с кафе и дебели филии. Седнах.

— Татко, помисли ли за моето предложение? — попитах аз.

— Какво предложение?

— Мама да остане тук с Пол, а ние двамата...

Чичо Жул ме прекъсна:

— Скъпи ми племеннико, това просто е глупост.

— Но нали ти така правеше? Или ти се свида да ни дадеш колелото.

— С най-голямо удоволствие щях да ви го дам, ако твоят проект беше осъществим. Но ти не помисли, че аз излизах от работа в пет часа и половина и пристигах тук в седем и половина. През лятото по това време е още съвсем светло. Баща ти ще напуска училището в шест часа, а сега по това време е вече тъмно. Не може да пътувате всеки ден, и то през нощта.

— Но с фенер? Аз ще го държа.

— Хайде стига! — извика ядосан татко. — Нали виждаш какво е времето. Ще вали все по-често. И няма никакъв смисъл човек да навъртвява километри, за да стои затворен край огъня.

Изведнъж той заговори строго:

— И няма нужда да ти се дават толкова обяснения. Ваканцията свърши, започваш училище и утре тръгваме.

Той взе да заковава капака на сандъка и аз почувствувах, че той заковава ковчега на ваканцията и че нищо вече не може да се промени.

С безразличен вид отидох до прозореца и залепих лице до стъклото. Дъждовните капки бавно се стичаха по него, а по лицето ми бавно се стичаха сълзи.

Настъпи продължително мълчание, после мама се обади:

— Млякото ти ще изстине.

Без да се обърна, отсякох:

— Не съм гладен.

Тя настояваше:

— Ти нищо не яде снощи. Хайде ела, седни тук.

Аз не отговорих. Тя тръгна към мен, но баща ми с рязък глас я спря:

— Остави го. Ако не е гладен, от храната може да му прилошее. Нека не поемаме такава отговорност. Най-сетне боата яде само веднъж в месеца.

И в настъпилата тишина той закова четири пирона — войната беше обявена.

Стоях прикован до прозореца, без да ги погледна, и чувах изявления, като това например:

— Разбира се, ваканцията беше чудесна, но на човек му е приятно да си се прибере у дома.

Или пък следното, произнесено от собствения ми баща:

— Може да е слабост от моя страна, но просто нямам търпение да видя учениците си и черната дъска.

А царските яребици? За какво му бяха на този маниак?

Що се отнася до леля Роз, тя направо заяви:

— Това, което ми липсва тук, е газта. Откровено казано, с нетърпение чаках да си тръгнем заради газта!

Как една толкова очарователна жена и наглед толкова разумна, може да се превзема така и да предпочита тази съскаща воня пред смолистия бриз на хълмовете?

Все пак чичо Жул я надмина в безочието, защото каза:

— Ако искате да знаете, това, което на мене ми липсваше, бяха удобните тоалетни, без мравки, без паяци, без скорпиони и с казанче.

Ето значи за какво си е мислил този шишко с дебел задник, дето обичаше да си посрѣбва! Сред мащерката, розмарина и лавандулата, под песента на щурците, под яркосиньото небе, където плуваха провансалските птици, той е мислил само за това! И си признаваше!

Бях на върха на възмущението, но с гордост забелязах, че само мама не хулеше скъпите ми възвишения. Напротив, на лицето ѝ беше изписана лека тъга, толкова трогателна, че аз се доближих до нея и крадешком ѝ целунах ръката.

После се забих в един тъмен ъгъл, за да поразмисля.

Не можеше ли да спечеля осем дни или може би две седмици, като се направя на тежко болен? След тифусна треска обикновено родителите изпращат децата на село: така бяха направили с приятеля ми Вигие. Той стоя три месеца в Ниските Алпи при леля си. Какъв беше начинът да те хване тифусна треска или поне да накараш околните да си го помислят?

Щом те боли глава (нали не се вижда), щом ти се гади (нали не може да се провери) или имаш тъжен вид и просто не можеш да повдигнеш клепачи, това винаги прави впечатление. Но ако нещата изглеждат по-сериозни, веднага се появява термометърът и аз вече няколко пъти бях страдал от безмилостните му разобличения. За щастие знаех, че го бяха забравили в Марсилия, в чекмеджето на нощното шкафче. Но веднага разбрах, че при първия тревожен сигнал щяха да ме отведат при него, и то още същия ден.

Ами ако си счупя крака? Да, наистина. Бяха ми показали един дървар, който си отсякъл с брадвата два пръста, за да не отиде в казармата, и беше сполучил. Аз не исках нищо да си режа, защото страшно кърви и знаех, че след това няма да порасне. А пък счупената кост не се вижда и идеално зараства. В училище Качинели си беше счупил крака — един кон го беше ритнал. Нищо не му личеше и той си тичаше, както преди. Но тази гениална мисъл не издържа проверката — ако не можех да вървя, щяха да ме качат на каручката на Франсоа и цял месец щях да стоя полулегнал в шезлонг (Качинели ми беше разправял подробно), с гипсиран крак, денонощно изпъван от стокилограмова тежест.

Не, няма да си чупя крака.

Но какво да правя? Трябваше ли да се примиря и да напусна за цяла вечност скъпия ми Лилий. Ето че той тъкмо се изкачваше по хълмчето, стъгнал някакъв чувал така, че да го пази от дъжда, като качулка. Веднага се обнадеждих и отворих широко вратата, преди още той да беше дошъл.

Лили дълго удря обувките си о каменния праг, за да ги изчисти от калта, и учтиво поздрави присъстващите, които весело му отвърнаха, продължавайки отвратителните си приготовления.

Лили се приближи към мен и каза:

— Трябва да обиколим примките. Ако чакаме до утре, онези от Алош могат да ги вземат.

— Смяташ да излезеш на този дъжд? — попита ужасено мама.
— Или ти се иска да хванеш някоя пневмония?

Това беше най-страшната болест по онова време. Но аз много се радвах да се махна от тази стая, където не можех да говоря свободно. И взех да настоявам:

— Виж какво, мамо, аз ще си сложа пелерината с качулката, а Лили ще вземе пелерината на Пол.

— Не се тревожете, госпожо — обади се Лили, — дъждът вече понамаля и няма вятър.

Баща ми се намеси:

— Това е последният ден. Трябва само добре да се облекат и да им напъхаме вестници в гърба и на гърдите. И да си обуят обувки, не гуменки. В края на краищата не са от захар и времето май взе да се оправя.

— Ами ако пак започне като вчера? — разтревожено попита мама.

— Вчера благополучно се прибрахме, въпреки че имаше мъгла. А днес няма.

Тя ни облече. Между плетената жилетка и ризата ми напъха няколко броя от „Пти Провансал“, сгънат на четири. Сложи вестници и на гърба ми. След това трябваше да облека два пуловера един връз друг, после блузата старателно закопчана, после сукнената пелерина и най-накрая мама ми нахлупи баретата чак до ушите и дръпна отгоре островърхата качулка, като на джуджетата на Снежанка.

През това време леля ми Роз навличаше Лили по същия начин. Пелерината на Пол му беше възкъса, но поне му предпазваше главата и раменете. Като излязохме от къщи, дъждът спря и един слънчев лъч изведнъж се плъзна по блестящите маслини.

— По-бързо — подвигнах аз. — Те ще ходят на лов и пак ще трябва да им служи като куче, а днес не ми се иска. Щом като тръгват утре, нека си ловуват сами!

Ние скоро бяхме на сигурно място под боровете. Две минути по-късно чухме протяжен зов — беше гласът на чичо Жул, но само ехото му отвърна.

Въпреки лошото време нашите примки имаха голям успех и когато стигнахме до Фон Брегет, торбичките ни бяха вече претъпкани с белогъзки и чучулиги.

Този успех, който доказваше безсмислието и жестокостта на утрешното тръгване, само още повече усили мъката ми. Понеже бяхме стигнали най-високата тераса на Тауме, където бяхме заложили последните примки, умисленият Лилй тихичко ми каза:

— Все пак жалко. Има крилати мравки за цялата зима.

Знаех, че имаше крилати мравки. Знаех го, уви, твърде добре. И нищо не отговорих.

Той изведнъж се хвърли към края на бърдото, където се извисяваше една голяма хвойна, наведе се и вдигна с върха на пръстите си някаква птица, която първоначално помислих за дребен гълъб. Той извика:

— Първият смрикар!

Приближих се и видях, че държи голям хвойнов дрозд. Главата му беше синкавосива и от червеникавата шия до бялото коремче се спускаха като ветрило черни точки. Птицата тежеше в ръката ми. Докато аз тъжно я разглеждах, Лилй извика:

— Чуваш ли?

В боровете край нас чух крясъка на многобройни птици. Приличаше на крясъка на сврака, но без шумната вулгарност, без предизвикателството на птицата-крадла. Напротив, гласът им беше гърлен и нежен, малко тъжен, песничката на есента. Тези дроздове идваха, а аз тръгвах.

— Утре — каза Лилй — ще приготвя примките за дроздове на Батистен и ще ги заложа утре вечер и ти обещавам, че в понеделник сутринта ще ми трябват две торби, за да ги нося.

— В понеделник ще си на училище — отвърнах сухо.

— Как пък не! Като кажа на мама, че смрикарите са пристигнали и че мога да изкарам петнайсет-двайсет франка на ден, тя няма да е толкова глупава, та да ме прати на училище. До петък, а може би и до другия понеделник ще съм си спокоен.

И тогава си го представих съвсем сам да крачи по напечената от слънцето пустееща земя, прекосяващ шубраци и хвойнови храсти, докато аз седя под ниския таван на класната стая, срещу черната дъска, изпълнена с квадрати и ромбове.

Гърлото ми изведнъж се сви, обзе ме гняв и отчаяние. Взех да викам, да плача, да тропам с крака, да хълцам, да се търкалям по камънака, а „Пти Провансал“ шумолеше на гърдите и на гърба ми. Виках с все глас:

— Не! Не! Няма да тръгна! Не! Не искам да ходя там! Няма да отида! Не! Няма да отида!

Ятото се скри в долината, а Лили, потресен от това отчаяние, ме стисна в прегръдките си, мацкайки между двете ни разбити сърца страниците на „Пти Провансал“, сгънати шестнайсет пъти.

— Ще се разболееш! — повтаряше той. — Не бива да взимаш нещата толкова навътре. Чуй какво ще ти кажа! Чуй ме.

Слушах го, но какво повече можеше да ми каже той? Нищо, освен да ми засвидетелствува приятелството си.

Засрамен от слабостта си, аз внезапно направих усилие над себе си и казах ясно:

— Щом насила ме карат да се върна в града, ще се оставя да умра от глад. Вече започнах. От сутринта нищо не съм ял.

Това признание разтревожи Лили:

— Съвсем нищо ли?

— Нито хапка.

— Имам ябълки — каза той, като ровеше в торбичката си.

— Не, не искам. Нищо не искам.

Отказах толкова сърдито, че той не настоя повече.

След доста дълго мълчание, заявих:

— Решението ми е твърдо. Щом толкова им се тръгва, да си тръгват сами. Аз оставам тук.

За да покажа, че няма да променя решението си, отидох и седнах на един голям камък, като кръстосах ръце на гърдите си. Лили смаяно ме гледаше:

— И как ще го направиш?

— Уха! — извиках аз. — Да не мислиш, че е трудно! Утре сутринта, а може и тази нощ, ще си стегна вързопата и ще се скрия в малката пещера под Тауме.

Той се ококори:

— Нима ще го направиш?

— Не ме познаваш.

— Те веднага ще почнат да те търсят.

— И няма да ме намерят.

— Тогава ще кажат на стражарите и на пъдаря от Алош.

— Щом никой не знае това скривалище — нали ти така ми каза, — значи и те няма да ме намерят. И освен това аз ще напиша писмо на татко и ще го оставя на кревата си. Ще му кажа да не ме търси, защото съм *ненамираем* и че ако повика стражарите, ще се хвърля от някой рид. Аз го знам. Той ще ме разбере и никому нищо няма да каже.

— Все пак яката ще се разтревожи.

— Той още повече ще се разтревожи, ако умра вкъщи.

Този аргумент убеди и мене самия и потвърди неотменното ми решение, но Лили, след като размисли, рече:

— Много ми се иска да останеш. Но какво ще ядеш в планината?

— Първо, ще взема със себе си разни неща. Вкъщи има шоколад и цяла кутия с бисквити. После, струва ми се, че си чул да се говори за някакъв отшелник, който останал повече от двайсет години в пещерата на Пас Тан. Ще направя като него: ще търся аспержи, охлюви, гъби, ще посадя нахут.

— Ти не знаеш как да го печеш.

— Ще се науча. Ще отида и до Пондран и ще задигна сливи от Румиьо, той никога не ги бере. Ще изсуша смокини, бадеми, круши, ще събирам черници, трънки.

Той не изглеждаше много убеден и аз леко се ядосах:

— Вижда се, че никога нищо не четеш. А пък аз съм прочел десетки книги! И мога да ти кажа, че има много хора, които чудесно се оправят сред дивите гори. При това там е пълно с отровни паяци, които няма да се поберат и в цял супник и скачат право в лицето ти, и змии боа, които висят от клоните, и вампири, които смучат кръвта ти докато спиш, и свирепи индианци, които те дебнат, за да те скалпират. А тук няма индианци, няма диви животни.

Малко се поколебах, после добавих:

— Освен диви прасета.

— Не — отговори Лили, — през зимата няма.

— Защо?

— Жаждата ги кара да идват насам. През зимата имат вода и си стоят в планината, откъм страната на Сен Виктоар.

Това беше голяма и успокоителна новина, защото вътрешностите на клетия еднорък браконьер понякога се проточваха по пътеките на съня ми.

— Трудно ще бъде спането през нощта — каза Лили.

— Ще си направя легло от бауко в някой ъгъл на пещерата. Все едно че спиш на дюшек. И ако искаш да знаеш, с всичко се свиква. Ти, разбира се, не си чувал за Робинзон Крузо, но аз съм изчел всичко за него. Той е бил моряк, плувал е като риба, но не е умеел да тича, защото на корабите има много малко място. Е, и какво мислиш? След коработрушение, на един остров след три месеца тичал така бързо, че хващал диви кози.

— Ха, ха — изсмя се Лили — виж ми окото! Този тип не го познавам, но знам козите. Ако той ти е разказал това, да знаеш, че здравата те е излъгал.

— Щом ти казвам, че е напечатано в книга, която струва скъпо, как ще е лъжа!

Нямаше как да ми отговори, трябваше да отстъпи, но той го стори, без да се предава:

— Ако козите са били трудни, не отричам, но ако седнеш да лови козите на баща ми.

— Нямам такива намерения. Просто исках да ти дам пример как се свиква с всичко. Ако един ден хвана някоя коза на баща ти, ще изцъркам чаша мляко и ще я пусна.

— Напълно е възможно и никой няма да забележи — каза Лили.

Така разговорът продължи чак до обед.

Малко по малко, докато пред очите му се разгръщаше картината на новия ми живот, той се остави да го убедя. Първо заяви, че ще попълни хранителните ми запаси, като отмъкне един чувал картофи от килера на майка си и най-малко два салама. И ми обеща всеки ден да заделя за мен половината от хляба и парчето шоколад, които му се полагат. После, понеже разсъждаваше практично, завъртя разговора около парите:

— И ще хващаме по дванайсестина дрозда — каза той. — Вкъщи ще нося само половината, а другата половина ще продаваме на

странноприемницата в Пишори. С тези пари ще можеш да си купуваш хляб в Обан.

— Ще продавам и охлюви на пазара.

— Ами копъра? Билкарят от Ла Валентин дава по три петачета кило.

— Ще правя китки и ти ще му ги носиш.

— И с тези пари ще купуваме примки за зайци.

— И тънка жица, за да си правим примки сами. Ако хванем голям заек, ще струва най-малко пет франка!

— И клей, за да ловим дроздовете живи. За жив дрозд плащат шест франка.

Когато се надигнах да си вървя, едно огромно ято скорци закръжи и се спусна над боровата горичка. На внезапно оживилите се върхове бяха кацнали стотици птици. Бях смаян и очарован.

— Всяка година — ми каза Лили — те остават тук най-малко петнайсет дни. Щом си изберат някое дърво, всяка вечер се връщат на него. С петдесет примки, представяш ли си какво щяхме да хванем днес?

— Чичо Жул ми е казвал, че тези птици могат да се опитомяват.

— Разбира се — отговори Лили. — Брат ми имаше един скорец и той говореше, но само по нашенски.

— О — извиках. — Аз пък ще ги уча френски.

— Не знам как ще стане — отвърна Лили, — това са селски птици.

Ние се спуснахме с широка крачка, правейки хиляди планове.

Виждах се как скитам по ридовете на Тауме, с развети коси, с ръце в джобовете, с предания скорец кацнал на рамото ми, който лекичко ме клъвва по ухото и ми говори.

Доста ядосани от нашата измяна, ловците бяха отишли към Пишори. Лили обядва вкъщи заедно с леля, мама, сестричката и Пол.

Той беше умислен, а аз се преструвах на весел, което много зарадва мама. Гледах я с нежност, но твърдо бях решил да я напусна през нощта.

Често съм се питал как можах, без сянка на угризение и без капка тревога да взема подобно решение. Едва днес го разбирам.

Докато не настъпи тъжният период на пубертета, светът на детето е различен от нашия. То притежава чудната способност да бъде навсякъде по едно и също време.

Всеки ден, докато се хранех на масата в семеен кръг, аз същевременно тичах по хълмовете и свалях от примката някой още топъл кос. Този храст, този кос и тази примка бяха за мен също тъй реални, както и мушамата, млякото с кафе и портретът на господин Фалиер, който леко се усмихваше от стената.

Когато баща ми изведнъж ме запитваше: „Къде си?“, аз се връщах в столовата, но без да преминавам от сън наяве и двата свята съществуваха редом. Аз веднага недоволно отвърщах:

— Тук съм, не виждаш ли?

Беше вярно и за момент аз се правех, че съм с тях. Но бръмченето на някоя муха веднага ми рисуваше долчинката на Лансло, където три синкави мушици дълго бяха летели подире ми. Паметта на децата е толкова силна, че в този внезапно възкръснал спомен аз откривах хиляди нови подробности, които ми се струваше, че не бях забелязал, също както волът, който преживя, намира в сдъвканата трева вкуса на зърната и цветята, който без сам да знае е опасъл.

И тъй, аз бях свикнал да напускам скъпото ми семейство, защото най-често живеях без него и далеч от него. В моята експедиция нямаше да има нищо ново и възмутително и единствената промяна в ежедневието щеше да бъде отдалечаването на моето тяло.

Ами те какво щяха да правят през това време? Аз само смътно си го представях, защото не бях сигурен, че те могат да съществуват, докато мен ме няма. Или пък, ако продължаваха да живеят, сигурно щеше да е някакъв нереален живот, следователно — безболезнено.

От друга страна, аз не ги напусках завинаги. Имах намерение да се върна при тях и внезапно да ги възкреса. По този начин щях да ги даря с такава голяма, истинска радост, че тя с един замах щеше да изтрие тревогите от лошия сън.

След обяда Лилий ни остави под предлог, че майка му го чакала, за да очуква нахут, а в действителност си тръгна, за да изучи съдържанието на килера и да се запаси с храна за мен, защото предварително знаеше, че майка му е на полето.

Аз веднага се качих в стаята си, уж че имам да си събирам нещата, които исках да взема за града, и съчиних прощалното си писмо:

Скъпи татко,
Скъпа мамо,
Скъпи родители,

Не бива да се тревожите. Няма смисъл. Най-сетне аз намерих своето призвание: да стана утшелник. Взех всичко, което трябва. За учене сега е много късно, защото аз се Отказах. Ако не успея, ще се върна вкъщи. За мен щастието е в Приключението. Няма опасност. Взех две кутийки Аспирин от фабриката на Рона. Не се паникьосвайте. Аз няма да съм сам. Един човек (когото не познавате) ще ми носи хляб и ще стои с мен, когато има буря.

Не ме търсете. Аз съм *ненамираем*.

Грижи се за мама. Ще мисля за нея всяка вечер.

Напротив, можеш да се гордееш, защото, за да станеш утшелник, се иска Смелост, а аз съм смел. Ето ти доказателство.

Козато се върнете, няма да ме познаете, ако не ви кажа: „Това съм аз“.

Пол малко ще ми завиди, но нищо. Целунете го силно от Батко му.

Целувам ви нежно и най-вече милата ми мама.

Ваш син Марсел, утшелника от Планината.

След това отидох да потърся парчето старо въже, което бях забелязал в тревата край кладенеца на Букан. Не беше по-дълго от два метра и тук-там беше прокъсано, защото често се бе удряло в каменната стена на стубела.

Все пак стори ми се, че тези кълчища все още можеха да ме издържат, за да се спусна от прозореца на стаята си. Скрих въжето под дюшека.

Приготвих най-послед прословутия вързоп: малко бельо, чифт обувки, острия нож, бравичка, вилица, лъжица, тетрадка, молив, кълбо канап, тенджерка, пирони, и няколко стари, бракувани сечива. Скрих всичко под леглото с намерение да направя бохча от завивките си, щом всички си легнат.

Двете ловджийски торби спокойно си стояха в един шкаф. Натъпках ги с различни храни: сухи бадеми, сливи, малко шоколад, който успях да измъкна от денковете, стъкнати за връщането в града.

Бях страшно възбуден от тези потайни приготовления. Като ровех без срам в багажа, дори и в чичовия, аз си представях, че съм Робинзон — как разузнава палубата на заседналия кораб и как открива хиляди съкровища във вид на чук, кълбо канап и едно житно зърно. Когато всичко беше готово, реших да посветя на майка си последните часове, които ми оставаха да бъда с нея. Обелих старателно картофите, изтръсках салатата от водата, сложих приборите на масата и от време на време отивах при мама и целувах ръката ѝ.

Прощалната вечеря беше чудесна и обилна, сякаш за да се ознаменува някакво щастливо събитие. Никой не изрече нито дума на съжаление. Напротив, всички изглеждаха доволни да си се приберат в мравуняка. Чичо Жул говореше за службата, татко призна, че към края на годината се надява да получи академическата палма, леля Роз, за кой ли път вече, спомена за газта... Видях, че те вече си бяха тръгнали.

Но аз оставах.

Едно малко камъче изкънтя по обковката на кепенеца. Това беше уговореният сигнал. Бях вече напълно облечен и предпазливо отворих прозореца. Дочух шепот в нощта: „Готов ли си?“

Вместо отговор спуснах с канап „вързоп“. После забодох моето прощално писмо на възглавницата и здраво завързах въжето за дръжката на прозореца. През тънката стена изпратих въздушна целувка на мама и се спуснах по въжето навън. Лилий беше там, под маслината. Едвам го различавах в тъмното. Той направи крачка напред и тихо каза: „Хайде!“, после вдигна от тревата една доста тежка торба и я метна на гърба си.

— Картофи, моркови и примки — каза той.

— Аз имам хляб, захар, шоколад и два банана.

— Върви, по-натам ще говорим.

Мълчаливо се изкачихме по склона до Малко око.

Аз опиянено вдишвах нощния въздух и без никаква тревога си мислех за новия живот, който започвах.

И този път ние поехме в посока към Тауме. Нощта беше спокойна, но студена. Нито една звезда на небето. Беше ми студено.

Насекомите, които цяло лято пееха, не нарушаваха вече скръбната тишина на невидимата есен. Но една горска кукумявка мяукаше в далечината, а друга протяжно викаше и меланхоличното ехо на Рапон повтаряше този вик.

Вървахме бързо, както подобава на бегълци. Тежкия товар опъваше раменете ни и ние не продумвахме нито дума. Край пътя неподвижните борове приличаха на метални силуети и росата беше разбудила всички аромати.

След половин час вървене стигнахме до кошарата на Батист и за малко поседнахме на широкия каменен праг. Пръв заговори Лили:

— Малко остана да не дойда да те повикам.

— Родителите ти ли те следяха?

— О, не, не това.

— Тогава какво?

Той се поколеба, после каза:

— Мислех си, че няма да го направиш.

— Кое?

— Да останеш в планината. Мислех, че го каза просто така и че в края на краищата...

Скочих смъртно засегнат:

— Значи ме смяташ за момиче, което всеки момент сменя решението си, мислиш, че си говоря просто ей така? Е добре, сега ще разбереш, че когато реша нещо, то е веднъж завинаги! И ако не беше дошъл, щях сам да тръгна! И ако те е страх, можеш да си останеш тук, аз си знам пътя.

Тръгнах с твърда крачка. Той стана, пак метна торбата на гърба си и побърза да ме настигне. Мина пред мен, спря се, погледна ме за секунда и развълнувано каза:

— Ти си просто изключителен!

Аз веднага заех позата на изключителен човек, но не му отговорих.

Лилий продължаваше да ме гледа и добави:

— Няма втори като теб!

Най-сетне той ми обърна гръб и тръгна напред. Но десет крачки по-нататък отново се спря и без да се обръща, повтори:

— Така си е — ти си изключителен!

Това възхищение, което ласкаеше честолюбието ми, изведнъж ми се стори много обезпокоително и трябваше да направя усилие, за да си остана изключителен.

Почти бях го постигнал, когато ми се стори, че чувам отдалеч, откъм дясната ни страна, някакъв шум — сякаш се свличаше едър чакъл. Спрях. Ослушах се. Шумът се повтори.

— Това е нощен шум — обади се Лилий. — Никога не се разбира откъде точно иде. Е, човек винаги го е малко страх, но този шум не е опасен, ти бързо ще свикнеш.

Той отново тръгна и ние стигнахме до рида, който се издигаше над долината Гарет. Вляво от нас започваше гъстата борова гора на Тауме. Утринната мъгла се издигаше от земята и спираловидно се виеше край дърветата и над храстите.

Нещо като излайване — остро и късо, трикратно се повтори и аз потрепери.

— Ловец ли е?

— Не — отговори Лилий. — Това е лисугер. Когато лае така, значи е подгонил някое животно към лисицата и я предупреждава.

Слабото излайване на дивото животно се чу още три пъти и аз се сетих за учебника си по естествознание: слонът *тръби*, еленът *реве*, лисицата *скимти*. И понеже си имаше определение, викът загуби нощната си сила. Този лисугер чисто и просто *скимтеше*. Сто пъти бях спрягал този глагол в тетрадката си. Успокоих се напълно и тъкмо се канех да предам на Лилий успокояващите си знания, когато вляво от мен, в дъното на боровата гора, под увисналите клони, обвити в мъгла, бързо мина някаква доста висока сянка.

— Лилий — прошепнах аз, — видях да минава сянка.

— Къде?

— Там.

— Сънуваш. Не е възможно да се види сянка в тъмното.

— Казвам ти, че видях нещо да минава.
— Може да е лисугерът.
— Не Беше по-високо... Да не би брат ти да е тръгнал да лови дроздове?
— Ами, рано е още. Най-малко още час ще е тъмно.
— Или пък някой браконьер?
— Не ми се вярва. Освен ако...
Но не се доизказа и на свой ред мълчаливо огледа гората.
— За какво мислиш?
Той ми отговори с въпрос:
— Каква беше тази сянка?
— Горедолу като сянката на човек.
— Висок?
— Знам ли, беше далеч. Да, по-скоро висок.
— С наметка? С дълга наметка?
— Знаеш ли, не видях много добре. Видях само нещо като сянка, която мърдаше и после изчезна зад бора или зад хвойната. Защо ме питаш за всичко това? Ти мислиш за някой, който ходи с наметка?
— Възможно е — отвърна той умислено. — Аз никога не съм го виждал. Баща ми го е виждал.
— Кого?
— Големият Феликс.
— Той овчар ли е?
— Да. Овчар от едно време.
— Защо казваш от едно време?
— Защото това се е случило много отдавна.
— Не разбирам.
Той се приближи до мен и каза тихо:
— Феликс е умрял най-малко преди петдесет години. Но по-добре да не говорим за него, защото има опасност да се появи.
Понеже аз смаяно го гледах, Лилий пошепна на ухото ми:
— Това е призрак!
Откритието беше толкова страшно, че за да се поуспокоя, саркастично се изсмях и казах с хаплив тон:
— Ти вярваш в призраци, а?
Той се ужаса и зашепна:
— Не викай толкова силно! Казвам ти — може да дойде.

Само заради него, понижих глас:

— Е добре, аз пък ще ти кажа, че баща ми, който знае всичко, и чичо ми, който работи в префектурата, смятат, че това са врили-некипели! Напушва ги смях, като чуят за призраци. И мен ми става смешно. Да, точно така, — СМЕШНО.

— А пък на баща ми хич не му е до смях, защото го е виждал! Ей същия този призрак! Виждал го е четири пъти!

— Баща ти е добър човек, но той дори не знае да чете!

— Не ти казвам, че знае да чете. Казвам ти, че го е *виждал*.

— Къде?

— Една нощ, както спял в кошарата на Батист, изведнъж чул, че отвън някой се разхожда. И после дълбока въздишка, сякаш някой умирал. Тогава татко погледнал през пролуката на вратата и видял един овчар, много висок, с наметка, с кривак и с огромна шапка. Отгоре до долу целият сив.

Все тъй, само заради него, прошепнах:

— Може да е бил някой истински овчар?

— О, не! Доказателство, че е бил призрак, е, че когато татко отворил вратата, вече нямало нищо. Ни овчар, ни призрак, ни НИЩО.

Доказателството беше смазващо.

— И какво търси тук този призрак? Какво иска?

— Изглежда, че е бил много богат. Имал е най-малко хиляда овце. Убили го бандити. Забили огромен нож между плешките му и задигнали голяма торба с жълтици. И той постоянно идва, за да се оплаква и да търси златото си.

— Той много добре знае, че ние не сме му го взели.

— Тъкмо това му казал и баща ми.

— Той му е говорил?

— Разбира се. На четвъртия път, когато дошъл, той взел да му говори през вратата. Казал му: „Слушай, Феликс, и аз съм овчар като тебе. Не знам къде е златото ти. И не идвай да ми додяваш, защото имам нужда да поспя.“ И призракът дума не казал, но взел да си подсвирква най-малко десет минути. Тогава татко се ядосал и му извикал: „Уважавам мъртвите, но ако продължаваш все така, ще изляза да те прекръстя четири пъти и ще те ритна шест пъти в задника.“

— Казал му е такова нещо?

— Да, казал му го и щял и да го направи, но онзи разбрал, че няма лабаво, изчезнал и никога вече не се появил.

Цялата тази история беше абсурдна и аз реших да не вярвам нито дума. Тогава си послужих с някои от любимите изрази на баща ми:

— Откровено казано, намирам те за доста глупав, щом ми разправяш за тези предразсъдъци, които са чисто суеверие. Призраците са измислица на простолюдието. А кръстенето е мракобесие.

— Брей! — извика Лили. — Кръстенето за призраците е най-ефикасното нещо. Виж, тук само никой не може да каже обратното. Всеки ще ти каже, че се прекършват на две.

Изсмях се — доста вяло — и попитах:

— И ти естествено знаеш как да се кръстиш?

— Че разбира се!

— И как се играе тази пантомима?

Той тържествено се прекръсти няколко пъти. Аз веднага взех да го имитирам, смеейки се. Тогава в тъмнината се чу бръмчене и усетих лек, но много точен удар по челото. Не можах да сподавя вика си. Лили се наведе и вдигна нещо:

— Бръмбар — каза той, смаза го с пета и тръгна. Вървах след него, като от време на време се извърщах назад.

Почти бяхме стигнали под Тауме и ясно виждах очертанията на бърдото, извисено над подземния проход, където щях да изживея Голямото приключение.

Изведнъж Лилий се спря:

— Забравихме едно нещо.

Гласът му издаваше тревога.

— Какво?

Но вместо да ми отговори, той тръсна глава, остави торбата сред лавандулата и започна сам да си говори.

— Да забравим такова нещо ми се струва просто невъзможно! То аз трябваше да се сетя! Но и ти не се сети. И сега какво ще правим?

Той седна на един голям камък, все тъй поклащайки глава, кръстоса ръце и замлъкна.

Тази малко театрална мимика ме ядоса и аз строго казах:

— Какво те прихваща? Май че започваш да откачаш. Какво сме забравили?

Той посочи с пръст бърдото и аз чух някаква странна дума:

— Ами буала?

— Какво искаш да кажеш?

— Буалите, де!

— Какво?

Той се ядоса и повтори високо:

— Онзи, дето искаше да ни изкълве очите. Бу-ха-ла! Той живее на свода и сигурно и женският е там. Ние видяхме само един, но се хващам на бас за дванайсет примки, че са два.

Това беше ужасна новина. Можеш и да си изключителен, но има моменти, в които съдбата те предава. Два огромни бухала! Представих си ги как кръжат край главата ми, с отворени жълти човки и черни езици, със синьо-зеленикави очи, с извити нокти и станали хиляди пъти по-страшни от описанията, които сам бях направил, описания, потвърдени от кошмарните ми сънища. Стиснах с все сила очи и започнах да вдишвам дълбоко въздух.

Не, не, просто е невъзможно! По-добре в класа на господин Бесон, с квадратите, ромбовете и ученическите ми задължения.

Лилий повтаряше:

— Сигурно са два.

Бях вече решил да се измъкна при първия удобен случай и затова никак не ми беше трудно да продължа да играя ролята на „изключителен“.

— И ние сме двама. Да не би случайно да те е страх?

— Да — каза той. — Да, страх ме е. Ти не си даваш сметка за едно нещо — ние видяхме бухала през деня. Затова той не мръдна. Но през нощта това е негова работа. Докато спиш, ще ти изкълват очите. Един голям бухал през нощта е по-страшен от орел.

Помислих си, че като изтъквам смелостта си, Лилий ще се откаже да ме следва, и важно отговорих:

— Затова ще изчакаме да се съмне и ще ги нападнем. С острия нож, закрепен на една пръчка, аз се наемам да обясня на тези птици, че пещерата вече ще има друг стопанин. Стига приказки. Трябва да се приготвим.

Но аз не помръднах. Лилий ме изгледа и изведнъж скочи.

— Прав си! — извика разпалено той. — Нищо и никакви птици! Трябва само да отсечем два дебели клона. Така ще изостря моя, че ще ги набучим като пилета.

Той направи няколко крачки, отвори овчарския си нож, наведе се, за да се мушне в гъсталака, и започна да действа.

Седнал на земята до бора, аз размишлявах.

Както работеше, Лилий ми извика:

— Ако не щат да излязат от дупката, ще пхна вътре тоягата и ще ги чуеш как мяукат.

Видях, че не се шегуваше и че беше твърдо решил да нападнем големите бухали. От нас двамата всъщност той беше изключителният и аз се засрамах от малодушието си.

И тогава призовах на помощ един от любимите си герои — Робинзон Крузо... Ако, настанявайки се в първата пещера, той бе намерил тези две птици, какво би направил? Не беше трудно да си представя. Той веднага би ги удушил и би ги оскубал, благославяйки Провидението, преди да ги опече на бамбуков шиш. Ако побягна пред тези птици, няма да имам право да вляза в някой приключенски роман и героите от илюстрациите, които винаги втренчено ме гледаха, щяха да извърнат глава, за да не видят това женско сърце.

Впрочем вече не ставаше въпрос за бухалите, могъщи и свирепи животни с огромни размери, а чисто и просто за „птици“, които ми се

сториха много по-безопасни.

Грабнах решително островърхия нож и го изострих на един камък.

Оставаше призракът. Повтарях си авторитетното твърдение на баща ми: ПРИЗРАЦИ НЕ СЪЩЕСТВУВАТ, а в същото време скришом изрепетирах пет-шест прекръствания, от които призраците се прекръшвали на две.

Лилий изскочи от храстите, влачейки два идеално прави пръта, по-дълги от него самия. Той ми подаде единия.

Извадих от джоба си дълго въже и на изтънения край на пръта завързах здраво дръжката на страшния нож. До мен Лилий грижливо дялкаше оръжието си, сякаш остреше молив.

Край нас зората пронизваше леката мъгла. В някак разсеяната светлина, малки пухкави облачета стояха като закачени под клоните на боровите и по върховете на храстите. Беше студено. Нервите ми, които цяла нощ ме бяха държали буден, изведнъж се успокоиха и усетих как главата ми стои изправена само благодарение усилията на волята. За миг се облекнах на един бор и натежалите ми клепачи запариха върху напращените ми очи. Сигурно щях да заспя, когато в дъното, край боровата гора, чух, че изпращя сух клон. Повиках тихо Лилий:

— Чу ли?

— Това е заек — отговори той.

— Зайците не се катерят по дърветата.

— Вярно. Тогава може би е лисугерът.

Той все така дялкаше пръта си и добави:

— Ти си изключителен.

Щях да му кажа, че отговорът му е безсмислен, когато между черните стволоче на дърветата, които започваха леко да светлеят, видях една грамадна сянка: с огромна шапка, наметнат с дълга пелерина, овчарят минаваше с бавни крачки пред няколко рунтави овчици от мъгла и точно между плешките му стърчеше дръжката на забития кинжал. С разтреперана ръка аз направих четири-пет кръста в негова посока. Но вместо да се разпадне на парчета, призракът се обърна към мен, и той се прекръсти, вдигна очи към небето с предизвикателен вид и тръгна към мен, като се кикотеше. Понечих да викам, но страхът стисна гърлото ми и аз изгубих съзнание.

Усетих как две ръце ме разтърсват за раменете и щях да закрещя, когато чух гласа на Лили:

— Ей! Какви са тия номера! Сега не е време за спане.

Надигнах се, защото бях паднал възник. Изпелтечих:

— Видя ли?

— Ами да. Видях те как падна. Добре че има толкова много мащерка, можеше да си одереш лицето. Толкова ли ти се спи?

— Ами, мина ми. Ти не видя ли призрака?

— Нищо не съм видял, но пак дочух откъм онзи край, там, горе. Може да е и Мон де Парпайун. Трябва да внимаваме да не ни види. Я погледни копието ми.

Той беше обелил кората и дървото беше гладко като мрамор. Накара ме да пипна върха — остър като ножа ми.

Няколко избледнели звезди се показаха на небето откъм Сен Бом. Лили стана.

— Готово. Само че още не е достатъчно светло за битката с бухалите. Имаме време да минем през Фон Брекет да напълним шишетата.

Тръгнах подире му сред лавандулата, окъпана от роса.

Фон Брегет се намираше вляво от Тауме, под един малък рид. Една четвъртита дупка, голяма колкото корито на зидар, която нямаше и две стъпки дълбочина. Някакъв козар в миналото я беше търпеливо издълбал в скалата, в основата на обрасъл с мъх процеп и тя винаги беше полупълна с ледена вода.

Лили потопи във водата празната бутилка и чухме кълколене, сякаш гукаше див гълъб.

— Тук ще идваш да пиеш — каза той. — Изворчето никога не пресъхва и ще имаш най-малко десет литра вода на ден!

Пред очите ми светна — намерих изхода, който вече от доста време търсех. Направих се на разтревожен и попитах:

— Десет литра? Сигурен ли си?

— О, да! Може би дори и петнайсет.

Смаян и възмутен до немай-къде, аз извиках:

— Ти май се шегуваш, а?

— Никак! Казвам ти петнайсет. Може да ми вярваш.

Тогава се развиха:

— Какво искаш да направя с петнайсет литра вода?

— Че да не би всичката да я изпиеш?

— Не, но нали трябва и да се мия?

— За да се измиеш, шепа вода ти стига.

Изсмях се:

— На теб може и да ти стига. Но аз трябва да се сапунисвам от глава до пети.

— Защо? Да не си болен?

— Не. Но трябва да разбереш, че аз съм от града и значи съм пълен с микроби. А от микробите трябва да се пазиш.

— Какво е това микропи?

— Това е нещо като въшки, но толкова малки, че не можеш да ги видиш. И ако не се сапунисвам всеки ден, те малко по малко ще ме изгризат и някоя сутрин ти ще ме намериш умрял в пещерата и тогава няма да ти остава нищо друго, освен да вземеш някоя лопата и да ме заровиш.

При мисълта, че може да се стигне до такъв печален край, скъпият ми Лили се умърлуши.

— Ей да му се не види! Ще бъде наистина идиотско!

С подла злонамереност аз веднага се нахвърлих върху него:

— Ти си виновен! Ако не беше ми казал, че на Фон Брегет има колкото си искаш вода.

Той изглеждаше отчаян:

— Но аз не знаех. Аз нямам микропи. Не знам дори как им викат по нашенски. Аз се мия само в неделя като всички. И дори Батистен казва, че не е хубаво да се миеш често и че от това се въдят болести. А Мон де Парпайун никога през живота си не се е мил, той е вече над седемдесет и виж го колко е як.

— Хайде, хайде, не се оправдавай. Пропадна, всичко пропадна. Това е просто катастрофа. Но в края на краищата ти не си го направил нарочно. Съдба. Писано било...

Подпрян на копието си, аз тържествено казах:

— Сбогом. Аз съм победен. Прибирам се вкъщи.

Изкачих се към платото. Зората обточваше с червено далечните ридове на Свети дух. Извървях дващест метра и понеже той не тръгна след мен, аз се спрях, страхувайки се, че в неясната утринна светлина ще ме изгуби от погледа си. Тогава забих острието на копието си в камънака, обхванах го с две ръце и сведох чело в позата на сломен воин.

Ефектът от това представление беше моментален — Лили, тичайки, ме настигна и ме прегърна:

— Не плачи — повтаряше той, — не плачи.

Аз се изсмях:

— Аз? Да плача? Не, не ми се плаче. Ще ми се да хапя. Но да не говорим повече за това.

— Дай ми нещата си — каза той. — Понеже аз съм виновен, иска ми се да ги нося.

— А торбата ти?

— Оставих я долу. Ще се върна да я взема през деня. Сега да побързаме, преди да са видели писмото ти. Сигурен съм, че още спят...

Той тръгна пред мен. Последвах го, без да продумам, но изпускайки от време на време дълбока въздишка на отчаяние.

Отдалеч къщата изглеждаше черна и пуста. Но когато наближихме, сърцето ми се сви — щорите на стаята на баща ми бяха оградени с ивица светлина.

— Бас държа, че сега се облича — казах аз.

— Значи още нищо не е видял — отговори Лилий. — Качвай се бързо!

Той ми подложи гръб и аз можах да достигна въжето, което щеше да разкрие бягството ми, а сега ми помогна да се прибера. После Лилий ми подаде бохчата.

Някъде високо, над разпокъсаната мъгла, изведнъж запя чучулига. Денят изгряваше над моя позор.

— Ще се върна да си взема торбата — подвикна Лилий — и пак ще слеза.

Прощалното ми писмо беше на мястото си. Измъкнах карфицата, скъсах листчето на хиляди късчета и ги хвърлих на два-три пъти през прозореца. После безшумно го затворих. И тогава в тишината дочух как в стаята на баща ми тихо разговаряха. Той говореше много бързо и сякаш весело — дори ми се стори, че чух смях. Да, той се смееше, че ваканцията свърши. Още със ставането си при мисълта, че ще види отново в чекмеджето моливите, мастилото и тебешира, той се смееше.

Скрих бохчата под кревата. Ако я намерят, ще кажа, че съм искал да облекча багажа на мама.

Легнах си, засрамен и вцепенен от студ. Бях се уплашил! Аз бях подлец! С женско сърце! Излъгах родителите си, излъгах приятеля си, излъгах самия себе си.

Напразно търсех някакво оправдание — усетих, че ще се разплача. Придръпнах дебелата завивка до треперещата си брадичка и потънах в сън.

Когато се събудих, дневната светлина се промъкваше през лунната дупчица и Пол вече не беше в леглото си. Отворих прозореца — валеше. Не някоя хубава гръмотевична буря, в лилави отблясъци, а нескончаем тих дъжд.

Изведнъж чух шум от колела и видях да излиза откъм ъгъла на къщата първо Франсоа, който водеше мулето, а после се показва и каруцата. Над нея стърчеше голям разперен чадър. Леля Роз, увита в одеяло, се беше сгушила под това съоръжение. Тя беше заобиколена от багажа ни, в лявата си ръка държеше малкия братовчед, в дясната сестричката ни. От това заключих, че мама и татко бяха отказали да се качат в каруцата, която и без това беше претоварена.

Чичо Жул я следваше под друг чадър. Той буташе колелото си и го видях как се отдалечава по тъжния път на завръщането.

Намерих близките си, насядали край масата заедно с Лили, да закусват с голям апетит.

Появата ми бе посрещната с овации. Баща ми изглеждаше някак странен.

— Като за последна нощ мъката не ти попречи да спиш — смеейки се каза той.

— Той хърка — извика Пол. — Аз лекичко подръпнах косата му, за да го събудя, но той не ме усети.

— Преуморил се е — каза татко. — Сега яж, защото е девет часът, а ще пристигнем вкъщи най-рано в един, въпреки неделния превоз, на който разчитаме.

Аз си изгълтах филиите. Пред Лили ме беше срам от неуспеха и го поглеждах само крадешком. Понеже не знаех какво да кажа, попитах:

— Защо другите тръгнаха?

— Защото Франсоа трябва да закара зеленчуците си на пазара преди десет часа — отвърна мама. — Леля Роз ще ни чака при Дюрбек, на спирката.

Ние тръгнахме под дъжда, наметнати с пелерини. Лили, прикрил главата си с един чувал, пожела на всяка цена да ни изпрати. В браздите, оставени от колелата на каруцата, течаха малки ручейчета, всички шумове бяха приглушени, не срещнахме жив човек.

На края на селото, пред зеления навес, ни чакаше конски впряг. Леля Роз с децата вече се беше настанила сред тълпата от празнично

облечени селяни.

Това беше дълга зелена кола и от покрива ѝ висяха къси перденца от платно, украсени с канапени ресни. Двата коня ровеха земята с предните копита, а кочияшът, наметнат със сива пелерина и с мушамена качулка, свиреше с рог, за да призове закъснелите пътници.

Пред очите на всички ние се сбогувахме с Лилий. Майка ми го целуна и той и този път се изчерви, после дойде ред на Пол. Понеже аз мъжествено му стиснах ръката, видях сълзи в очите му, а устата му се беше свила в лека гримаса. Баща ми се приближи.

— Хайде сега, няма да седнеш да плачеш като бебе пред всички тези хора, които ви гледат.

Но Лилий навеждаше глава под чувала и ровеше земята с върха на обувките си. И на мен ми се плачеше.

— Трябва добре да разберете — каза татко, — че в живота няма само развлечения. И мен ми се иска да остана тук и да живея в планината. Дори в пещера! Дори съвсем сам, като отшелник! Но човек не може винаги да прави онова, което му харесва.

Намекът за отшелника ме смая, но разбрах, че това беше напълно естествена мисъл, щом и на мен ми беше дошла наум. Той продължи:

— Догодина, през месец юни Марсел ще трябва да се яви на един много важен изпит и ще трябва много да работи през годината, най-вече по правопис. Той пише безпокойте със „с“ и бас държа, че не знае как се пише отшелник.

Усетих, че се изчервявам, но тревогата ми трая само секунда — татко не е могъл да прочете писмото ми, защото аз го намерих на мястото му. От друга страна, ако го беше прочел, след завръщането ми щеше надълго и нашироко да се коментира. А той най-естествено продължи:

— Та Марсел ще трябва упорито да работи. Ако работи сериозно, ако напредне бързо, ние ще се върнем тук за Коледа, за Заговезни и за Великден. Хайде, стига сте подсмърчали пред всички и си стиснете ръцете като истински ловци. Довиждане, Лилий. Не забравяй, че малко по малко се доближаваш до зрелостното свидетелство и че един образован селянин струва колкото двама или трима необразовани.

Той сигурно щеше да продължи с наставленията си, но кочияшът наду заповеднически рога и два пъти изплющя с камшика си. Ние

бързо се качихме.

Последната седалка, гърбом към конете, беше празна. Понеже мама и Пол повръщаха, когато се возеха с гръб към посоката на движението, цялото семейство се намести сред селяните, а аз седнах отзад съвсем сам.

С разхлабени поводи конете потеглиха в лек тръс.

Продължаваше да вали.

Сгушил глава между раменете, затворен в себе си, аз дъвчех стръкче мента. В джоба си стисках една примка, която нямаше вече смъртоносна стойност, а се беше превърнала в свещен предмет, в реликва, в обещание. Далече се извисяваха сините, вечни очертания на любимия Тауме, който през дъждовната пелена властвуваше над околните хълмове. Мислех си за кривата круша под рида на Бом Сурн, за звънките капки на изворчето под Фон Брегет, за трите мушици в дола на Прекатори. Мислех си за килима от мащерка на Ла Пондран, за кукуците, огласени от птици, за пеещия камък, за меката лавандула по камънака на пустеещите земи.

От двете страни на тесния път безкрайно се нижеха голи каменни стени, обрасли с каменоломки, окъпани от дъжда.

Високата таратайка прашеше, железните джанти трошаха чакъла, лекият тръс на конете отекваше по камъните, камшикът глухо изплющяваше като мокър патрон.

Отвеждаха ме далеч от моята родина и топлите капки дъжд се стичаха по лицето ми, вместо моите непролети сълзи... Не отивах към някаква цел, с изпъчени гърди и ведро чело. Самотен, потънал в неизразимо отчаяние, аз бях загърбил предстоящото, както кралица Брюно^[1] с руси коси, сплетени с опашката на коня, дълго е била влачена по камъните.

---

[1] Кралица Брюно (534–613 г.) — кралица на Австразия (източната част на франкска Галия със столица Мец). Интелигентна и енергична, тя води упорита борба срещу Фредегонда, която причинила смъртта на сестра ѝ и станала кралица на Невстрия (западната част на франкска Галия). Започналата гражданска война продължила 50 г. (561–613 г.). Кралица Брюно била предадена на Клотер II, син на Фредегонда, който завързал тази 70-годишна жена за опашката на един кон и тя била влачена, докато умре. ↑

Върнах се без никаква радост в голямото училище.

Пожълтелите листа на чинарите в двора бяха започнали да капят и всяка сутрин край дългата сива стена чистачката ги гореше на малки купчинки.

Започнах четвърто отделение. Учеше ни господин Бесон — млад, висок, слаб, вече плешив и с вечно извит показалец на дясната ръка, защото не можеше да го изправи.

Той извънредно дружелюбно ме посрещна, но много ме разтревожи, като ми каза, че целият ми живот зависел от ученето ми през годината и че щял да бъде принуден да ме държи изкъсо, защото съм бил „неговият“ кандидат за конкурса за стипендия в лицея. В това опасно състезание „първоначалното“ образование щяло да се сблъска със „средното“. В началото аз бях изпълнен с увереност, защото думата „средно“ за мен означаваше нещо „не много особено“, значи „лесно“. Но скоро забелязах, че баща ми и колегите му не споделяха това мнение и че на моята кандидатура беше заложена честта на цялото училище. Та този щаб пое работата в ръцете си по метода на група от криминалната полиция, чиито инспектори се обединяват, за да разпитат някой заподозрян.

Господин Бесон, който ме учеше по шест часа на ден, ръководеше следствието и събираше сведенията.

Трябваше да ходя в училището и в ЧЕТВЪРТЪК СУТРИН, в девет часа. Господин Сюзан — почитаемият преподавател от средното училище, чийто педагогически опит беше безпогрешен, ме чакаше в празната класна стая, за да разпали любопитството ми с допълнителни задачи: влакове се настигаха, колоездачи се срещаха, а един баща, който бил седем пъти по-голям от сина си, видял как с годините тази разлика се стопила. Към единадесет часа господин Бонафе идваше да провери „синтактичните разбори“ и ми възлагаше нови изречения за разбор, който днес сигурно няма да бъда в състояние да направя. През седмицата господин Арно (комуто някога беше хрумвало да постъпи в пощите) през междучасията ме караше да вървя редом с него и ми мрънкаше все едно и също за околийското управление, където за щастие нито веднъж не стъпих и съзнанието ми много бързо се освободи от неговите наставления.

Освен това и господин Мортие, който имаше красива руса брада и носеше пръстен и на малкия си пръст, понякога, по време на

вечерните занятия, поверяваше възпитаниците си на баща ми, а мен отвеждаше в празната класна стая и ми задаваше хиляди въпроси за историята на Франция. Тази наука ме интересуваше дотолкова, доколкото в нея имаше невероятни неща: „Сведи глава, гордий Сикамбре“^[1], забавната шега на Ролон^[2], желязната клетка на кардинал Балю, супата от врани по време на отстъплението от Русия^[3] и крайно ефикасното копче за гетри, заради което сме изгубили войната от 1870 година^[4].

---

[1] „Сведи глава, гордий Сикамбре! Боготвори онова, което си горил, гори това, което си боготворил!“ — Думи отправени от Реймския епископ Сен Реми към Кловис, крал на франките (491–511 г.), когато го покръствал (496 г.). ↑

[2] Ролон — по всяка вероятност става дума за хитростта, с която нормандският пълководец Ролон (починал 931 г.) успял да накара Шарл III Скромни да му отстъпи част от Невстрия, получила името Нормандия. ↑

[3] „... супата от врани...“ — по време на отстъплението от Русия наполеоновите войски са гладували. ↑

[4] „... ефикасното копче на гетри...“ — В навечерието на френско — пруската война (1870–1871 г.) при царуването на Наполеон III военачалниците уверявали, че френската армия е в пълна бойна готовност „до последното копче на гетрите“. Въпреки тези уверения, войната била бързо загубена, поради липса на модерно оръжие, добра организация и поради некадърността на командния състав. ↑

Баща ми беше си запазил правото да контролира правописа ми и всяка сутрин, преди да закуся, ми правеше диктовка от шест реда, където всяко изречение беше минирано.

Работех усърдно, но често чувах как цвъртят щурци и вместо оголените клони на чинарите в двора аз виждах някой кървав залез над Червена глава, а скъпият ми Лилй с ръце в джобовете, подсвирвайки си, се спускаше по пътеката на Ла Бедок с връзка жълтурки около врата като гердан и дроздове, навързани по колана.

В клас, когато господин Бесон с върха на показалката си проследяваше върху картата лъкатушенето на една излишна река, голямата смокиня при кошарата на Батист изведнъж изскачаше от стената. Високо над гъстите лъскави листа се поклащаше сухият клон и съвсем, съвсем в края се виждаше черно-бяла сврака.

И тогава лека тъга напираше в детското ми сърце и докато далечният глас изброяваше имената на притоците, аз се опитвах да изчисля безкрайността, която ме делеше от Коледа. Броях дните, часовете, премахвах часовете за сън и от прозореца, през леката утринна мъгла, аз гледах училищния часовник: голямата стрелка се движеше неравномерно и виждах как минутите се търкулват като обезглавени мравки.

Вечерта под лампата си пишех домашните, без да продумвам. Не ми оставаше много време да се занимавам с Пол. А той ставаше все по-забавен, защото имаше едно момче в съседния клас, което беше неизчерпаем източник на познания. От него Пол почти всяка вечер ни донасяше по някоя цинична шега, или игрословица от рода на: „Обичам те-лешко месо“, и се смееше до задушаване. Нямахме вече никакво време да си приказваме, ако не се смята моментът — два пъти на ден — когато изпълнявахме обичайното си задължение — да слагаме масата.

Милата ми майчица изпадаше в ужас, като ме виждаше все надвесен над домашните, и допълнителното занятие в четвъртък сутрин ѝ се струваше жестока измислица. Тя се грижеше за мен така, сякаш бях боледувал, и ми готвеше чудесни гозби, но за нещастие винаги преди ядене трябваше да гълтам пълна супена лъжица рибено масло.

В крайна сметка, аз се държах и успехите ми доставяха такова голямо удоволствие на баща ми, че не ми изглеждаха толкова мъчителни.

Един ден, по обед, като се връщах от училище след допълнителното занятие по граматичен разбор, малкият Пол, надвесен над перилата, извика по ехтящата стълба:

— Пратили са ти писмо по пощата! С марка!

Изкачих стъпалата две по две, а вибриращите перила зазвънтяха като бронзова арфа.

На масата, до чинията, видях един жълт плик и на него с неравни букви, разкривено, беше изписано името ми.

— Бас държа — извика татко, — че е от твоя приятел Лили.

От вълнение просто не можех да отворя писмото — скъсах и четирите ъгъла на плика. Тогава баща ми го взе и с върха на ножа сръчно като хирург, го разреза. Оттам изпадна лист градински чай и една изсушена теменужка.

На три листа от ученическа тетрадка, с едър почерк, чиито криви линии заобикаляха мастилените петна, Лили ми говореше:

О, колега!

взимам в ръка Пирото зада ти кажа че дроздовете не дойдоха тас година. ништо а ма ништо, дори чучолигите одлетяха. като Теп. не хванах дори Две. и малко яребици съшто. вече не ходя няма смисал. по добре да Ръботя в Училиште зада уча Правдописа иначекво? не е възможно. дори мرافките ги няма никакви. те са манички, птиците не ги искат. Това е нештастие, ти си касметлия че не си тук в тас Катастрофа. Ще ми се да додеш. тогава Птиците калват и яребици и Дроздовете за коледа. Усвен туй те ми одкраднаха дванайсе Примки и най-малко педесе Дрозда. знамкой е. Найхубавите Примки. е оня от Алош, Куция. Помни че няма да го забравя. и усвен туй студено е със вятар, секи ден на лоф Краката ми са ледени. Добре че си имам Шал. Но ми е мъчно за теп. батистен е доволен: налови трийсе дрозда на ден с Смола. зафчера десет жалтурки и събота дванайсе дрозда. с смола. Зафчера отидох да послушам Камака. замръзна ми охото. той не иска вече да пее а само Плаче. това са новините. поздрав на

Компанията. испращам ти лист от градински чай за теп и теменушка за майка ти. твой приятел за цял живот Лилий.

Моят адрес. Белон Прес Лавалантин Франция.

ве че три дни ти пиша, заштото вечерта пиша. Мама е доволна. мисли че пиша Домашни. на Тетрадката. После късам страницъта. гърм сръзи големия Бор на Лагарет. Устана само Пън и остар като свиркъ. Збогом. мъчно ми й е за теп. адреса ми е: Белон прес лавалантин. Франция. ръздавача се казва Фернан, фсички го познавът, не мож е да збърка, той ме знай много Добре. ассышто. твой приятел за цял живот. Лилий.

Не беше много лесно да се разчете този почерк, който правописът не правеше по-четлив. Но баща ми, голям специалист в тази област, успя да го направи, след като на няколко пъти се запъна. После той каза:

— Има късмет, че му остават още три години до зрелостното свидетелство, има време да се подготви.

И добави, като гледаше майка ми:

— Това дете е сърцато и с рядка чувствителност.

И на края, като се обърна към мен, ми каза:

— Запази това писмо. Ще го разбереш след време.

Аз взех писмото, сгънах го, сложих го в джоба си и нищо не отвърнах: бях разбрал преди него.

На другия ден, излизайки от училище, минах край будката и купих много красив лист за писмо, по края назъбен като дантела, а в левия горен ъгъл релефно изпъкваше от листа лястовица с телеграма в човката. Пликът — подплатен и лъскав, беше ограден с незабравки.

Четвъртък следобед аз дълго съчинявах на чернова отговора си. Вече не си спомням точните изрази, но в съзнанието ми е останал общият смисъл.

Отначало изказвах съжаление, че дроздовете са изчезнали и го молах да поздрави Батистен, който знаел да ги хваща с клей дори и тогава, когато ги няма. После му разправях за училищните ми занимания. Какъв обект на внимание представлявах и колко доволни бяха учителите от мен. След този доста нескромен пасаж аз му съобщавах, че до Коледа остават още трийсет и два дни и че в това далечно бъдеще ние все още ще сме достатъчно млади, за да тичаме по хълмовете, и му обещах планини от дроздове и жълтурки. Накрая, след като давах сведения за всички в семейството, което ми се струваше потънало в благополучие, аз го молах да изкаже моите съболезнования на „сръзения бор“ от Ла Гарет и да предаде утешителните ми поздравии на Тъжния камък. Завърших с пламенни думи на приятелство, които никога нямаше да посмея да му кажа направо.

Препрочетох моята проза два пъти и направих няколко дребни поправки. После въоръжен с ново перо, с попивателна в ръката и прехапал език, аз го преписах. Краснописът ми беше образцов и правописът — идеален, защото проверявах в речника всяка дума, в която се съмнявах. Вечерта показах произведението си на татко. Той направи някои съвсем дребни поправки, поздрави ме и заяви, че това било много хубаво писмо, което изпълни с гордост скъпия ми Пол.

Вечерта в леглото си, аз препрочетох посланието на Лили и неговият правопис ми се стори толкова смешен, че не се сдържах да се изсмея. Но изведнъж разбрах, че всички тия грешки и грапавини бяха плод на дълги часове старание и израз на приятелски чувства. И тогава безшумно скочих на босите си крака, запалих газената лампа и пренесох моето писмо, тетрадката и мастилницата върху кухненската маса. Всички спяха — чуваше се само леката музика от струйката вода, която капеше в цинковия леген, сложен върху мивката.

Първо, с рязко движение дръпнах три листа от тетрадката и успях да ги скъсам по края, както исках. Тогава със старото перо аз преписах моето много красиво писмо, като изпуснах остроумната фраза, където се подигравах с милата му лъжа. Премахнах и поправките на баща си, добавих някои правописни грешки, които видях от неговото писмо, и накрая се постарях тук-таме да сложа по някоя главна буква. Тази деликатна работа трая два часа и усетих, че ми се доспива. Въпреки това прочетох пак писмото, после моето. Стори ми се добре, но все пак липсваше нещо. Тогава потопих върха на перодръжката си в мастилото, вдигнах я над листа и върху изящния ми подпис капна едра черна сълза: тя се пръсна и заблестя като слънце.

Последните трийсет и два дни от тримесечието, удължени от есенния вятър и от дъжда, ми се сториха безкрайни, но търпението на стенния часовник се свърши.

Една декемврийска вечер, връщайки се от училище (където господин Мортие ме беше задържал четвърт час повече точно в средата на разказа за кралете-безделници^[1]), аз влязох в столовата и сърцето ми подскочи.

В един картонен куфар майка ми натъпкваше топли дрехи.

На масата, ярко осветена от висящата лампа, — частите на разглобената пушка на баща ми бяха наредени край една чинийка с дървено масло.

Знаех, че трябваше да тръгнем след шест дни, но за да запазя самообладание, все се силех да не мисля за това тръгване. При вида на тези приготовления, на тази суматоха, която беше част от ваканцията, аз така силно се развълнувах, че очите ми се напълниха със сълзи. Сложих чантата си на един стол и изтичах да се заключа в клозета, за да си поплача и да се посмея до насита.

След пет минути излязох малко успокоен, но с разтуптяно сърце.

Баща ми сглобяваше пушката, а мама пробваше една плетена шапка върху главата на Пол.

С дрезгав глас аз попитах:

— Ще тръгнем ли, ако вали?

— Имам девет дни ваканция — отвърна татко. — Дори и да вали, ще тръгнем.

— Ами ако има гръмотевици?

— През зимата никога не гърми.

— Защо?

Баща ми отсече:

— Защото така. Но разбира се, ако дъждът е много силен, ще изчакаме един ден.

— Ами ако дъждът е по-слаб?

— Тогава — каза татко — ще се направим на съвсем, съвсем мънички, ще вървим бързо, със затворени очи и ще минем между капките.

---

[1] Кралете-безделници (639–751 г.) — последните крале от династията на Меровингите (около 440–751 г.) които били обречени на

пълно бездействие, тъй като ръководството на държавата преминало в ръцете на дворцовите управници. [↑](#)

Четвъртък следобед мама ни заведе при леля Роз, за да разберем какво е решила. Чакаше ни голямо разочарование — тя ни заяви, че не можела да се „качи на вилата“ заради братовчедата Пиер, който съвсем неоправдано заемаше все по-важно място. Този смукач на биберони беше започнал да издава неясни звуци, а леля му отвърщаше с точни думи, за да ѝ повярваме, че е казал нещо. Наистина печална гледка!

Освен това пред възхитената ми майчица тя повдигна бърните на животинчето и ни показа върху венеца едно оризово зрънце, като твърдеше, че било зъбче и че заради това зъбче тя се опасявала от студа, вятъра, дъжда, влагата и най-вече от липсата на газ.

Опитахме с ласкателство, но безуспешно. Трябваше да отстъпим пред неоспоримия факт — леля Роз нямаше да бъде с нас. Но все пак оставаха няколко ловни следи от чичо Жул. Той заяви, че щял да идва всяка сутрин с колелото си, за да стреля по дроздовете, и щял да се връща преди здрач. Каза го доста весело, но видях, че би предпочел да е с нас.

Тогава за първи път разбрах, че възрастните никога не вършат онова, което им харесва, и че са глупави.

Слизайки по стълбата в полумрака, Пол си направи съответния извод от този провал и невъзмутимо каза:

— Като имам деца, ще ги дам на някого.

В петък сутринта баща ми още веднъж отиде да „наобиколи“ училището. В двора, станал изведнъж просторен, учениците, които още не бяха заминали, потропваха с крака, за да се погreetят. От няколко дни студът се беше засилил. В кухненския шкаф бутилката със зехтин изглеждаше пълна с памук и това ми даде възможност да обясня на Пол, че на северния полюс „всяка сутрин е точно така“.

Мама предварително беше взела мерки срещу внезапното нахлуване на зимата и един по един ни пакетира в няколко топли гащета, фланели, гащеризони, ризи и якета едно връз друго и под шапките с наушници ние приличахме на ловци на тюлени.

Красотата на това екипиране ме очарова, но впоследствие открих неудобствата — имаше толкова много копчета, кукички, илици и безопасни игли, че беше много трудно да се изпишкаш. Пол нито веднъж не успя да се справи, както трябва.

Вместо сестричката се виждаше само едно червено носле, което се показваше от нещо като юрган. Майка ми с шапка, яка и маншон от кожа (заешка, разбира се) приличаше на красивите канадски кънкъорки, които се пързалиха и ни гледаха от пощенския календар, и понеже студът я правеше розова, беше по-красива от всякога.

В единайсет часа Жозеф се върна. Той беше вече облякъл, за да го видят колегите му, съвсем ново ловджийско яке, по-просто от това на чичо Жул, защото имаше по-малко джобове, но по-красиво от неговото, понеже беше сивкавосиньо на цвят и медните копчета с гравирани кучешка глава изпъкваха по-добре.

След като обядвахме на бърза ръка, всеки пригответи багажа си.

Майка ми беше предвидила, че щом като лятото беше вече отминало, магазинчето „хляб — тютюн — бакалия — галантерия — храни“ в селото нямаше да може да ни снабдява с нищо друго, освен с хляб, брашно, горчица, сол и малко нахут — истински растителни сачми, които трябваше да киснат три дни в пепелява вода, за да омекнат, преди да се сварят. Затова взехме доста храна. Тези богатства (към които се числеше и един много скъп салам, защото беше цял и имаше златен пръстен от станиол) бяха сложени в четириъгълни кърпи, завързани за четирите краища. Имаше три такива доста тежки бохчи, бях направил и четвърта, натъпкана с памук, празни кутии и рула от разтегателна хартия, за радост на малкия Пол.

Но това не беше всичко. Понеже семейният бюджет не ни позволяваше да имаме двойни прибори, в Новата вила нямаше нито един. Та баща ми беше напъхал в една широка раница, най-необходимите неща: тенджерите, цедката, един тиган за пържене и един за печене на кестени, фунията, рендето, кафеварката с мелничката за кафе, чугунената тенджера, канчетата, лъжиците и вилиците. Всичко това потъна под цял поток кестени, за да се запълнят празнините и да не се чува дрънкането на разните тенекии.

Натъкмихме този товар на гърба на баща ми и тръгнахме за „Източната гара“.

Тази „гара“ не беше нищо друго, освен най-крайната подземна спирка на трамвая и самото название „гара“ звучеше смешно. „Изток“ в дадения случай не означаваше нито Китай, нито Средна Азия, нито дори Тулон, а Обан, където под западните чинари скромно свършваха релсите от изток.

Въпреки това гарата ми направи голямо впечатление заради тунела, от който започваше. Той потъваше в нощта, все още с напластявания от черния пушек на някогашния парен трамвай, който с комин като фуния, като всяко нещо е бил последна дума на прогреса. Но Прогресът никога не престава да говори и беше казал още една дума, също „последна“, и тази дума беше „електрически трамвай“.

Зачакахме трамвая, застанали между преградите от железни тръби сред дългата върволица от хора, а пътниците, които прииждаха, не удължаваха опашката, а се тълпяха един до друг.

Като сега виждам нашия Жозеф, отметнал глава, с изпънати от раницата назад рамене, подпрян, като епископ на жезъл, на една метла, обърната с дръжката надолу.

Като скърцаше на завоите, трамваят, мигайки със светлините си, най-сетне изскочи от мрака на тунела и спря точно пред нас.

Един служител с униформена фуражка отвори вратата и тълпата ни понесе напред. Мама, повлечена от две пищни стринки, се настани на чудесно място, без да положи никакви усилия, а ние, мъжете, останахме прави на задната платформа, заради обема на багажа ни. Баща ми подпря раницата до стената на трамвая, но щом тръгнахме, фунията и тиганът (въпреки кестените) нескромно зазвънтяха като черковни камбани.

Тунелът, осветен едва-едва от газени лампи в нишите, непрекъснато извиваше и след четвърт час скърцане и друсане ние излязохме от недрата на земята точно в началото на булевард Шоф, едва на триста метра от мястото на тръгването. Баща ми ни обясни, че това странно дело е било започнато едновременно от двете страни и че подземните групи, след продължителни лутания и криволичения под земята, са се срещнали съвсем случайно.

Пътуването на открито беше приятно и доста кратко и аз се изненадах, когато видях, че баща ми се готви за слизане — не познах Ла Барас.

В града единствените белези, че зимата е дошла, са бумтенето на печката, шалът, топлата пелерина и фенерджията, който бързаше да запали фенерите, още докато закусвахме следобед. Но околностите, които приличаха на рисунка с перо, ми показаха истинското лице на сезона.

Под слабото зимно слънце, бледо и немощно като монах, ние отново стъпихме на познатия ни път. Той беше станал много по-широк. Месец декември, като нощен кантонер, беше изгорил бурените и оголил каменните стени. Мекият летен прах, приличен на стрит на брашно минерал, който се виеше на такива хубави облаци, щом го докоснеш с крак, сега се беше вкаменил и ръбчетата на издълбаните от колите бразди се ронеха на буци под краката ни. Хилавите смокини разперваха над стените клоните си като скелети и повета висеше като накъсани въжета. Ни щурци, ни гущери. Никакъв звук, никакво движение. Само маслините бяха запазили листата си, но видях, че трепереха от студ и че хич не им беше до приказки.

Но ние бяхме така екипирани и така натоварени, че не усещахме студа и вървахме с бодра крачка по този непознат път. Без да спираме,

ние похапнахме с апетит и пътят ни се стори по-къс. Но щом започнах да различавам конуса на Червена глава, слънцето внезапно се скри. То не залезе в гордо, лъчисто сияние, не потъна в пурпурни и алени отблясъци, а някак плахо, като с нежелание, се плъзна под сивите безформени облаци. Веднага се смрачи и небето, сякаш от памук, захлупи като с капак върховете на хълмовете, които вече ни заобикаляха.

Вървейки, аз си мислех за скъпия ми Лили. Къде беше той сега? Щяхме да стигнем на вилата едва по тъмно. Може би щяхме да го заварим седнал на прага, а до него торбичката, пълна с дроздове? А може би беше тръгнал да ме посрещне? Не смеех да се надявам на такова нещо, защото беше късно и студено. В лилавия здрач от небето бавно започна да се сипе леден, воден прах. И тогава, през този ситен дъжд, видях да проблясва пламъчето на първия газен фенер. В подножието на хълма, той известяваше, че селото е близо. В жълтия кръг светлина, който потрепваше върху мокрия път, аз различих един силует с качулка.

Изтичах към него, а Лили — към мен. Спрях на две крачки. Той също се спря и като голям ми протегна ръка. Без дума да кажа, аз силно, по мъжки я стиснах.

Лили се беше зачервил от вълнение и радост. Аз сигурно съм бил още по-червен от него.

— Чакаше ли ни?

— Не — отговори той. — Дойдох да видя Дюрбек.

И ми показва зелената порта.

— За какво?

— Беше ми обещал крилати мравки. Има ги колкото щеш по върбата, дето е в края на неговата ливада.

— И даде ли ти?

— Не. Нямаше го. И реших малко да го почакам. Мисля, че е отишъл в Камоан.

Но в този момент портата се отвори и оттам се показва едно малко муле. То теглеше една таратайка със запалени фенери, а лично Дюрбек държеше поводите. Минавайки покрай нас, той извика:

— Привет на дружината.

Лили целият пламна и бързо изтича към мама да й вземе багажа.

Не му зададох повече въпроси. Бях щастлив, защото разбрах, че ме беше излъгал. Да, той беше дошъл да ме чака в сивкавата коледна нощ, под този ситен леден дъжд, чиито блестящи капчици бяха посипали дългите му мигли. Беше слязъл чак от Белон, този мой малък брат от горите. Беше стоял с часове и щеше да стои, докато се спуснеше нощта, с надеждата да види при завоя на блесналия от дъжда път островърхата качулка на своя приятел.

Първия ден, на Коледа, нямаше истински лов — трябваше да помогнем на мама да сложи в ред къщата, да облепим прозорците, през които свиреше студеният вятър, и да съберем от близката борова гора много клони. Въпреки тези задължения ние успяхме да сложим няколко примки край маслиновите дървета и в замръзналата трева, осеяна с черни маслини.

В една кутия Лилий беше успял да запази няколко крилати мравки, където се хранеха с попивателна хартия. Поднесени заедно с маслините, тези мравки примамиха една дузина дроздове, които право от клона се намериха на шиша, за да попълнят коледните ястия. Тържествената вечеря „с тринайсет десерта“ стана още същата вечер пред пращящия огън в камината.

Лилий — нашият почетен гост — наблюдаваше всичките ми движения. Според него аз бях образец на изискани маниери и той се мъчеше да ми подражава.

В един ъгъл на столовата сложихме малко борче, което за случая изпълняваше ролята на елхичка. По клоните му бяха накачени цяла дузина нови примки, ловджийски нож, пудриера, влакче, което се навиваше, тънка жица за примките, захарни пръчки, пистолет, стрелящ с тапа, с една дума — какви ли не съкровища. Лилий, широко разтворил очи, не казваше нито дума.

Това беше една паметна вечер! Никога не съм стоял толкова до късно. Тъпчех се с фурми, захаросани плодове и сметана. Лилий не изоставаше от мен и към полунощ забелязах, че диша на пресекулки и че по цяла минута стои с отворена уста. На три пъти мама ни подкани да отидем да спим, и три пъти ние отказахме. На масата имаше още стафиди и ние продължавахме да ги ядем, без вече да ни се услаждат, а просто защото такъв разкош не се среща всеки ден.

В един часа след полунощ баща ми заяви: „Тези деца ще се пръснат“, и стана. Точно в този момент дочух в далечината проскърцването на чичовото колело. Все пак беше вече един часът през нощта и беше такъв студ, та дърво и камък се пукаха. Стори ми се съвсем невероятно да пристига и си помислих, че съм сънувал, но ето че и мама наостри слух и изненадана извика:

— Жозеф, това е Жул! Да не би нещо да се е случило?

На свой ред баща ми се послуша — скърцането се приближаваше.

— Да, той е. Но не се тревожи. Ако беше се случило нещо, той нямаше да дойде чак дотук.

Татко стана и широко отвори вратата. Ние видяхме очертанията на един огромен мечок, който развързваше каишите на багажника. Чичо влезе, с кожено палто с дълъг косъм и дълъг шал, увит четири пъти около врата му. Той сложи един голям пакет на масата с думите: „Честита Коледа“, като размотаваше шала си.

Веднага разтворих пакета — още играчки, още примки, голяма кесия със захаросани кестени и бутилка сладко вино. Баща ми смръщи вежди, после разгледа етикета, който блестеше в няколко цвята, и изглежда се успокои.

— Ето — каза той — едно прилично питие. Това е сладко вино, разбира се, но преварено. Това ще рече, че като са го варили, алкохолът се е изпарил.

Той наля по два пръста на всеки и празникът продължи, а мама отнесе заспалия Пол.

— Радваме се, че дойдохте — каза татко, — но не ви очаквахме. Значи оставихте Роз и бебето?

— Скъпи ми Жозеф — отговори чичо, — не можех да ги заведа на среднощната литургия, а пък аз от дете не съм пропускал нито една служба. От друга страна, щеше да е неразумно да се прибера в един и половина през нощта и да ги събудя. Тогава реших да изслушам коледната литургия в черквата на Ла Трей и да дойда да отпразнувам с вас раждането на Спасителя.

Намирах, че идеята му никак не беше лоша, защото вече махах обвивките на захаросаните кестени пред очите на Лили, който никога не беше виждал такова нещо.

— Литургията — продължи чичо — беше много хубава. Имаше огромни ясли^[1], черквата беше украсена с цъфнали клонки розмарин и децата пяха великолепни провансалски коледни песни от четиринадесети век. Наистина жалко, че не дойдохте.

— Щях да дойда само от любопитство — отвърна татко, — но смятам, че хора, които ходят в черквите за зрелището и музиката, не уважават вярата у другите.

— Хубаво чувство — каза чичо. — Но дошли или не, вие въпреки това тази вечер бяхте там.

И той радостно потри ръце.

— Как така бяхме там? — с леко ирония попита татко.

— Вие бяхте с цялото си семейство, защото аз дълго време се молих за вас.

При това непредвидено известие Жозеф не се сети какво да отговори, но мама мило се усмихна, а чичо все по-бързо потриваше ръце.

— И каква милост поискахте от Всевишния? — попита най-сетне Жозеф.

— Най-хубавата. Аз горещо го молих да не ви лишава от Присъствието си и да ви изпрати Вярa.

Чичо отговори пламенно и очите му блестяха от нежност.

Баща ми, който с явно удоволствие дъвчеше три или четири кестена едновременно, малко се позабави, докато се справи с тази хапка, глътна я наведнъж и каза:

— Знаете ли, не ми се вярва, че Създателят на вселената ще благоволи да се занимава с такива микроби като нас, но вашата

молитва е хубаво и добро доказателство за приятелските чувства, който изпитвате към нас, и аз ви благодаря за това.

И той стана, за да му стисне ръката. Чичо също стана. Те се гледаха усмихнати и чичо извика:

— Честита Коледа, скъпи ми Жозеф!

И с едната си ръка той обхвана рамото му и го целуна по двете страни.

Децата не познават истинското приятелство. Те имат само „другарчета“ или съучастници в игрите и сменят приятелите си заедно с училището, класа, и дори чина. В тази коледна нощ аз изпитах непознато възмущение: пламъкът на огъня изпращя и сред лекия пушек видях как излита синя птица със златна глава.

---

[1] Символично изображение — раждането на Христос в ясли. — Б.пр. ↑

Когато най-сетне отидохме да спим, вече не ми се спеше. Беше твърде късно. Смятах да си поговоря с Лили — майка ми беше сложила за него един сламеник в стаята ми, — но той беше малко „прекалил“ с виното и заспа, без да има сили да се съблече.

Легнал по гръб, с ръце на тила и широко отворил очи в тъмното, аз си припомнях различни моменти от тази хубава вечер, озарена от добротата на чичо Жул, когато изведнъж ме обзе страшно безпокойство — сетих се за случката с войника Тринкет Едуар, която баща ми един ден разказа на масата. Този Тринкет, братовчед на господин Бесон, по онова време служел в Тараскон. Татко Тринкет, който бил вдовец, обожавал единствения си син и много се тревожел за него. Та един ден, за голяма своя радост, той открил, че полковникът на полка бил не някой друг, а неговият най-добър приятел от детинство. Той начаса грабнал перото и му написал дълго писмо, за да му припомни трогателни случки и да му препоръча сина си — изключителна личност и негова единствена утеха на стари години.

Полковникът — верен приятел — тутакси заповядал да извикат Тринкет Едуар, за да го увери, че е благоразположен към него, но дежурният старшина, застанал мирно, му заявил, че изключителната личност от осем дни е в извънреден отпуск, за да присъства на погребението на стария си баща, да утеши майка си, обляна в сълзи, и да уреди деликатните наследствени въпроси с четиримата си братя и сестри.

Полковникът едва не умрял от апоплектичен удар и конната жандармерия започнала да търси шегобиеца.

Тъй като Тараскон е малко градче и хората са разговорчиви, още същата вечер го открили в хотела Трите императора, където той си въобразявал, че е четвъртият, защото се криел в стаята на една червенокоса слугиня, която го хранела за сметка на кухнята. Стражарите нахълтали, когато довършвал първата третина на пастета от дроздове и войникът Тринкет Едуар, окован във вериги, бил върнат в казармата, а полковникът за цели три седмици го хвърлил в карцер, пълен с плъхове.

Ето какво може да се случи, когато те препоръчват, без да си го искал.

Наистина аз знаех, че господ не съществува. Но не бях съвсем сигурен. Има толкова много хора, които ходят на черква и дори

сериозни хора. И чичо ми често говореше на господ, а пък чичо не беше луд.

След дълъг размисъл стигнах до заключението — не много рационално, — че господ, който за нас не съществуваше, за други сигурно съществува, както английският крал е само за англичаните.

Но тогава чичо ми е постъпил доста необмислено, като е привлякъл вниманието на бога към нас. Този бог, ако разгледаше нашия случай (и може би тъкмо това вършеше в момента), сигурно щеше здравата да се ядоса, също както полковника, и вместо да ни изпрати вяра, аз се опасявах, да не би да запрати по нас някоя и друга мълния, та къщата да се срине над главите ни. Но понеже чувах през стената спокойното и доверчиво хъркане на чичо Жул, аз мислено се успокоих, че богът, който чичо ми почиташе, сигурно нямаше да му нанесе такъв удар и че можех спокойно да спя поне през тази нощ. И аз веднага го сторих.

Ловът на другия ден се провали, защото ловците тръгнаха без нас. Ние се събудихме към обед и пийнахме само по една „чеснова водичка“, което ще рече — няколко скилидки чесън, сложени да кипнат във вряла вода. Следобедът мина доста печално, край огъня, а малкият Пол, чиято свръх сънливост не му даде възможност да злоупотреби като нас с яденето, хрускаше последните захаросани кестени и ни наричаше „лакомии“.

Но втората нощ оправи нещата и зимният лов започна, както му е редът.

Осемдневната коледна ваканция премина като сън. Но нищо не беше, както през лятната ваканция — сякаш бяхме попаднали в друга страна.

В шест часа сутринта беше още тъмно. Събуждах се зъзнейки и слизах да запаля огъня, после сварявах кафето, което бях смлял от вечерта, за да не събудя мама. През това време татко се бръснеше. След малко дочувахме отдалече скърцането на чичовото колело — той беше точен като влак. Носът му беше червен като ягода, мустаците му бяха посипани със скреж и той с все сила потриваше ръце, като много доволен човек.

Закусвахме край огъня, разговаряйки тихо. После стъпките на Лили отекваха по скования от студа път.

Аз му наливах пълна чаша кафе. Той първо отказваше: „вече съм пил“, но това не беше вярно. После тръгнахме четиримата, преди още да се е съмнало.

По кадифеното, лилаво небе блестяха безброй звезди. Това не бяха летните звезди, от които се излъчваше мека светлина. Тези звезди трепкаха сурово, ясни и студени, сякаш изкристализирали в нощния мраз.

Над Червена глава, чиито очертания се различаваха в мрака, висеше като фенер някаква голяма планета. Тя изглеждаше толкова близо, че ни се струваше, че зад нея ще видим цялата вселена. Никакъв звук, никакъв шепот. И в леденото мълчание стъпките ни отекваха по скованата от студа земя.

Яребиците бяха станали плашливи и ехото — по-отчетливо през зимата, ги предупреждаваше, че се приближаваме.

Все пак ловците убиха четири големи заека, няколко бекаса и доста по-дребни зайци. А пък нашите примки толкова редовно ни снабдяваха с дроздове и чучулиги, че в тези ежедневни успехи започна да ни липсва изненадата. Вее пак аз бях радостен и горд, че довърших един мишелов, голям колкото разтворен чадър. Баща ми го свали от облаците, в дъното на падината на Лансло. Паднала по гръб и с нокти във въздуха, хищната птица ме гледаше как се приближавам към нея. Жълтите ѝ очи светеха заплашително и с омраза. С удоволствие си помислих, че това е ястребът, който едва не ми изкълва очите, и свирепо го доубих с камъни.

Връщахме се от лов едва привечер и, изтегнати по корем пред големия огън, запален от смолисти дърва, ние децата играехме на дама, на домино или на „гъска“^[1], а баща ми свиреше на флейта. Понякога цялото семейство играеше на лото.

От шест часа и половина шишчетата се въртяха, а жълтеникавата мазнина на сочните дроздове капеше над дебели, позапържени филии селски хляб.

Незабравими и хубави дни! Сутрин те ми изглеждаха безкрайни, но щом удари часът на тръгването, стори ми се, че са били кратки, като миг...

Последната вечер мама приготвяше багажа и ме видя така нажален, се обърна към баща ми:

— Жозеф, трябва да идваме тук всяка събота.

— Когато прекарат трамвай, може би ще е възможно — отвърна татко. — Но сега за сега.

— Когато прекарат трамвай, децата ще имат мустаци. Погледни ги — никога не са изглеждали толкова добре, а и аз никога не съм яла така сладко.

— Виждам, виждам — повтори татко замислено. — Но пътят е четири часа! Ние ще бъдем тук събота вечерта в осем часа и ще трябва да се връщаме обратно в неделя следобед.

— А защо не в понеделник сутринта?

— Защото, както знаеш, трябва да съм в училище точно в осем часа.

— Намислила съм нещо — каза мама.

— Какво?

— Ще видиш.

Баща ми се изненада, помисли малко и каза:

— Знам за какво мислиш.

— Не, не знаеш. Но не ме питай повече. Тайна. И ще научиш само ако успея.

— Добре — отвърна татко. — Ще почакаме.

---

[1] Игра подобна на „Не се сърди, човече“. — Б.пр. ↑

Идеята и не беше лоша.

Тя често срещала на пазара жената на директора — хубава, едра жена, със златен ланец и златен часовник в колана от плисирана коприна.

Майка ми, стеснителна и дребничка, я поздравявала отдалеч. Но понеже за децата си тя беше способна на всичко, започнала да я поздравява все по-настойчиво, малко по малко се приближила към нея и най-сетне, без да иска, в един кош с картофи докоснала ръката на госпожа директоршата. Тази дама имала добро сърце и я посъветвала да не купува от тези картофи, които според нея били замръзнали, и я завела при друга продавачка. Два дни след това те вече пазарували заедно и през следващата седмица госпожа директоршата поканила майка ми у тях, да изпият по чаша английски чай.

Жозеф и не подозираше за тази победа и беше много изненадан, когато прочете върху дъската за съобщения решението на господин директора, този всемогъщ началник беше наредил, по някакво внезапно хрумване, занапред баща ми да поеме дежурството в четвъртък сутринта, а в замяна учителите по пеене и гимнастика да вземат неговите ученици в понеделник сутринта. Така татко щеше да бъде свободен до един часа и половина.

Понеже мъжете нищо не разбират от женските хитрости, той никога нямаше да узнае истината, ако господин Арно (който знаеше винаги всичко, защото много добре познаваше слугинята на директора) не го беше уведомил през едно междучасие.

И тогава пред баща ми изникнаха два проблема: първо — трябваше ли да благодари на началника си? На масата той заяви, че няма да го направи, защото това ще означава, че е съгласен с господин директора, който беше преобърнал работното време в едно народно училище заради удобството на някакъв учител.

— Все пак — смутено повтаряше той — ще трябва да измислим нещо.

— Бъди спокоен, аз вече мислих по въпроса — усмихнато каза мама.

— И какво смяташ да правиш?

— Изпратих букет от рози на госпожа директоршата.

— Виж ти — възкликна татко изненадан... — Не знам дали този жест няма да им се стори много фамилиарен. Или пък много

претенциозен... Разбира се, тя изглежда симпатична. Но се питам как ще погледне на това.

— Тя много добре го прие. Дори ми каза, че съм била „сладурче“.

Татко се ококори:

— Ти си говорила с нея?

— Разбира се! — засмя се мама. — Ние всеки ден пазаруваме заедно и тя ми казва Огюстин.

Тогава баща ми свали очилата си, енергично ги изтри с края на покривката и отново ги сложи на носа си, за да я изгледа смаяно. И тогава пред него изникна вторият проблем. Трябваше всичко да му се разкаже с подробности, от коша с картофите. Накрая той няколко пъти мълчаливо поклати глава, после каза пред цялото семейство уж възмутено, но с възхищение.

— Тя е просто родена да прави комбинации.

Ето така ние можахме почти всяка събота да се качваме в планината.

Февруарската кал жвакаше под краката ни. После, през април, по върха на стените избуяха високи треви и на места сплитаха вейки над главите ни. Разходката беше много хубава, но наистина доста дълга.

Натоварени както винаги, и като спирахме от време на време за малко на сянка, ние вървахме четири часа. Когато най-сетне пристигахме във „вилата“, бяхме напълно изтощени и най-вече мама, която понякога носеше заспалата сестричка на ръце. Тя изглеждаше на края на силите си. Като виждах колко е бледа, с кръгове под очите, аз неведнъж се отказвах от приятната неделна разходка до хълмовете. Оплаквах се от бодежи в ребрата или от ужасни болки в главата и тозчас отивах да си легна. Но когато лежах със затворени очи, в мрака на малката ни стаичка, скъпите на сърцето ми хълмове сами ме навестяваха и аз заспивах под някоя маслина, сред аромата на невидимата лавандула.

През един хубав априлски ден — беше събота — към пет часа следобед нашият керван изморен, но весел пъплеше край каменните стени, блеснали като златни.

На тридесет метра пред нас се отвори една малка врата. От нея излезе някакъв човек и я заключи с ключ. Понеже се изравнихме с него, той изведнъж погледна баща ми и извика:

— Господин Жозеф!

Човекът беше облечен в тъмна униформа, с медни копчета и фуражка, каквито носеха железничарите. Имаше малки черни мустачки и кафяви очи, които блестяха от удоволствие.

Баща ми на свой ред го погледна и започна да се смее:

— Бузиг! Какво правиш тук?

— Аз ли? Върша си работата, господин Жозеф. Надзирател съм на канала, и то мога да кажа, благодарение на вас. Доста се озорихте, докато получа зрелостно свидетелство. Вече седем години съм надзирател.

— Надзирател? — запита татко. — И какво толкова надзираваш?

— Ура! — тържествуващо извика Бузиг. — Най-после и аз ще мога да ви науча нещо. Надзирателят отговаря изцяло за канала.

— Като надзърта в него ли? — попита Пол.

— Не — каза Бузиг, който знае защо намигайки. — Като държи ей такъв голям ключ (и той ни го показва увиснал на колана му) и едно малко черно тефтерче. Аз отварям и затварям крановете, следя дебитата на водата... Ако забележа някоя пукнатина в коритото на канала или утаила се кал, или някое мостче, което започва да се клати, отбелязвам си и вечерта изготвям рапорт. Ако видя във водата някое умряло куче, веднага го изваждам, ако ли пък хвана някои хора, че хвърлят помия или се къпят в канала, съставям акт за нарушение.

— Виж ти! — извика татко. — Значи ти си длъжно лице.

Бузиг отново намигна и самодоволно се изсмя.

— А и не е уморително — добави татко.

— Дума да няма! Не е каторжен труд.

Изведнъж той заговори с плачевен тон, сякаш ей сега щеше да зарони сълзи.

— Кажете ми, така както ме гледате — такова славно момче, — кой ще седне да ме праща на каторга? Нямам никакви прегрешения,

само в правописа. Виждам, господин Жозеф, че семейството ви се е увеличило. Госпожа Жозеф не е напълняла и си е все така симпатична.

После слагайки ръка на главата ми, той попита:

— Накъде сте тръгнали с целия този багаж?

— Отиваме на нашата вила да прекараме там неделята — с известна гордост отговори татко.

— Виж ти! — извика смаяно Бузиг. — Значи сте се замогнали.

— Не съвсем — отговори татко. — Но вече преподавам и на четвъртите класове^[1] и доходът ми чувствително се увеличи.

— Толкоз по-добре — каза Бузиг. — Наистина много се радвам. Хайде, дайте ми няколко пакета, искам да ви поизпратя.

Той взе от ръцете ми чантата с трите кила сапун и освободи брат ми от торбичката, в която бяхме наслагали захарта и макароните.

— Много си любезен, Бузиг — каза татко. — Но ти не знаеш, че имаме доста път.

— Бас държа, че отивате до Акат.

— По-далече.

— Тогава, до Камоан.

— Още по-далече.

Бузиг се ококори.

— Да не седнете да ми разправяте, че отивате чак в Ла Трей.

— Ние минаваме през селото — усмихна се татко, — но отиваме още по-нататък.

— Но след Ла Трей вече няма нищо.

— Има — кимна татко. — Белон.

— И таз добра! — смути се Бузиг. — Каналът не минава оттам и никога няма да мине. Откъде вземате вода?

— От цистерната или от кладенеца.

Бузиг побутна каскета си назад, за да може по-хубаво да се почеше, и ни изгледа и четиримата.

— И къде слизате от трамвая?

— На Ла Брас.

— Горките!

Той набързо пресметна нещо наум.

— Значи изминавате осем километра пеша.

— Девет — отвърна мама.

— И често ли изминавате този път?

— Почти всяка събота.

— Горките — повтори той.

— Не е малко път, разбира се — обади се татко. — Но щом пристигнем, не съжаляваме, че сме повървели повечко.

— А пък мен — отговори тържествено Бузиг — винаги ми е жал, ако се пресилвам. Но нещо ми хрумна. Днес няма да вървите девет километра. Ще дойдете с мен и ще вървим покрай канала, който пресича по права линия всички тези имения. След половин час ще сме под Ла Трей.

Той измъкна от джоба си един лъскав ключ, заведе ни до вратата, която току-що беше затворил, отвори я и каза:

— Вървете след мен — и влезе пръв.

Баща ми се закова на прага.

— Бузиг, сигурен ли си, че това е напълно законно?

— Какво искате да кажете?

— Твоите обществени задължения ти дават право да ползуваш този ключ и да минаваш през тези места. Но смяташ ли, че и ние можем да вървим с теб?

— Че кой ще ни види? — попита Бузиг.

— Ето, виждаш ли! — извика татко. — Щом разчитах на това, че няма да ни видят, значи признавах, че си виновен.

— Но какво лошо има в това? Ами срещнал съм своя учител и използвам случая да се похваля, да му покажа къде работя.

И с тайнствен израз Бузиг три пъти намигна, после два пъти повдигна рамене, после с подигравателен смях поклати глава. Най-сетне пак заговори:

— Щом трябва да сме наясно, тъй да бъде — ще ви кажа нещо приятно: и при най-малкия инцидент наемам се да уредя нещата, защото сестра ми е омъжена (това е неофициален брак), за генерален съветник.

Тези думи най-първо ми се сториха странни, но изведнъж си представих тази непозната сестра (облечена съвсем неофициално) да излиза от общината под ръка с един генерал в парадна униформа, който непрекъснато ѝ дава много ценни съвети.

Понеже баща ми все още се колебаеше, Бузиг добави:

— Освен това сестра ми назначи Бистан, заместник-директора на канала на тази длъжност и ако той ме смърми, тя ще го бухне с

възглавницата, та да му дойде акълът в главата.

Тази смела жена, способна да сразява неприятелите на брат си, без да ги ранява, просто ме покори. По всяка вероятност и татко сподели мнението ми, защото тръгнахме след Бузиг през чуждата земя.

---

[1] Отговаря на седми клас. — Б.пр. ↑

Каналът минаваше по един невисок насип, между два успоредни живи плета от малки дръвчета и храсти, преплетени със стръкчета розмарин, копър, зановец и повет.

Бузиг ни обясни, че тази безразборно избуяла растителност е просто неоченима, защото укрепва почвата на насипа и че собствениците нямали право да я пипат.

Циментовото корито беше само три метра широко и в прозрачната вода се отразяваха белите облаци на априлското небе.

Ние вървахме в индийска нишка по една тясна пътека между ръба на коритото и цъфналия жив плет.

— Ето го моят канал — с гордост каза Бузиг. — Какво ще кажете, а?

— Доста е красиво — отговори татко.

— Да, доста е красиво, но вече взе да поостарява. Вижте това корито. Напукано е отгоре до долу. Губим доста вода, защото на места е същинско цедило.

Тази дума направи голямо впечатление на Пол и той няколко пъти я повтори.

Щом стигнахме едно малко мостче, Бузиг с гордост каза:

— Тук, още от миналата година всичко е подновено. Аз настоявах да се укрепи с цимент за подводно строителство.

Баща ми огледа коритото на канала, което изглеждаше като ново.

— Все пак има пукнатина.

Бузиг, силно разтревожен, се наклони към водата:

— Къде?

Баща ми посочи една едва забележима сива резка, като подраска отгоре и с нокът. Посипаха се песъчинки. Той ги разтърка с пръсти и ги разгледа.

— Това не е цимент за подводно строителство — заяви той. — И, от друга страна, сложили са много пясък.

Бузиг се опули:

— Какво? — извика той. — Сигурен ли сте?

— Абсолютно. Баща ми беше строителен работник и съм вещ в тези неща.

— Уха! — възкликна Бузиг. — Ще го впиша в рапорта си и нека вземат мерки срещу предприемача, който забърка тая каша.

— Ако не зациментиращ тази пукнатина, след един месец ще бъде четири пръста широка.

— Това е същинско цедило — извика Пол.

— Ще се заема с тази работа — каза Бузиг.

Той откърти парченца от мазилката, уви ги в лист от тефтерчето си и тръгна отново.

Прекосихме четири огромни имения. В първото имение се извисяваше замък с кулички, заобиколени от цветни лехи. Край тези лехи имаше лозя и овощни градини.

— Това е замъкът на някакъв аристократ — каза Бузиг. — Сигурно е болен, защото никога не се показва.

— Ако този аристократ ни срещне по неговите земи, може да не му хареса, че минаваме — обади се татко. — Аз не обичам много аристократите.

Уроците на педагогическото училище си оставаха незаличими. Но все пак в процеса на четенето, няколко аристократа бяха спечелили неговото благоразположение: Дю Геклен^[1], Байар^[2], Ла Тур Д'Оверн^[3] и най-вече Анри IV^[4], защото тичал на четири крака, за да забавлява внуците си. Но общо взето, татко винаги смяташе аристократите за груби и жестоки хора, което се доказваше от факта, че са им отсичали главите. Нещастията никога не вдъхват доверие и ужасът от големите кланета загрозява дори и жертвите.

— Този е граф — поясни Бузиг. — Наоколо за него нищо лошо не се говори.

— Може би защото не го познават — каза татко. — Но той сигурно е наел полицейски агенти.

— Има само един чифликчия и един пазач. Чифликчията е добродушен старец, а и пазачът не е млад. Той е просто гигант. Няколко пъти съм го срещал, но не сме разговаряли. Добър ден, добър вечер и толкоз.

Безпрепятствено стигнахме до втората врата. Каналът се провираше под ниска арка в оградата. По нея, до сами водата, се спускаха дълги гирлянди зеленина и течението ги повличаше. Бузиг превъртя ключа и пред нас се откри девствена гора.

— Тук е замъкът на Спящата красавица. Капаците на прозорците вечно са затворени и никога не съм видял жив човек. Можете да пеете, можете да викате, няма страшно.

Цяла гора от кукуч и къпина беше завладяла изоставените земи. Просторен парк от стогодишни борове ограждаше една огромна четвъртита, постройка. Тя изглеждаше недостъпна, защото бодливите жълтуги растяха нагъсто под високите дървета. Брат ми Пол дълбоко се развълнува от мисълта, че Спящата красавица спи зад тези

затворени капаци и че благодарение на Бузиг единствено ние знаехме тази тайна.

Още една ограда и още една врата. Минавахме през земите на третия замък.

— Този е на нотариуса — каза Бузиг. — Вижте, винаги е заключено, освен през август. Тук живее само едно селско семейство. Често срещам дядото — той се грижи за тези чудесни сливи. Глух е, ама е любезен... Все ми говори за Френско-пруската война и иска да си върнем Елзас и Лотарингия^[5].

— Значи е истински французин — обади се татко.

— Да, така е — кимна Бузиг. — Жалко само, че се е вдетинил.

Никого не срещнахме, но през плета видяхме наведен селянин, който плевеше домати.

После Бузиг отвори още една врата в стена от дялани камъни, най-малко четири метра висока, а на върха ѝ се виждаха счупени бутилки, които не създаваха добра представа за гостоприемството на собствениците.

— Този замък е най-големият и най-хубавият. Но собственикът живее в Париж и освен пазача няма жив човек. Ето вижте.

През плета ние видяхме две високи кули, които се издигаха над един замък с най-малко десет етажа. Всички прозорци бяха затворени, освен на някои от мансардите под покрива.

— Горے — продължи Бузиг — е жилището на пазача. За да наблюдава мародерите, които плячкосват овощните градини.

— В момента той може би ни наблюдава — каза татко.

— Не ми се вярва. Той гледа най-вече градината, а тя е от другата страна.

— И той ли ти е приятел?

— Не бих казал. Той е бивш адютант.

— Те винаги са добри по характер.

— И този е като другите. Но винаги е пиан и единият му крак е парализиран. Ако се случи да ни види — ще бъде наистина някакво изключение, — трябва само да ускорите крачка и той няма да може да ни настигне. Дори и с кучето си.

Мама разтревожено попита:

— И куче ли има?

— Да — отговори Бузиг, — кучето е огромно. Но то е най-малко на двадесет години, сляпо е и едвам се движи. Трябва господарят му да го дърпа за синджира. Уверявам ви, че няма никаква опасност. Но за ваше спокойствие ще хвърля един поглед, застанете зад ей този храст.

В живия плет, който ни прикриваше, имаше дълъг процеп. Бузиг с решителна крачка се запъти натам и се спря наред това опасно място.

С ръце в джобовете, с килнат на тила каскет той дълго се взира в замъка, после в овощната градина.

Зад прикритието на една къпина ние чакахме скупчени като овце. Мама, пребледняла, дишаше учестено, а брат ми Пол престана да хруска бучките захар, който измъкваше от поверения му пакет. Баща ми, изпънал шия, напрегнато гледаше през клоните.

— Най-после Бузиг каза:

— Пътят е свободен. Елате. Но се понаведете — добави той.

Баща ми, приведен на две, тръгна пръв, а багажът му се тътреше по земята. Пол целият се сви, сякаш беше стогодишен старец от селото и просто изчезна в тревата. На свой ред аз преминах, притискайки макароните до сърцето си, което тупаше съвсем близо до земята. Последна мама, несвикнала да прави такива упражнения, с наведена глава и свити рамене, неуверено като сомнамбул на ръба на покрив, се запъти напред. Въпреки фустите и корсета с банели тя изглеждаше съвсем слаба.

Още на два пъти ни се наложи да прибегнем до тази хитрост. Най-сетне стигнахме до оградата. Бузиг отвори вратичката и ние изведнъж се озовахме пред кафенето на кръстопътя Четиригодишните времена.

Каква радост! Каква чудесна изненада!

— Просто невероятно! — възкликна мама.

— Но е така — отговори Бузиг. — Ние пресякохме цялата извивка на пътя.

---

[1] Дю Геклен, Бертран (1320–1380 г.) — френски пълководец, отличил се в битките при царуването на Шарл V. Известен с пословичната си храброст и безпримерна вяност към краля. Той въвежда във военното изкуство нов вид стратегия: засади, обсади, военни хитрости, лишаване на противника от възможността да се

продоволствува и пр., което се е смятало за недопустимо от рицарския морал. Успява да нанесе съкрушителни победи над англичаните и ги изгонва от френска територия. ↑

[2] Байар (1476–1524 г.) — френски пълководец, прославил се в битките при царуването на Шарл VIII, Луи XII и Франсоа I. За неговата легендарна храброст той е наречен „безстрашен и безупречен рицар“. ↑

[3] Ла Тур Д’Оверн (1743–1800 г.) — прославил се по времето на революционните войни. Бил толкова храбър, колкото и скромнен. Не приел да бъде повече от началник на гренадирите и отказал да приеме званието „Първи гренадир на Републиката“, с което Наполеон искал да го удостои. ↑

[4] Анри IV Велики (1553–1610 г.) — възкачил се на престола (1589 г.) в момент, когато Франция била разорена от продължителните религиозни войни. С помощта на своя министър Сюли той успял да установи траен мир в страната, като издал Нантския едикт, с който се дават равни права на католици и протестанти. Укрепва кралската власт. ↑

[5] Елзас и Лотарингия — Франкфуртският мирен договор, подписан с Германия на 10 май 1871 г. лишава Франция от Елзас и голяма част от Лотарингия. ↑

Баща ми извади от джобчето на жилетката си сребърния часовник.

— За двадесет и четири минути взехме разстоянието, което обикновено изминаваме за два часа и четиридесет и пет минути.

— Нали ви казах — радостно извика Бузиг. — С този ключ се пътува по-бързо, отколкото с автомобил.

Помислих си, че той малко преувеличава, защото наскоро бях видял в един вестник снимката на автомобила Панар; с поразителен надпис отдолу „Автомобилът, който за *една минута* изминава *цял километър*.“

— Нали ви казах — повтори Бузиг. — Не е бог знае какъв проблем! А сега — добави той — да се почерпим.

Той смело се запъти към терасата на малкото кафене, под чинарите, които се бяха вече разлистили.

Собственикът, висок, едър човек, с гъсти червеникави мустаци ни посочи да седнем край една желязна масичка, и донесе бутилка бяло вино. Как щеше да постъпи татко? Да откаже щедрото предложение на Бузиг или да пийне бяло вино пред смаяните ни очи?

— Господине — обърна се той към собственика, — имате ли малко минерална вода?

Собственикът за миг го изгледа объркано и най-сетне каза:

— Ако толкова държите, ще отида да видя в мазето.

— Оле-ле-е — разтревожи се Бузиг, — да не би черният дроб да ви боли?

— Не — отговори татко, — но предпочитам да смеси виното с газирана вода. Става като шампанско, с приятен вкус.

Възхитих се от това гениално хрумване, което даваше възможност да се намали дозата отрова, добавяйки вода, която се продаваше в аптеките. Но Бузиг изпи, без да му мигне окото, две големи чаши чисто бяло вино.

През това време майка ми продължаваше да се възхищава от краткия път.

— Е, госпожо Жозеф — широко усмихнат каза Бузиг, — ще ми разрешите ли да ви направя един подарък?

С хитро намигане той измъкна магическия ключ от джоба си.

— Вземете го, госпожо, давам ви го.

— За какво? — попита татко.

— За да печелите два часа всяка събота и още два часа понеделник сутрин. Вземете го. Аз имам още един.

И той показа втория ключ.

Но баща ми отрицателно поклати глава — бавно, но решително.

— Не — отсече той. — Не, не е възможно.

Мама веднага остави ключа на масата.

— Защо? — попита Бузиг.

— Защото и аз съм на служба като вас. От сега виждам каква физиономия ще направи господин инспекторът на Академията, когато му кажат, че някакъв учител, снабден с подправен ключ, се разхожда по чуждите земи.

— Но ключът не е подправен. Това е ключ от администрацията.

— Толкова по-зле! Ти нямаш право да го даваш.

Бузиг се ядоса:

— Никой нищо няма да каже. Нали видяхте как стана?

— Никой нищо не ни каза, чисто и просто защото никого не срещнахме. Но ти самият каза, като минавахме през Спящата красавица: „Тук няма никаква опасност“. Значи другаде е било опасно.

— Но, господи, като казвам „опасност“ — извика Бузиг, — това не означава „катастрофа“. Значи, че може по някакво лошо стечение на обстоятелствата някой мърморко да се оплаче в администрацията, но там и ще си остане, защото сестра ми е насреща. Не забравяйте сестра ми.

Аз бях напълно съгласен с него, но баща ми строго каза:

— Не се съмнявам в способностите и връзките на сестра ти, въпреки че искрено съжалявам, че упражнява такъв занаят. Но аз си имам принципи.

— Оле-ле-е — извика Бузиг. — Принципи. Оле-ле-е.

И с тон на възрастен човек, който говори на малко дете, той попита:

— И таз добра, господин Жозеф, за какви принципи ми говорите?

— Ще ме е срам да се вмъквам тайно при други хора, и то за моя собствена облага. Мисля, че няма да бъде достойно за учител, който възпитава ученици. И ако това дете — той сложи ръка на рамото ми — види баща си да се промъква през храстите като крадец, какво ще си помисли?

— Ще си помисля, че пътят е по-къс — отговорих веднага.

— Точно така. Прав си — каза Бузиг.

— Чуй, татенце — обади се мама, — знам много хора, които не биха се поколебали. Два часа събота вечер и два часа понеделник сутрин прави четири часа спечелени.

— Предпочитам да вървя четири часа повече и да запазя уважението към себе си.

— Все пак жестоко е да карате тези деца да изминават толкова път, сякаш вече са в Чуждестранния легион^[1] — натъжено каза Бузиг. — С този ужасен багаж и крака като клечки. А и госпожа Жозеф не е много дебела.

— От всички видове спорт ходенето е най-полезният — отсече татко.

— Може да се каже и най-уморителният — въздъхна мама.

— Слушайте — изведнъж извика Бузиг, — имам друга идея, която нарежда всичко. Ще ви дам униформена фуражка. Вие ще вървите пръв и ако някой ви види отдалеч, само ще му махнете с ръка и нищо няма да ви питат.

— Наистина — възмути се татко, — ти имаш манталитет на рецидивист! Униформена фуражка върху главата на един учител! Не мислиш ли, че може да се стигне до съд?

— А сестра ми? Пак забравяте сестра ми.

— Ще направиш добре, ако по-малко говориш за нея. Благодаря ти за предложението, виждам приятелските ти чувства и твоята признателност, но съм принуден да откажа. Не настоявай повече.

— Жалко — въздъхна Бузиг. — Жалко наистина!

Той отпи голяма глътка вино и с плачевен тон продължи:

— Наистина ми е жал за децата и за госпожа Жозеф. И за мен самия ми е жал, защото си мислех, че ви правя услуга. И най-вече жалко за канала.

— За канала ли? Какво искаш да кажеш с това?

— Как какво? — извика Бузиг. — Та нима не си давате сметка колко важно е всичко, което ми казахте за цимента?

— Вярно — каза мама, която изведнъж доби делово изражение. — Жозеф, ти наистина не си даваш сметка.

— Ами знаете ли — все повече се разпалваше Бузиг, — че онзи предприемач, който е сложил прекалено много пясък в цимента, ще

трябва да ни върне най-малко две хиляди франка, а може две хиляди и петстотин. Защото аз ще си напиша рапорта и ще притиснат този мошеник до стената. И благодарение на кого? Благодарение на вас!

— Казах го просто ей така — смути се баща ми. — Не съм съвсем сигурен.

— Как пък не! Сигурен сте! И още как. А и в лабораторията ще си кажат думата. Вие минахте само веднъж по канала и не гледахте много внимателно, защото бяхте неспокоен. Но ако минавате по него два пъти седмично. Уха!

Той въодушевено повтори това „уха“ още веднъж.

— Седна дума — замислено каза татко, — ти смяташ, че моето тайно и безвъзмездно сътрудничество ще бъде един вид реванш за преминаването през тези земи.

— Десет пъти, сто пъти, хиляда пъти! — извика Бузиг. — И ако вие — добави той — всеки понеделник ми пращате кратка бележка или малък доклад, аз веднага ще го преписвам, като добавям по някоя и друга правописна грешка, разбира се, и ще го давам на шефовете си. Представяте ли си какво служебно положение ще ми изградите? Малко с ваша помощ, малко с помощта на сестра ми и след година, току-виж, съм станал началник на участък.

— Жозеф — обади се мама, — хубаво си помисли, преди да му откажеш.

— Това и правя.

Той отпи голяма глътка вино с минерална вода.

— Същинско цедило — намеси се в разговора Пол.

— Ако ще можем да стигаме до вилата преди седем часа, ще бъде чудесно — продължи мама. — И помислете само — обърна се тя към Бузиг, — няма час по час да купуваме обувки на децата. Това е такава икономия.

— Точно така — съгласи се Бузиг. — И аз имам две момчета, та знам какво значи да се купуват обувки.

Настъпи дълго мълчание.

— Разбира се — обади се най-сетне баща ми, — ако става въпрос да услужа на общината, дори по такъв малко незаконен начин. От друга страна, ако мога да ти помогна.

— Не само ще ми помогнете — възкликна Бузиг. — Цялата ми кариера може да се промени.

— Не съм съвсем сигурен, но ще помисля по този въпрос.
Той взе ключа и замислено се загледа в него. Най-сетне каза:
— Не знам дали ще го използвам. Ще видим другата седмица.
Но той сложи ключа в джоба си.

---

[1] Чуждестранния легион — сформирани в началото на XIX в. наемни военни части от чужденци за потискане националните движения във френските колонии. Съществувал във Франция доскоро.

↑

Понеделник сутринта, когато се спускахме към града, баща ми отказа да се възползува от магическия ключ. Той погледна как този ключ проблясва в дланта му, после отново го пхна в джоба си с думите:

— Първо, много по-лесно е да слизаш, отколкото да се изкачваш, и, второ, — сега не носим храна, значи няма смисъл днес да рискуваме.

Ние слязохме по обичайния път. Но още същата вечер, излизайки от училище, татко отиде някъде за половин час. Когато се върна, той стискаше под мишница три или четири книги. Не мога да кажа колко беше точният им брой, защото това бяха само куп напечатани страници с пожълтели, нащърбени от времето краища, напомнящи бродериите по фустите на баба ми.

— Сега ще изучим основно въпроса — каза татко.

Тези книги представляваха отделните томове от няколко научни труда, в които се разглеждаха въпроси като: „Канали и водопроводи“, „Напояване на необработваемите земи“, „Водонепропускливи облицовки“, така както се разглеждаха още по времето на господин Вобан^[1].

— Само в старите книги — ме поучаваше татко — човек намира най-много здрав смисъл и най-изпитаните рецепти.

И той пръсна по масата тези вдъхващи уважение останки и веднага започна работа.

---

[1] Вобан, Себастиан (1633–1707 г.) — френски държавен деец, внесъл реформи във военноинженерното дело. ↑

Идната събота, точно в пет часа, ние бяхме пред първата врата. Баща ми решително я отвори — съвестта му беше спокойна, защото той прекращваше забранения праг не за да съкрати дългия път, а за да запази от разрушаване безценния канал и да спаси Марсилия от суша, след която неминуемо щеше да последва епидемия от чума или азиатска холера.

Все пак татко се страхуваше от пазачите. Ето защо, като взе багажа ми, той ми възложи ролята на разузнавач.

Вървах най-отпред покрай живия плет, възползувайки се от прикритието на листата и си отварях очите на четири. Наострил слух, изминавах двадесетина метра, спирах, ослушвах се, после махвах с ръка на майка си и на брат си, които ме чакаха скрити зад най-големия храст. Те притичваха с прибежки и се свиваха до мен. Последен се показваше баща ми с тефтерче в ръка. Винаги трябваше да го изчакваме, защото той твърде съсредоточено си вземаше бележки.

Никого не срещнахме и това неспокойно преминаване беше отбелязано само с един инцидент, предизвикан от брат ми Пол.

Майка ми забеляза, че той държеше дясната си ръка под мушамата — също като Наполеон.

— Ръката ли си удари? — тихичко го попита тя.

Без да помръдне устни и без да я погледне, той поклати отрицателно глава.

— Извади си ръката оттам — взе да настоява мама.

Той се подчини и ние видяхме, че малките му пръсти силно стискаха дръжката на острия нож, който беше задигнал от кухнята.

— Взех го за пазача — каза той хладнокръвно. — Ако започне да души татко, ще го нападна отзад и ще забия ножа в задника му, та да умре.

Майка ми го поздрави за храбростта и добави:

— Още си мъничък. Дай ми ножа.

Той с удоволствие отстъпи оръжието си на мама, като й даде ценен съвет:

— Ти си по-висока, прасни го в окото.

Този пазач — на последния замък — ни вдъхваше същински ужас и ние, треперейки, минахме през неговите земи. За щастие той не се показва и два часа по-късно, край кръглата маса, ние стократно благославяхме Бузиг.

На масата не стана дума нито за пазача, нито за кучето. Но когато си легнахме в нашата стаичка, ние с Пол доста си поговорихме — обсъдихме най-различни варианти за премахване на неприятеля: ласото, трап с шест ножа, забити с острието нагоре, или примки от телени жици, пура, напълнена с барут. На Пол, който вече четеше по малко приключенски романи, му дойде наум да направим отровни стрели от папур, като през една дупка ги пъхнем в няколко гроба на селското гробище. Тъй като аз взех да споря доколко този метод е ефикасен, Пол призова на помощ бразилските индианци, които няколко месеца пазели трупа на старейшината, за да потопят върховете на стрелите си в застиналата кръв на вонящия труп и да ги направят отровни.

Докато го слушах, заспах и в прекрасния си сън видях пазача — обезобразен от избухването на пурата, със забити в тялото стрели, същински бодливец — как ужасно се гърчи от отровата и как най-после пада в дъното на ямата и шестте ножа го промушват, а Пол танцува като вампир, пеейки безмилостно: „Същинско цедило“.

Сега вече имахме възможност всяка събота без много да се изморяваме, да отиваме в „планината“ и животът ни се преобрази.

Майка ми доби здрав цвят на лицето, а Пол изведнъж израсна, като дух, който излиза от вълшебна кутийка. А пък аз, макар ребрата ми още да се брояха, се разширих в раменете и често с шивашкия метър мерех обиколката на мускулите си, чиито размери будеха възхищението на Пол.

Що се отнася до баща ми, всяка сутрин, докато се бръснеше с бръснач с формата на сабя, пред едно счупено огледалце, окачено на дръжката на прозореца, той си тананикаше първо като фалцетен тенор:

*Ах, да бях, да бях змийче —
радост безподобна...*

или изведнъж гласът му преминаваше във внушителен бас:

*Спомни си как нявга, закрилян от ангел възшебен,
щаден от тревоги,
ти идваше в храма и пееше химна хвалебствен,
и вярваше в бога...*

Той тананикаше и по стълбата и дори понякога на улицата.

Но хубавото му настроение през седмицата не издържаше идването на съботния ден — още със ставането си татко започваше да събира смелост отново да пристъпи закона.

През този период се случиха две много важни събития.

Една слънчева съботна утрин през месец май, когато дните стават по-дълги, а бадемовите дървета сякаш са отрупани със сняг, ние съвсем безшумно прекосяхме имението на „благородника“. Бяхме вече стигнали някъде по средата и страховете ни понамаляха, защото живият плет, който ни прикриваше, ставаше по-гъст. Вървах пръв, с лека стъпка, въпреки тежестта на белината, лешията за пране и частите от един разглобен стол, завързани с канап.

Слънчевите зайчета играеха по гладката вода на канала. Зад мен Пол си тананикаше.

Но изведнъж аз се заковах на място с разтуптяно сърце. На двайсет метра от мен някаква висока сянка се отдели от плета и само с една крачка застана точно наред пътеката.

Човекът ни гледаше как се приближаваме. Той беше много висок, с бяла брада, имаше мускетарска шапка, дълго сако от сиво кадифе и се опираше на бастуна си.

Чух баща ми да казва със сподавен глас: „Не се бой. Върви напред.“ И аз храбро продължих да вървя.

Приближавайки към опасността, видях лицето на непознатия — широк розов белег пресичаше цялото му лице — започваше някъде под шапката и изчезваше в брадата, минавайки през ъгъла на дясното му око със затворен хлътнал клепах. Тази маска така ме впечатли, че се вцепених. Татко мина пред мен. В едната ръка той държеше шапката, в другата тефтерчето си на „инспектор“.

— Добър ден, господине — учтиво поздрави татко.

— Добър ден — отвърна непознатият с плътен, ясен глас. — Чаках ви.

В този миг мама глухо извика. Проследих погледа ѝ и още повече се обърках, като забелязах в храстите един пазач със златни копчета. Той беше още по-висок от господаря си и едрото му лице беше украсено с два чифта червеникави мустаци — единия под носа му, другия над очите, които бяха сини, обградени с червени мигли.

Той стоеше на три крачки от белязания и ни гледаше с някаква жестока усмивка.

— Предполагам, господине — продължи татко, — че имам честта да разговарям със собственика на този замък.

— Да, аз съм собственикът — отговори непознатият. — И от няколко седмици насам всяка събота следя вашите маневри въпреки мерките, които вземате, за да останете незабелязани.

— Ами... — започна татко, един мой приятел, надзирател на канала.

— Знам — прекъсна го „благородникът“. — Не можах по-рано да се намеся в този странен начин на придвижване, защото подагратата за три месеца ме прикова за шезлонга. Но наредих да връзват кучетата събота вечер и понеделник сутрин.

Не разбрах веднага какво става. Баща ми преглътна, мама направи крачка напред.

— Тази сутрин наредих да дойде надзирателят на канала, който, струва ми се, се казва Бутик...

— Бузиг — поправи го татко. — Той е мой бивш ученик, защото аз съм учител и...

— Знам — прекъсна го старецът. — Този Бутик всичко ми разказа. За колибката на хълма и къде слизате от трамвая, колко дълъг път изминавате пеша с децата, багажа. И ето че виждам — каза той, като пристъпи към мама, — една очарователна дама, която струва ми се, е доста натоварена.

Той се поклони пред нея като кавалер, който иска разрешение за танц, и добави:

— Ще ми разрешите ли? — И с властен жест взе от ръцете ѝ двете големи бохчи.

После се обърна към пазача:

— Владимир, вземи багажа на децата.

За миг великанът грабна с огромните си ръце раниците, торбичките и разнебитения стол. После ни обърна гръб и изведнъж падна на колене:

— Качвай се! — подвикна той на Пол.

С неочаквана смелост Пол се затича, скочи и в миг се покатери върху раменете на това добродушно чудовище, което чудесно изцвили и веднага се понесе в галоп.

Очите на мама се напълниха със сълзи, а баща ми не можеше да продума:

— Хайде — подкани го благородникът, — не бива да закъснявате.

— Господине — продума най-послед баща ми, — не зная просто как да ви благодаря. Аз съм трогнат... дълбоко трогнат.

— Виждам — отсече старецът — и съм очарован от искреността на чувствата ви. Но което е право, аз не ви предлагам бог знае какво. Вие съвсем скромно минавате през моите владения, без да пакостите. Аз нямам нищо против. И няма какво толкова да ме превъзнасяте. Как се казва това красиво момиченце?

Той се приближи до сестричката, която мама беше взела на ръце. Но тя започна да пици и закри лицето си с ръце.

— И таз добра — каза мама, — усмихни се на чичкото.

— Не! Не! — викаше сестричката. — Много е грозен. Не! Не искам!

— Тя е права — усмихна се старецът — и стана още по-грозен. — Случва ми се да забравя белега си. Преди трийсет и пет години, в една нива, засадена с хмел, в Елзас, някакъв немски улан ме удари с копие си. Но тя е още много малка, за да оцени войнската доблест. Моля, госпожо, да минете напред и да й кажете, че ме е одраскала котка — това поне ще й послужи за урок — да се пази от котките.

Той ни придружи из целия път, разговаряйки с баща ми. Вървах пред тях и отдалече виждах русата главица на малкия Пол. Тя сякаш плуваше над плета и златистите къдрици се развяваха, озарени от слънцето.

Когато стигнахме до изходната врата, ние заварихме Пол седнал върху багажа ни да хруска резенчета ябълка, а великанът му ги белеше.

Трябваше да се разделим с нашите благодетели. Графът стисна ръката на баща ми и като му подаде визитната си картичка, каза:

— В случай че ме няма, това ще ви послужи като пропуск за вратаря. Няма смисъл да вървите по коритото на канала. Моля ви да звъните на главния вход и да минавате по централната алея. Тя е по-къса от пътя покрай канала.

После, за моя голяма изненада, той се спря на две крачки пред мама и се поклони ниско, като пред царица, а след това се приближи до нея и с движение изпълнено с изящество и благородство, се наведе да ѝ целуне ръка.

Мама направи лек реверанс, като малко момиченце, изчерви се и изтича да се прислони до татко; в същия миг между тях се метна

някаква златна стрела — Пол тичаше към стария благородник и като грабна едрата му кафява ръка, с жар я целуна.

Вечерта, на масата, след като изядохме супата под светлината на фенера, мама каза:

— Жозеф, покажи ми визитната картичка, която ти даде.

Баща ми ѝ подаде изящното картонче и тя прочете на глас:

Граф Жан дьо Х.

Полковник от Първи кирасирски полк.

За миг тя замълча, явно смутена:

— Но излиза, че...

— Да — отвърна татко. — Героят от Райхсхофен^[1].

---

[1] Райхсхофен — градче в Елзас, прославило се с битката на 6 август 1870 г., в която френската тежка кавалерия — Първия кирасирски полк — геройски се сражавала срещу превъзхождащите я сили на пруските войски. ↑

От този паметен ден преминаването през първия замък стана празник за нас.

Вратарят, също стар войскар, широко разтваряше вратите пред нас и Владимир веднага изникваше отнякъде и отнасяше багажа ни. След това отивахме в замъка, за да поздравим полковника. Той ни черпеше със захарни пръчки и няколко пъти ни покани на закуска.

Един ден баща ми му подари някаква книга (парцалива, разбира се), която беше открил у вехтошаря. В нея подробно се описваше (с илюстрации и карти) битката при Райхсхофен. Името на полковника стоеше на видно място и баща ми, който смяташе, че е против войната, доста дълго време подостря три молива, за да ограда с трицветна линия страниците, където авторът възпяваше храбростта на „Първия кирасир“.

Старият воин, колкото по-интересно му ставаше, толкова по-малко вярваше на историка — „някакъв цивилен, който никога не е слагал задника си на седло“ — и веднага започна да нахвърля бележки, за да възстанови истината по събитията.

Всяка събота, докато ни придружаваше през своите градини, той набираще букет от големи червени рози — специален вид, който сам беше създал и нарекъл „Царски рози“. С малки сребърни ножички той махаше бодлите и преди да се раздели с нас, поднасяше тия цветя на майка ми, която винаги се изчервяваше. Тя не ги даваше на никого и в понеделник сутринта ги отнасяше в града. През цялата седмица върху една кръгла масичка в ъгъла на столовата царските рози грееха в каолиновата ваза и като че ли внасяха в нашия републикански дом някакъв благороднически блясък.

Замъкът на Спящата красавица никога не ни плашеше. Баща ми шеговито подхвърляше, че много му се искало да се премести там за през лятото. Но мама се страхуваше да не би в замъка да има духове.

Ние с Пол на няколко пъти се опитахме да отворим капака на някой прозорец в приземния етаж, за да видим рицарите, застинали край Спящата красавица. Но моето ножче с тенекиено острие не можеше да проникне през дебелиите дъбови дъски на капаците.

Все пак един ден, като долепи око до някаква пролука, Пол съвсем ясно видял някакъв огромен готвач, заобиколен от осем малки помощници, всички застинали пред набоден на шиш глиган. Когато и аз погледнах през пролуката, не можах нищо да различа. Но картината,

която Пол ми описа, така точно отговаряше на илюстрацията от Валверан (много начетен художник), че изведнъж ми се стори, че долавям застояла миризма на печено и този необясним и странен мирис на студен дим ме развълнува.

В третия замък — на нотариуса — ни чакаше друга тревога и той ни поднесе нова изненада.

Веднъж, като преминавахме, без много да бързаме, през една дупка в плета, ние ужасени чухме висок, яростен глас:

— Хей, вие там, накъде сте тръгнали?

Към нас, размахвайки вилата си, тичаше около четирийсетгодишен селянин с гъста рошава коса и големи черни мустаци, щръкнали като на котарак.

Доста развълнуван, баща ми се направи, че не го вижда, и продължи да си записва нещо в спасителното тефтерче. Но мустакатият, обзет от истински бяс, тичаше право към нас. Ръката на мама трепна в моята ръка, а Пол смъртно уплашен се скри в храстите.

Този убиец изведнъж се закова на четири крачки от нас и вдигайки колкото може по-високо вилата със зъбците нагоре, с все сила заби дръжката ѝ в земята. Размахал яростно ръце и клатейки нервно глава, той се приближи към татко, но от разпенената му уста се посипаха разкошни думи:

— Спокойно. Не се плашете. Стопаните ни гледат. Стоят на прозореца на първия етаж. Надявам се старият скоро да пукне, но му остават още шест месеца.

После с ръце на кръста и изпъчил гърди, той заговори в лицето на баща ми, който взе да отстъпва назад:

— Щом видите, че прозорците са отворени, недейте минава край канала. Минете от другата страна, покрай домотите. Дайте ми тефтера си, защото той иска да ми покажете документите си и да запиша името ви и адреса.

Той изтръгна тефтерчето от ръцете на баща ми, който малко разтревожено започна:

— Казвам се...

— Вие се казвате Есменар Виктор. Живеете на улица Републик №82. А сега ще си плюете на петите, та да има ефект.

И със свирепо изражение, изпънал ръка, той ни посочи пътя към спасението.

Ние побягнахме, а той сви ръцете си на тръба и завика като в рупор:

— И повече да не се повтаря. Инак следващия път направо ще стрелям.

Щом се оказахме в безопасност от другата страна на оградата, ние се спряхме за малко, за да се поздравим с избавлението и да се посмеем до насита. Баща ми свали очилата, за да избърше потта от челото си, и започна да ни поучава:

— Да, такъв е народът — всичките му недостатъци се дължат на невежеството. Но сърцето му е чисто като хляба и той е великодушен като дете.

Ние с Пол танцувахме под слънцето и пеехме с демонична радост:

— Скоро ще пукне! Скоро ще пукне!

От този ден нататък, всеки път, когато минавахме оттам, човекът с вилата (казваше се Доминик) радушно ни посрещаше. Ние винаги минавахме по-долу от коритото, покрай нивата, и виждахме, че Доминик усилено се труди — копаяше лозето, загърляше картофите или връзваше домати. Баща ми съучастнически му намигаше и отдалеч извикваше:

— Семейство Есменар минава и сърдечно ви поздравява.

Доминик също намигаше и дълго се смееше на обичайната шега. После се провикваше:

— Привет, Есменар Виктор!

И баща ми на свой ред се смееше и цялото семейство надаваше радостни викове.

Мама даваше на Доминик пакет тютюн за лулата и той съвсем не принудено приемаше смъртоносния подарък. А Пол не пропускаше случая да попита:

— Пукна ли вече?

— Не още — отговаряше Доминик. — Но и това ще стане. Сега е във Виши^[1], пие вече само минерална вода.

И добавяше:

— Ей там, под смокинята, има кошничка със сливи за вас. Не забравяйте после да ми я върнете.

Друг път в кошницата намирахме домати или лук и продължавахме да вървим в индийска нишка, през тревата, като настъпвахме сенките си, удължени от залязващото слънце.

---

^[1] Курорт във Франция, известен с лековитата минерална вода.
— Б.пр. ↑

Но оставаше замъкът на пианицата и на голямото болно куче.

Когато заставахме пред заключената врата, ние се смълчавахме. Баща ми долепяше око до дупката на ключалката и дълго гледаше през нея. После измъкваше от джоба си масльонката от шевната машина и капваше в ключалката няколко капки масло. Накрая той съвсем безшумно пъхаше ключа и бавно го превърташе. Съвсем внимателно, сякаш се страхуваше от експлозия, той бутваше вратата с ръка. Проврял глава в процепа, той се ослушваше, изучаваше с поглед забранените места и едва тогава се решаваше да влезе. Ние мълчаливо се промъквахме след него, а той тихичко затваряше вратата. Но най-трудното тепърва предстоеше.

Вярно е, че нито веднъж не срещнахме човек, но болното куче сякаш вървеше по петите ни. Мислех си: „Сигурно е бясно, защото кучетата не боледуват от друго“.

Пол ми казваше:

— Мен не ме е страх. Виж! — И ми показваше цяла шепа захар на бучки, които смяташе да хвърли на чудовището, за да го залъже, докато татко удуши пазача. Той ми говореше с твърда увереност, но стъпваше на пръсти. Мама от времена време спираше пребледняла и видимо уплашена, притискаше ръка до сърцето си. Баща ми, за да ни повдигне духа, изведнъж се развеселяваше и се опитваше да я вразуми, като тихо ѝ говореше:

— Огюстин, ти си просто смешна. Умираш от страх, а този човек дори не си го виждала.

— Знам с какво име се ползува.

— Невинаги мнението, което хората имат за някого, е заслужено.

— Онзи ден полковникът ни каза, че бил оглупял старец.

— Сигурно е оглупял, щом нещастникът се е пропилил, но много рядко някой стар пианица е злобен. И ако искаш да знаеш, аз съм сигурен, че той вече няколко пъти ни е виждал и нищо не ни е казал, защото му е все едно. Господарите му никога не са тук и ние нищо лошо не правим. Какъв интерес има да тича след нас със скования си крак и болното си куче.

— Страх ме е — повтори мама. — Може да е глупаво, но ме е страх.

— Добре тогава, ако продължаваш с тези детинщини, ще ида в замъка и ще му поискам разрешение да минаваме.

— Не, не, Жозеф, моля те. Ще ми мине. Това са нерви... Просто нерви. Ще ми мине.

Гледах я пребледняла, долепена до шипковите храсти, без да усеща бодличките. После вдишваше дълбоко и казваше усмихнато:

— Ето, мина ми! Хайде!

Тръгвахме и всичко свършваше благополучно.

Месец юни за мене беше месец без недели. Струваше ми се, че и от двете ми страни се издигаха високи стени и че този дълъг затворнически коридор завършваше с тежка желязна врата — вратата към стипендията.

Това беше месецът на „преговарянето“ и аз най-добросъвестно го вършех не от любов към науката, а с ценната мисъл, че ще бъда пръв и ще защита честта на училището. Тази суета много бързо се превърна в театралничене.

През междучасията, съвсем сам, аз сновях напред-назад, покрай училищната сграда. Замислен, с блуждаещ поглед, мърморейки нещо под носа си, „преговарях“ пред очите на приятелите си, които не смееха да се приближат до Мислителя. Ако все пак някой смелчага дръзваше да ми заговори, аз се правех, че падам от висините на Науката, и отправях мъченически поглед към началника, а „поддръжниците“ на шампиона моментално тихичко го скастриха.

Тази комедия, която аз играех с искреността на същински актьор, в края на краищата се оказа полезна: нали понякога „лошият актьор“, като изпълнява ролята на герой, става истински герой.

Успехите ми изненадаха учителите ми и когато денят на изпита настъпи и се явих с колосана яка, връзка с гайтани, с бледо лице и пригладена коса, аз много добре се справих с положението.

Господин директорът, който имаше връзки в изпитната комисия, ни каза, че съчинението ми „направило голямо впечатление“, че диктовката ми „била без грешка“ и че краснописът ми заслужавал похвала.

За беда не бях успял да реша втората задача, в която се говореше за някакви сплави. Условието ѝ беше така хитро съставено, че нито един от двестата кандидата не го бе разбрал, като се изключи едно момче, някой си Олива. Така той спечели първото място. Аз заех второто.

Никой не ме смъмри, но всички останаха разочаровани. Когато в училищния двор, заобиколен от учители, директорът на висок глас прочете фаталното условие на задачата, чу се вик на негодувание. Директорът каза — да, каза го, и то пред мен, че от пръв поглед и той самият нищо не разбрал.

Господин Бесон заяви, че това била задача за горните класове. Господин Сюзан беше на мнение, че съставителят на тази загадка

навярно никога не е говорил с деца, а господин Арно, който беше млад и смел, заяви, че от задачата си личало колко коварни и хитри са учителите от средните училища. В заключение той каза, че един буден ум не би могъл да се ориентира в тази задача, и ме поздрави, че абсолютно нищо не бях разбрал.

Все пак всеобщото възмущение се поуспокои, когато разбраха, че този Олива не е някой предател, защото и той беше учил в основно училище също като нашето. Мисълта, че и двамата първенци са „наши момчета“, превърна неуспеха ми в успех.

Що се отнася до мен, аз бях дълбоко разочарован и подло се опитах да развенчая успеха на страшния Олива, като казах, че момче, което така добре познава сплавите, може да бъде само син на някой секач на фалшиви монети.

С братска радост Пол възприе това отмъстително и невероятно предположение и аз смятах да пръсна такъв слух из цялото училище. Сигурно щях да го направя, ако не бях забравил за това, защото изведнъж, като заслепен от ярка светлина след излизането от тунел, разбрах, че бяхме пред прага на голямата ваканция.

И тогава Олива, задачата, директорът, учителите, всичко изчезна, без да остави никаква следа. Пак започнах да се смея и да мечтая, подготвяйки с трепет и радостно нетърпение тръгването.

Все пак в картината, която си рисувах, се очертаваше лека сянка — чичо Жул и леля Роз нямаше да дойдат с нас. В къщата щеше да се чувства голяма празнота и аз се опасявах да не би нашата ловна дружина да се разпадне, щом като оставаше без ръководител. Напълно неоправдано отсъствие от негова страна заради някакво си пътуване до Русийон, единствено с цел да се покаже братовчедът Пиер на винарския род, който го очаквал (така поне казваха!) с голямо нетърпение.

Детето на старците беше станало много едро бебе, то се смееше на всичко, дори и като се удряше и наистина започваше по малко да говори. Тъй като още не беше усвоило произношението на р-то, аз подхвърлих на леля Роз, че ще е доста опасно да го водят при чужди хора, които, без да искат, щяха да го научат да говори с ужасния перпинянски акцент. За успокоение тя ми обеща да се върне преди първи август в нашата скъпа Нова вила.

Най-после настъпи 30 юли, тържественото навечерие на събитието.

Направих големи усилия да заспя, но просто сън не ме хващаше. А сънят така добре скъсява ненужните часове! Все пак аз успях да се възползвам от тях, като предварително изживях някои моменти от великолепното приключение, което на другия ден щеше да започне. Бях сигурен, че ще бъде още по-хубаво от миналата година, защото бях по-голям и по-силен и защото знаех тайните на хълмовете. И една огромна нежност ме обземаше при мисълта, че скъпият ми Лили също не спи.

Посветихме сутринта на подреждането на къщата. Цели два месеца тя щеше да стои празна и ме изпратиха да купя бучки нафталин, каквито при първите студове намираме по джобовете си.

После за последен път проверихме багажа, който майка ми от няколко дни приготвяше, защото за нас това беше почти пренасяне... Няколко пъти тя намекна, че ще бъде необходимо да използваме мулето на Франсоа, но баща ми, който в началото си замълча, най-сетне ни разкри истината — нашите доходи бяха значително намалели от многобройните покупки, с които трябваше да си създадем удобства през ваканцията. Ново разточителство от четири франка можеше да доведе до сериозно нарушаване на равновесието.

— И от друга страна — каза той, — ние сме четирима, щом като Пол сега може да носи най-малко три килограма.

— Четири! — извика Пол, зачервен от гордост.

— А аз мога да нося най-малко десет кила — извиках възбудено.

— Но за бога, Жозеф, погледни! — вайкаше се майка ми. — Погледни всички тези денкове, пакети, куфари! Видя ли ги? Виждаш ли ги?

Тогава баща ми, притворил очи, с ръце протегнати към някакво видение, започна да пее със сладникав глас:

*Виждам в миг, затваряйки очи,
малка бяла къщичка
там, във дън гори... и...*

След като обядвахме набързо, обемът и килограмите на багажа ни бяха така умело разпределени, че ние тръгнахме, без нищо да оставим след нас.

Аз носех три торби. В едната имаше калъпи сапун, в другата консервни кутии и разни салами.

Под двете мишници стисках по един здраво завързан вързоп с одеяла, чаршафи, калъфки, кърпи. Между тях за по-сигурно мама беше пъхнала чупливите предмети. Под лявата ми ръка имаше две лампени шишета и малка гипсова балерина, гола, вдигнала краче във въздуха. Под дясната ми ръка имаше огромна солница от венецианско стъкло (1 франк и 50 от нашия приятел, вехтошаря), един голям будилник (2

франка и 20), който трябваше силно да бие утринната камбана за ловците. Понеже бяхме забравили да го спрем, чувах през одеялата тенекиеното му тракане. А джобовите ми бяха натъпкани с кибритени кутии и книжни пликчета, в които имаше чер пипер, индийско орехче, карамфил, конци, игли, копчета, връзки за обувки, и две мастилници, запечатани с восък.

На гърба на Пол наместихме една стара чанта, пълна с кутии захар и вързахме отгоре ѝ възглавница, увита в шал. Отзад главата на Пол не се виждаше. В лявата му ръка висеше мрежичка, доста лека, но обемиста, с нашите запаси от липов цвят, върбинка, лайка, всевъзможни билки. Дясната му ръка беше свободна, за да може да държи сестричката, която притискаше една кукла до гърдите си.

Мама смяташе сама да носи двата картонени куфара с всичките ни ценности: калайдисани прибори и фаянсови чинии. Всичко това доста тежеше и аз реших да се намеся. Пъхнах в джобовите си половината вилици, сложих лъжиците в чантата на Пол и шест чинии в двете си торби. Мама нищо не забеляза.

Раницата беше натъпкана до пръсване, а всичките ѝ джобове издути. Сигурно тежеше повече от мен.

Отначало ние я качихме на една маса. После баща ми направи крачка напред и обърна гръб на масата. Ханшът му беше вече значително разширен с цял колан от торби, откъдето се показваха дръжки на сечива, гърла на бутилки и лукови пера. Татко първо приклекна, после коленичи. Тогава ние избутахме този товар към раменете му. Малкият Пол, с отворени уста, със стиснати юмруци и хлътнала в раменете глава, беше изпаднал в ужас, че баща му ще бъде премазан. Но Жозеф оцеля. Чухме го как закопчава кожените каиши и раницата леко се повдигна. Сред пълната тишина чухме как изпука първо едното коляно, после другото и Жозеф, просто огромен, се изправи. Той дълбоко си пое въздух, разкърши рамене, за да намести каишите, и започна да обикаля столовата.

— Идеално — само каза той.

После, без никакво колебание, отиде да вдигне двата големи куфара. Те бяха така натъпкани, че за по-сигурно трябваше да ги омотаем три пъти с въже. Тежестта им видимо опъна ръцете на баща ми, които изглеждаха удължени. Той много остроумно използва това изпъване, за да стисне под мишниците си от едната страна ловната си

пушка (с протрития калъф от изкуствена кожа), а от другата моряшки далекоглед, който сигурно беше преминал през бурите на нос Хорн, защото лещите му подрънкваха като звънчета.

Доста трудно се качихме на задната платформа на трамвая. Слизането не беше по-лесно.

Като сега виждам кондуктора как нетърпеливо държи коженото шнурче на сигналното звънче, докато ние тежко слизаем.

Все пак ние бяхме много весели и силите ни бяха удвоени от слънчевата перспектива на безкрайната лятна ваканция. Но гледана от страни, нашата процесия беше толкова трогателна, че няколко минувачи предложиха да ни помогнат. Баща ми, смеейки се, отказа и заподскача в галоп, за да покаже, че силите му са много по-големи от тежестта на товара.

Въпреки това един засмян каруцар, който пренасяше багаж, дойде и взе, без нищо да казва, двата куфара на мама и ги закачи под каруцата, където те ритмично се поклащаха чак до желязната порта на полковника.

Владимир, който сякаш ни чакаше, първо поднесе на майка ми традиционните червени рози и ни каза, че господарят му бил принуден да пази стаята, защото получил нова криза от подагра, но че скоро щял да ни изненада на Новата вила и това ни изпълни с радост, гордост и смущение. После той грабна всички пакети и вързопи, които не бяха закачени за онзи, който ги носеше, и ни придружи чак до портата на Доминик, като мина с нас през замъка на Спящата красавица.

Прекосяването на третия участък ни се стори дълго — Доминик не се виждаше и всички прозорци бяха затворени.

За малко се спряхме под голямата смокиня. Баща ми, с гръб към кладенеца, подпря раницата си на стубела, пхна ръка под каишите и дълго разтрива раменете си.

Тръгнахме с нови сили.

Най-после стигнахме до черната врата, вратата на тревогите и на свободата.

Пак се поспряхме, смълчани, за да се подготвим за върховното усилие.

— Жозеф — каза внезапно мама, — имам някакво предчувствие. Баща ми започна да се смее.

— И аз — отвърна той. — Предчувствувам, че ще прекараме чудесна ваканция. Предчувствувам, че ще си хапнем хубави шишчета от дроздове, кръсточовки и яребици. Предчувствувам, че децата ще напълнеят с по три килограма. Хайде, хоп. Тръгвайте. Вече шест месеца нищо не са ни казали, защо пък тъкмо днес да ни кажат?

Той капна масло в ключалката, направи обичайните маневри, после разтвори широко вратата и се наведе, за да мине багажът му.

— Марсел — подвикна ми той, — дай ми нещата си и върви напред да разузнаваш. За да успокоим майка ти, трябва да вземем всички предпазни мерки. Върви внимателно.

Тръгнах напред под заслона на живия плет, както сиукс по пътеката на войната, и огледах местността.

Нищо. Всички прозорци на замъка бяха затворени, дори прозорците на пазача. Махнах на групичката, която чакаше да ѝ дам знак.

— Бързо! — извиках тихичко. — Пазачът го няма.

Баща ми се приближи, огледа сградата в дъното и каза:

— Я, вярно.

— Сигурен ли си? — попита мама.

— В края на краищата няма нищо чудно, че този човек понякога излиза от замъка. Живее сам. Сигурно е отишъл за покупки.

— А пък мен тези затворени капаци ме тревожат. Може да се е скрил отзад и да ни наблюдава от някоя дупка.

— Хайде, хайде! — каза татко. — Имаш болна фантазия. Бас държа, че можем да вървим и да пеем. Но, за да пощадим нервите ти, ще играем на команчи, нали „когато те минават, дори високите треви на прерията не потрепват.“

Ние се промъквахме с изключителна предпазливост и съвсем бавно. Баща ми, смазан под тежестта на товара си, ужасно се потеше. Пол се спря, за да омотае трева около въжето, което му прерязваше ръката. Сестричката, уплашена, млъчеше като куклата си. С поглед на преследван заек, от време на време тя слагаше пръстче на устните си и усмихнато казваше: „шшш-шт“. Сърцето ми се свиваше, като виждах мама пребледняла и смълчана, но все съзирах в далечината, над дърветата, отвъд високите стени, синия връх на Червена глава, където съпровождан от песента на самотния щурец, още преди да се спусне нощта, щях да заложа примките си и знаех, че в началото на Ла Трей

Лилий ме чака, уж безразличен, но преизпълнен с новини, планове и приятелски чувства.

Като се изключи потиснатото състояние, ние успяхме да прекосим имението без затруднения и стигнахме пред последната врата, вълшебната врата, отвъд която щеше да започне голямата ваканция. Смеейки се, баща ми се обърна към мама:

— Е, какво стана с твоето предчувствие?

— Отваряй по-бързо, моля те. Бързо. По-бързо!

— Недей да нервничиш — каза татко. — Нали виждаш, че всичко свърши.

Той превъртя ключа в ключалката и дръпна вратата. Тя не се отвори.

С глух глас татко промълви:

— Сложили са синджир и катинар.

— Знаех си — изпъшка мама. — Не можеш ли да го изтръгнеш?

Погледнах и аз и видях, че синджирът минаваше през две халки: едната беше завинтена във вратата, другата в дървената рамка, която ми се стори прогнила.

— Разбира се, че може да се изтръгне — извиках аз.

Но баща ми ме хвана за ръката и ми зашепна:

— Нещастнико! Това ще бъде истински взлом.

— Точно така! Взлом! — стресна ни някакъв пресипнал глас. —

И може да ви струва три месеца затвор!

От гъсталака близо до вратата изскочи някакъв човек, среден на ръст, но огромен. Беше облечен в зелена униформа, с фуражка. На колана му висеше черен кожен калъф и оттам се подаваше прикладът на пистолет. Човекът държеше на синджир ужасното куче, от което предварително се бяхме наплашили. Истинско теле с глава на булдог! Късата му козина с мръсножълт цвят на места беше окапала и тук-там се виждаха големи розови петна, прилични на географска карта. Задната му лява лапа висеше във въздуха и конвулсивно потрепваше. От увисналите му бърни се точеха лиги, а от ужасната муцуна стърчаха два кучешки зъба, готови да разкъсат невинната жертва. Като завършек, едното око на чудовището беше мътно, но другото, широко разтворено, заплашително блестеше, а от влажния му нос долиташе на пресекулки шумно и съскащо пъхтене.

Лицето на мъжа също беше страшно. Носът му беше нашарен от дупки като ягода. Мустаците му, беззникави от едната страна, бяха ръждиви от другата, а под долните му клепачи се виждаха торбички.

Майка ми изстена и закри лице зад потрепващите рози. Сестричката се разплака. Баща ми, пребледнял, не помръдваше. Пол се скри зад него, а аз само преглъщах.

Човекът ни гледаше, без да продума. Кучето изръмжа.

— Господине, — започна татко.

— Какво търсите тук? — развика се този грубиян. — Кой ви разреши да минавате през земите на господин Барона? Да не би да сте му гости или някакви роднини?

Той ни гледаше с изпъкналите си, лъскави очи.

Щом заговореше, шкембето му се тресеше и повдигаше пистолета. Той направи крачка към татко.

— Първо на първо искам да знам как се казвате?

— Есменар Виктор — изведнъж се обадох аз.

— Я мълчи — смъмри ме татко. — Не е време за шеги.

С голямо усилие, понеже багажът му пречеше, той измъкна портфейла си и подаде личната си карта.

Грубиянинът я погледна и се обърна към мене:

— Личи си, че добре са те дресирали. Знаеш вече да казваш лъжливо име.

Той отново погледна картата и извика:

— Учител! На всичкото отгоре сте и учител! Учител, който тайно се промъква в чужд имот! Може и да не е вярно. Когато децата казват лъжливи имена, бащата може да покаже фалшива карта!

Жозеф най-сетне си възвърна способността да говори и дръпна една доста дълга защитна реч. Той спомена за „вилата“ (която в случая нарече колиба), за здравето на децата си, за дългия път, който изтощаваше мама, за строгостта на господин инспектора от Академията. Той бе откровен, трогателен, но жалък. Бузите ми горяха и аз се пръсках от яд. Сигурно татко долови състоянието ми, защото в смущението си ми каза:

— Недей да стърчиш тук, иди по-нататък да играеш с брат си.

— На какво да играе? — кресна пазачът. — Да ми изяде сливите ли? Не мърдай — обърна се той към мен. — И нека това ти послужи за урок.

После отново се обърна към баща ми:

— Я първо ми кажете какъв е тоя ключ? Вие ли го измайсторихте?

— Не — тихо отвърна татко.

Грубиянинът разгледа ключа, видя не знам какъв белег и извика:

— Този ключ е от администрацията! Откраднали ли сте го?

— Много добре знаете, че не съм.

— Тогава?

Той ни гледаше и се хилеше. Баща ми се поколеба, после храбро каза:

— Намерих го.

Онзи тип здравата се изсмя:

— Намерихте го ей така, на пътя, и тутакси разбрахте, че е от вратата на канала. Кой ви го даде?

— Не мога да кажа.

— Ха! Ха! Отказвате да говорите. Взимам си бележка и ще го пиша в рапорта, а онзи, който ви е дал ключа, може би вече няма да има възможност да минава през тези имения.

— Не — разпалено извика баща ми. — Не, вие няма да го сторите! Няма да разрушите кариерата на един човек, само защото от любезност... От приятелски чувства.

— Този човек няма никакво съзнание — ревна пазачът. — Десет пъти съм го виждал да ми краде от смокините.

— Сигурно сте сбъркали — каза татко, — защото според мен е безупречно честен.

— Доказал го е, като ви е дал ключ от обществено учреждение — изсмя се пазачът.

— Има нещо, което не знаете — каза татко. — Той се реши на тази стъпка заради канала. Имам известни познания върху цимента и хоросана, което донякъде ми дава възможност да взема участие в поддържането на това произведение на изкуството. Сам ще видите в това тефтерче.

Пазачът го взе и го прелисти.

— Значи твърдите, че минавате оттук като специалист?

— В известен смисъл... — отвърна татко.

— А тези също ли са специалисти? — попита пазачът, като ни посочи. — Още не съм виждал специалисти на тази възраст. Във всеки случай онова, което виждам, е, че от шест месеца насам, всяка събота, вие тайно минавате оттук. Идеално доказателство.

И той сложи тефтерчето в джоба си.

— А сега, я ми покажете целия този багаж.

— Не — отсече татко. — Това са мои лични вещи.

— Значи отказвате? Внимавайте. Аз съм заклет пазач.

Баща ми размисли за секунда, после свали раницата си и я разтвори.

— Ако продължавахте да се противите, щях да повикам полицаи.

Наложи се да разтворим куфарите, да изпразним торбите, да разопаковаме денковете и тази изложба трая около четвърт час. Найсетне всичките ни жалки съкровища бяха пръснати по тревата, по наклона на насипа като награди на панаирджийско стрелбище. Солницата блестеше, балерината повдигаше крачето си, големият будилник, верен звездоброец, безпристрастно показваше четири часа и десет минути дори и за тъпия грубиян, който го гледаше подозрително. Багажът ни бе прегледан обстойно и продължително.

Количеството храна възбуди завистта на този шкембелия.

— Мирише ми на обир на бакалница — с подозрителен вид каза той. После със строгостта на митничар огледа чаршафите и одеялата.

— А сега — пушката — отсече той.

Пазеше я за накрая. Докато отваряше калъфа, попита:

— Заредена ли е?

— Не — отвърна баща ми.

— Имате късмет.

Пазачът отвори пушката и долепи око до цевта, като до телескоп.

— Чиста е. Пак имате късмет.

Той затвори пушката, която щракна като капан за мишки и добави:

— С тая браква може да изтървете някоя яребица, но напълно е възможно да убиете някой пазач. Пазач, който и не подозира.

Той мрачно ни изглежда. Тогава ясно видях, че глупостта му нямаше граници. По-късно, в лицей, когато прочетох следната мисъл на Бодлер: „Глупостта е изписана върху челото на бика“, веднага си помислих за него. Липсваха му само рога. Но за чест на жените, надявам се, че са му сложили.

Изведнъж пазачът доби съучастнически вид и каза:

— Къде са патроните?

— Още нямам патрони — каза татко. — Ще ги направя преди откриването на лова. Заради децата не обичам да държа пълни патрони в къщата си.

— Естествено — отвърна пазачът, като ме гледаше строго. — Когато едно дете казва фалшиво име и мисли за взлом, липсва му само заредена пушка.

Бях доста поласкан от тази оценка и от десет минути вече си мислех да се хвърля към него, да му взема пистолета и с най-голямо удоволствие да го убия. Кълна се, че ако не беше това огромно куче, което мимоходом би ме глътнало, щях да опитам.

Той върна пушката на баща ми и още веднъж огледа нашите вещи, пръснати по тревата.

— Не знаех — каза той, като гледаше подозрително, — че в училищата са толкова добре платени.

Баща ми печелеше по сто и петдесет франка на месец, но той се възползува от забележката, за да каже:

— За това би ми се искало да остана.

— Ако ви уволнят, ще бъде по ваша вина. Аз не мога нищо да направя. Сега ще си приберете багажа и ще се върнете там, откъдето сте дошли. Аз ще си напиша рапорта, докато всичко е още прясно. Хайде, Масток, да вървим!

Той подръпна синджира и отведе чудовището, което с отчаяно ръмжене извърещаше поглед към нас, сякаш съжаляваше, че не бе ни прегризало гръкляните.

В този миг звънецът на будилника експлодира като фойерверк. Мама нададе слаб вик и падна в тревата. Хвърлих се към нея, а тя припадна в ръцете ми. Пазачът, който се беше спуснал по наклона, се обърна и видя сцената. Започна да се смее и ухилен каза:

— Хубав номер, ама тия не ми минават.

После с несигурна крачка се отдалечи, дърпайки животното, с което си приличаше.

Мама бързо се съвзе. Докато Жозеф я разтриваше, сълзите и целувките на нейните момчета действуваха по-ефикасно от най-добрите лекарства.

Едва тогава забелязахме, че сестричката беше изчезнала. Беше се скрила в един къпинов храст, като изплашено мишле. Тя не отвърщаше на виковете ни и коленичила, стоеше неподвижно, стиснала очите си с ръце.

После събрахме багажа, слагайки както ни падне салама, сапунерките, кранчето за чешмата, а баща ми тихичко мърмореше:

— Колко човек е слаб, когато е виновен. Този пазач е мръсно животно и най-долнопробен подлец. Но законът е на негова страна, а аз съм в плен на собствената си измама. Всичко говореше против мен: и жена ми, и децата ми, и ключът. Ваканцията започна лошо. Не знам дори дали ще свърши.

— Жозеф — изведнъж развеселена каза мама, — та това най-после не е свършекът на света.

Тогава баща ми изрече тази неясна фраза:

— Докато съм учител, ще сме във ваканция. Но ако след осем дни не съм вече учител, ще бъда безработен.

И той притегна каишите на раницата.

Завръщането беше много печално. Бяхме прибрали багажа набързо и все падаше по нещо. Понеже аз вървах последен, непрекъснато вдигах от тревата ту гребен, ту бурканче с горчица, ту пила, ту лъжица с дупки или четка за зъби.

От време на време мама тихичко повтаряше:

— Знаех си аз.

— Не — сърдито отвърщаше татко. — Не можеше да го знаеш, ами само се страхуваше да не стане. Имаше право да се страхуваш. Но това можеше всякога да се случи. Тук няма никаква тайна, никакви предчувствия, само глупост от моя страна и жестокост от страна на този глупак.

И той непрекъснато повтаряше:

— Колко човек е слаб, когато е виновен.

Животът ме научи, че татко се заблуждаваше и че човек е слаб, когато е чист.

Ние стигнахме пред първата врата на обратния път и се натъкнахме на ново премеждие, което просто ни смаза. Жозеф, както винаги много старателно беше заключил всички врати, през които минавахме, но ключът на ваканцията и на всичките ни нещастия беше в джоба на неумолимия пазач.

Татко сложи багажа си на земята и огледа стената — беше невъзможно да се прескочи, защото беше висока и най-отгоре проблясваха гърлата на счупени бутилки.

За момент замръзнахме на място, напълно отчаяни. Тогава баща ми откопча някакъв джоб на раницата и извади от там клещи. Беше мрачен и решителен и ние мълчаливо го гледахме, защото смътно чувствавахме, че той поемаше много тежка отговорност.

Ето че татко се спусна по насипа, навлезе в лозето и хладнокръвно, без да бърза, отрязва парче жица, която крепеше лозовите пръчки, и направи нещо като кука. Върху лицето му ясно бяха изписани решителността и негодуванието на човек, който няма какво повече да губи, а позорът му е толкова голям, че каквото и да стори, не би могъл да го увеличи.

Татко отиде до вратата, пхна куката в ключалката, затвори очи и се наведе, за да може ухото му по-ясно да долавя престъпното прещракване на неговия уред.

За първи път виждах как работи крадец и този престъпник беше баща ми.

След доста излишни прещраквания, когато Жозеф беше почнал вече да се нервирва, се чу едно по-грубо, но радостно изщракване и насилината врата се отвори. Подтичвайки, ние минахме пред татко.

— Това не е всичко — каза той. — Ще трябва и да я заключим.

Той се потруди още няколко минути и езичето отново щракна. Тогава Жозеф се изправи и сгърченото му лице най-после се озари от усмивка, сякаш такова подреждане на нещата завинаги заличаваше вината му.

Тръгнахме развеселени към следващата врата, но тъй като тя ни водеше към приятелството на Доминик, бащината ръка не трепна и ключалката беше превъртяна съвсем фино. Стори ми се, че Жозеф беше доста горд от сръчността си, защото весело ни намигна и подигравателно се усмихна. После ни каза:

— Смятам, че се намираме в състояние на законна отбрана. Този пазач имаше право да ни обвини, но не и да ни съди. Хайде да разкажем случката на Доминик. Мисля, че ще ни даде добър съвет.

Но капаците на чифлика бяха все така спуснати. Сигурно той беше отишъл в селото да поиграе на топки.

При полковника ние пак видяхме Владимир. Той изслуша баща ми и каза:

— Бих отишъл да видя този човек, но в живота си съм разговарял с него само три пъти и трите пъти го ударих. Ако отида, пак ще го ударя. Ще бъде по-добре да поговоря с моя полковник. Лошото е, че той е в болницата. Да. Забрани ми да ви казвам, но сега вече мога да ви го кажа. Оперираха го. Утре сутринта ще отида да го видя и ако е добре, ще му кажа... Но не знам дали ще може да направи нещо.

— Нали и другият собственик е благородник. Той е барон... — каза татко.

— Тъкмо това не е вярно — отговори Владимир. — Моят полковник казва, че това е лъжа и че той се казва Канасон. Изглежда, че е някакъв търговец на месо... Един ден, като излизахме от църквата в Ла Валантен, онзи дойде да се представи и каза: „Аз съм барон от Акатите“, а господин полковникът му отговори: „Аз пък мислех, че сте барон на Агнетата“. Оня си тръгна, без да продума.

— Значи — въздъхна Жозеф, — за мен няма надежда.

— Хайде, хайде — успокои го Владимир — не бива да се отпускате така. Елате да пийнете нещо. Елате, елате. Ще ви повдигне настроението.

Той накара татко и мама да изпият по чашка гроздова ракия, която те геройски глътнаха като лекарство, после донесе за Пол и за мен какао, а сестричката с удоволствие изпи чаша мляко.

Ние тръгнахме физически укрепнали, но душевно страшно объркани. Баща ми, силно разгорещен от двете глътки алкохол и под тежестта на раницата, крачеше като войник, но с втрепен поглед и неподвижно лице. Мама ми се стори лека като птичка. Ние с Пол влачехме сестричката. Наложихме се да извървим целия обиколен път и през всичкото време никой нищо не продума.

От нетърпение Лилий беше напуснал поста си в началото на Ла Трей и беше тръгнал да ни пресрещне. Видяхме го при Кръста.

Той ми стисна ръката, целуна Пол и като се изчерви целият, взе маминия багаж. Настроението му беше празнично, но изведнъж се разтревожи и тихичко ме попита:

— Какво се е случило?

Направих му знак да мълчи и забавих крачка, за да се поотдалечим от баща ми, който вървеше като насън. Тогава шепнешком му разказах трагедията ни. Той сякаш не придаде такова голямо значение на случката, но когато стигна до съставянето на акта, пребледня и се закова на място.

— Записа ли го в тефтера си?

— Каза, че ще го направи и сигурно вече го е направил.

Лилий подсвирна: — Актът за нарушение за хората от моето село означаваше позор и разорение. Някакъв полицаи от Обан беше убит в планината от един добър селянин, защото щял да му състави акт. И таз хубава — повтаряше опечален Лилий. — И таз хубава!

Той отново тръгна с наведена глава и от време на време извърщаше към мен тъжното си лице.

Понеже минавахме през селото, точно пред пощенската кутия той изведнъж ми рече:

— Ами ако кажем на пощаджията? Той сигурно познава този пазач. Освен това той също ходи с фуражка.

В неговото съзнание фуражката беше знак за могъщество и той смяташе, че между фуражките нещата могат да се наредят. И добави:

— Утре сутринта ще поговоря с него.

Най-сетне стигнахме до вилата, която ни чакаше в полумрака, под голямата смокиня, пълна с врабчета. Помогнахме на баща ми да разопакова целия багаж. Той беше мрачен и от време на време въздишаше. Мама мълчаливо бъркаше кашата на сестричката, а Лилий засилваше огъня.

Излязох, за да огледам градината. Пол се беше вече покатерил на една маслина и във всичките му джобове пееха щурци, но сърцето ми се сви от тази вечерна красота. От толкова много радости, които си бях обещал, нищо не остана.

Лилий дойде при мен и ми пошепна:

— Ще трябва да разкажа всичко на баща си.

Видях го как се отдалечава с ръце в джобовете, минавайки през лозето на Орнън.

Влязох вкъщи и запалих фенера, защото никой нямаше да се сети за това. Баща ми въпреки горещината беше седнал край огъня и гледаше как танцуват пламъците. Супата скоро кипна и омлетът зацвъртя. Пол ми помогна да наредим масата. Ние извършихме този обред с най-голямо старание, за да покажем на родителите си, че не всичко е загубено, но говорехме шепнешком, сякаш вкъщи имаше мъртвец.

Докато вечеряхме, баща ми изведнъж започна да говори весело, описа ни сцената с шеговит тон. Обрисува пазача откъм комичната страна и нашите съкровища, пръснати по тревата, и кучето, на което много му се искало да излапа салама. Пол звънко се засмя, но аз видях, че баща ми се насилваше заради нас и ми се доплака.

Вечерта привърши набързо и ние се качихме да спим.

Родителите ни останаха долу, за да подредят продуктите, но не ги чух да помръдват, а само да си шепнат.

След четвърт час видях, че Пол вече спи. Бос, безшумно слязох по стълбата и се заслушах в разговора им.

— Жозеф, прекаляваш. Просто си смешен. Най-сетне няма да те гилотинират, я.

— Сигурно няма — отвърна татко. — Но ти не познаваш инспектора на Академията. Той ще прати рапорта на ректора и може да се стигне до уволнение.

— Хайде де! За такава дреболия!

— Може и да е дреболия, но е достатъчно, за да се накаже с мъмрене един учител. А за мен мъмренето е равносилно на уволнение, защото аз ще си подам оставката. Как ще застана пред учениците, щом съм бил мъмрен.

— Как така? — смаяно извика мама. — Ще се откажеш от пенсията?

Те често говореха за пенсионирането като за магическо събитие, което превръщаше учителя в рентиер. Пенсионирането беше изключителна дума, магическа дума. Но тази вечер тя не произведе необходимия ефект и баща ми мрачно повдигна рамене.

— Тогава какво ще правиш?

— Просто не знам. Ще си помисля.

— Можеш да станеш частен учител. Господин Верне печели много добре, като дава частни уроци.

— Да, но него не са го мъмрили. Той излезе в пенсия след блестяща кариера. А пък аз! Ако родителите на новите ми ученици разберат, че съм бил мъмрен, веднага ще ме изпъдят.

Това неопровержимо доказателство просто ме смаза. Какво щеше да прави татко? След малко той каза:

— Ще отида да видя Распането, който върти голяма търговия с картофи. Учехме заедно. Веднъж той ми каза: „Ти беше силен по математика, а търговията ми така се разрасна, че ще имам нужда от теб“. На него ще мога да му обясня как стоят нещата и той няма да ме презира.

Аз веднага благослових името Распането. Не го познавах, но ясно си го представях — добродушен великан с черни мустаци, също

като мен затънал в умножението, как дава на баща ми ключ от едно чекмедже, пълно със злато.

— Човек невинаги може да разчита на приятелите си — каза мама.

— Знам. Но Распането ми е много задължен. На матурата аз му подказах решението на задачата. Освен това искам веднага да те успокоя. Никога не съм ти го казвал, но аз имам облигации от железниците за седемстотин и осемдесет франка. Те са в атласа Видал — Лаблаш.

— Значи си крил от мене!

— Да. Мислех да има нещо за черни дни, ако се случи операция или болест... Имах най-добри намерения! Не бих искал да си мислиш, че...

— Не се оправдавай — прекъсна го мама, — защото и аз направих същото. Но аз имам само двеста и десет франка. Само толкова можах да икономисам от петте франка, които всяка сутрин ми даваш.

Веднага сметнах: 780 и 210 прави 990 франка. Сетих се, че имам седем франка в касичката си, и знаех, че и Пол, въпреки че криеше, има най-малко четири франка. Значи всичко хиляда и един франк.

Веднага се успокоих и много ми се искаше да отида при тях и да им кажа, че щом човек има повече от хиляда франка, няма нужда да търси работа. Но сънчо ми духна в очите. Изкачих се по стълбите на четири крака и моментално заспах.

На другата сутрин не видях баща си. Бил в града. Предположих, че беше отишъл да види приятеля си с картофите, дето му бях забравил името. Мама пеейки подреждаше къщата.

Лилѝ пристигна много късно, едва към девет часа. Той ми съобщи, че всичко казал на баща си, а той му отвърнал: „Знам го този пазач. Той издаде Мон де Парпайун на онези от данъчното, защото Мон скрил четири дрозда в шапката си. Накарали го да плати четири франка. Ако някой път дойде към нас, няма да чака дълго куршума, който сме му приготвили.“

Новината беше успокоителна, но този куршум щеше много да закъснее.

— Говори ли с пощаджията?

Лилѝ се смути.

— Да. И той дори вече знаеше, защото тази сутрин видял пазача.

— Къде?

— В замъка. Ходил там да занесе писма.

— И какво му казал?

— Всичко.

Той направи усилие и добави:

— Тъкмо пишел акта.

Ужасна новина.

— Тогава пощаджията казал да не го прави, а пазачът му казал: „Няма да се лиша от това удоволствие!“ И тогава пощаджията го попитал: „Защо?“ и пазачът му отговорил, че учителите винаги ходели на почивка, и тогава пощаджията казал, че баща ти е онзи, дето уловил яребиците, а пазачът му казал: „Хич не ми пука“ и после продължил да пише акта и пощаджията ми каза, че си личало колко е доволен.

Този отчет ме смаза.

Лилѝ извади от торбичката си два хубави розови салама и аз първоначално се изненадах, но той веднага ми обясни:

— Саламите са отровни. Баща ми ги приготвя, за да ги слагаме нощем край курниците заради лисиците. Ако искаш, довечера ще отидем да ги метнем през стената на замъка.

— Искаш да отровиш кучето ли?

— Може и него — мило каза Лилѝ. — Нарочно избрах най-хубавите парчета, за да му се прияде. Ако сложи само хапка в устата си, веднага ще се вцепени.

Идеята му беше чудесна и аз се засмях от удоволствие. Но смъртта на пазача, която щеше да се разбере едва на другия ден (ако ние имахме, а той нямаше късмет), нямаше да попречи актът за нарушение да пристигне на местоназначението си. Все пак ние решихме още същата вечер да отидем да хвърлим саламите на отмъщението.

Докато чакахме, отидохме да сложим примки на Рапонския дол, после до обед, по кривите дървета на една изоставена овощна градина, късахме зелени бадеми и оскруши.

Първата обиколка на примките ни донесе шест белогъзки и един голям кос.

Аз наредих птиците на кухненската маса, изпразних торбите ни и сякаш между другото казах:

— Едно бедно семейство може да се издържа цяла година с дивеч, бадеми, оскруши, аспержи и гъби.

Мама нежно се усмихна и се наведе да ме целуне по челото, като държеше ръцете си настрани, защото целите бяха в сапунена пяна.

— Не се тревожи, глупчо. Още не сме я докарали дотам.

Лилий обядва с нас и седна — каква велика чест! — на мястото на баща ми, който щеше да се върне едва надвечер. Заговорих за селския живот и казах, че на мястото на татко щях да стана земеделец. Лилий, който според мен разбираше от тия неща, взе да хвали нахута — какъв голям добив давал и колко просто се гледал, немало нужда нито от вода, нито от тор, нито дори от пръст и се хранел само от въздуха, а после Лилий заговори колко изненадващо бързо растял ранният фасул:

— Правиш дупчица, слагаш фасула на дъното, засипваш с пръст и бягаш! Иначе ще те хване!

И добави, като гледаше майка ми:

— Разбира се, че е малко преувеличено, но така се казва, за да се види колко бързо расте фасулът.

В два часа тръгнахме на разузнаване, придружени от Пол, специалист по измъкването на охлюви, скрити в дупките на високите стени или в дънерите на маслиновите дървета. Цели три часа ние трупяхме запаси, за да бъдем готови да посрещнем разорението, което ни очакване. Тръгнахме си към шест часа вечерта, натоварени с бадеми, охлюви, джанки, трънки, хубави сини сливи, които откраднахме от бай Етиен, и една торба почти узрели праскови,

откъснати от едно много старо дърво, което от петдесет години насам упорито цъфтеше сред самотните развалини на един изоставен чифлик.

Радвах се да даря мама с такова богатство, но видях, че не е сама.

Тя беше седнала на терасата срещу баща ми, който, вдигнал лице към небето, пиеше от едно пръстено петле, без да допира устни до него.

Спуснах се към тях.

Татко изглеждаше извънредно уморен и обувките му бяха целите в прах. Той нежно ни целуна, погали Лилий по бузата и взе сестричката ни на коленете си. После заговори на мама, сякаш ни нямаше:

— Отидох при Бузиг. Не беше там. Оставих му бележка, за да му съобща за нещастieto. После отидох в болницата и видях Владимир. Оперирали са полковника и посещенията са забранени. След четири-пет дни ще мога да говоря с него. Но ще бъде късно.

— Видя ли инспектора?

— Не — отвърна татко, — но видях секретарката му.

— Каза ли й?

— Не. Тя мислеше, че идвам да проверя има ли промени в училището, и ми съобщи, че ще водят третите класове^[1].

Татко горчиво се изсмя.

— Колко щеше да получава повече?

— Двадесет и два франка на месец.

Като чу тази огромна сума, мама сбърчи лице, сякаш щеше да се разплаче.

— И освен това — добави татко, — и освен това тя ми съобщи, че щели да ми дадат академическа палма.

— Но, Жозеф — извика мама, — не може да се уволни служител, който има академическа палма.

— Винаги може да се лиши от повишение служител, който ще бъде мъмрен.

Той дълбоко въздъхна и отиде да седне на един стол, навел глава и с ръце върху коленете. Малкият Пол започна силно да плаче.

В този момент Лилий тихо каза:

— Някой идва. Ето там.

В края на белия път, на върха на Коле, видях тъмен силует, който се спускаше с големи крачки към нас.

Извиках:

— Бузиг! — и се спуснах да тичам.

Лилий изтича след мен.

---

[1] Отговаря на осми клас. — Б.пр. ↑

Срещнахме надзирателя на половината път, но видяхме, че той гледаше някъде зад нас. Майка ми и баща ми също бяха изтичали подир нас. Бузиг се усмихваше. Той пхна ръка в джоба си:

— Те, това е за вас.

И подаде на баща ми черното тефтерче, което пазачът беше конфискувал. Мама въздъхна, но това по-скоро приличаше на вик.

— Нима той ви го даде? — попита тя.

— Не ми го даде — отвърна Бузиг. — Замених го срещу акта, който му съставих.

— А рапорта му? — запита татко с леко пресипнал глас.

— Стана на конфети — засмя се Бузиг. — Беше написал пет страници. Направих от тях шепа конфети, които отплуваха по водите на канала. Сега — добави той замислено и като че ли това беше от голямо значение — те трябва да са откъм страната на Сен Лу, а може дори и при Ла-Пом... Значи да вървим да пийнем нещо.

Той намигна два или три пъти, сложи ръце на хълбока си и избухна в смях. Колко беше хубав!... И тогава чух как пеят две хиляди щурчета и как във вълшебните стърнища първият скакалец на ваканцията ми пили една сребърна нишка.

Вкъщи нямахме вино, а мама не искаше да пипа свещените бутилки на чичо Жул, но в гардероба на стаята си тя криеше една бутилка Перно, в случай че ни дойде на гости някой, който обича винцето.

Седнал под смокинята Бузиг хубаво си наля и ни разказа за срещата си с неприятеля.

— Тази сутрин, щом прочетох бележката ви, веднага отидох да потърся подкрепления — Бинучи, който е надзирател като мен, и Фенестрел — водопроводчика. Отидохме в замъка и когато понечих да отворя прословутата врата — слава на бога, — видях, че той не беше свалил веригата, нито катинара. Тогава заобиколихме откъм главния вход и аз взех да бия камбанката като клисар. Нямаше и пет минути и той пристигна побеснял и започва:

— Ей, да не би да сте полудели, та така дърпате звънеца; и то вие! — казва ми той, като отваря вратата.

— Защо пък аз? — питам.

— Защото е забъркана една хубава каша, която вие ще сърбате, и ще ви кажа само две думи.

— Добре тогава, вие ще говорите след това, защото аз ще ви кажа всичко на всичко само една дума — тя е акт.

Тогава той се ококори. Дори и с онова око, което блуждае.

— Да идем първо на местопрестъплението — казва Фенестрел. — Трябва да установим фактите, той да си признае, да вземем веригата и катинара.

— Какво? — извика смаяно пазачът.

— Не викайте! — казвам му аз. — Плашите ни.

И ние влязохме. Той ни казва:

— Ще ви обясня за този катинар.

— Вие ли го сложихте?

— Да, аз. И знаете ли защо?

— Не. И няма нужда да го знам, за да ви съставя акт.

— Член 82 от „Конвенцията“ — обажда се Фенестрел.

Оня като гледаше трите ни фуражки, взе да го хваща страх. Тогава Бинучи казва с помирителен тон:

— Не се плашете чак толкова. Няма да стигнете до углавния съд. Само в полицията ще отидете, нищо повече. Ще се отървете с двеста франка глоба.

Тогава аз отсякох:

— Ще се отърве с толкова, колкото трябва. Аз отивам да взема само веществените доказателства.

И тръгвам към вратата на канала. Другите тръгват след мен и пазачът също, като понакуцваше. Докато изтръгвах веригата, той стана червен като божур. Изваждам си аз тефтера и казвам:

— Име, презиме, място на раждане.

А той ми казва:

— Няма да направите такова нещо.

— А вие — обади се Фенестрел — защо искате да ни попречите да минаваме?

— Не беше за вас — отвърща пазачът.

Аз казвам:

— Разбира се, че не е за тези господа, а за мен! Знам, че моята физиономия не ви допада. Е добре, вашата също не ми харесва и затова ще отида докрай!

— До какъв край? — пита той.

— Вие искахте да си изгубя мястото. Толкоз по-зле за вас. Сега вие ще изгубите своето. Щом вашият господар получи призовка, ще трябва да отиде в съда и ще разбере, че може би е по-добре да си смени пазача и се надявам, че другият не ще бъде такъв див като вас.

Приятели, той беше загубил и ума и дума. Аз продължавам:

— Име, презиме, място на раждане.

— Кълна ви се, че не беше за вас! Сложих ги, за да хвана едни хора, които минаваха оттук с подправен ключ.

— Тогава аз си придавам страшен вид и казвам:

— Уха! Подправен ключ? Бинучи, чуваш ли какво говори? Подправен ключ.

— Ето, вижте го!

И той вади ключа от джоба си. Веднага го грабвам и казвам на Фенестрел:

— Запази го. Ще заведем следствие, защото това е въпрос, който засяга канала. И всички тия хора вие ги хванахте, а?

— Разбира се. Ето, вижте тефтерчето, което взех от този тип. Ето и рапорта за вашата администрация, а ето и моят акт.

И той ми дава тефтерчето ви и два рапорта от няколко страници, където разказва цялата история.

Започвам да чета неговите драсканици и изведнъж извиквам:

— Нещастнико! В официално изложение вие признавате, че сте сложили верига и катинар. Не знаете ли, че при добрия крал Луи XIV щяха да ви пратят на каторга?

Бинучи казва:

— Това не е самоубийство, но много ми прилича на такова.

Пазачът започва да отстъпва. Вече не приличаше на божур, а на ряпа. Казва ми:

— Е, и какво мислите да правите?

Няколко пъти поклащам глава, хапейки устни. Съветвам се с Фенестрел, после с Бинучи, после със съвестта си. Той чака със злобен вид, но уплашен. Най-сетне му казвам:

— Вижте какво, нека бъде за пръв и последен път. Да не говорим повече за това. А вие — нито дума на никого, ако държите на фуражката си.

След тия думи накъсвам рапорта му и слагам тефтерчето в джоба си заедно с веригата и катинара. Помислих си, че могат да ви свършат работа на вилата.

И той сложи плячката си на масата.

Всички бяхме на върха на щастието си, а Бузиг с удоволствие прие да остане на вечеря. Разгъвайки салфетката си, той заяви:

— На тази случка сложихме кръст. Но все пак може би ще е по-добре да не минавате повече от там.

— И дума да не става — отсече татко.

Мама, която набучваше пилетата на шиш, тихо каза:

— Дори и да ни дадат разрешение, никога няма да имам смелост да видя пак това място. Мисля, че ще припадна.

Лилий си тръгна и мама го целуна. Ушите му пламнаха като гребен на петел и той много бързо се измъкна от столовата. Трябваше да изтичам след него, за да му кажа, че ще го чакам на другата сутрин, още в зори. Той кимна с глава и потъна в лятната нощ.

Вечерята беше много весела. Понеже мама се извиняваше, че не може да му предложи вино, Бузиг каза:

— Нищо. Ще карам с Перно.

Баща ми малко стеснително се опита да му подхвърли:

— Не искам да мислиш, че ми е жал за питието, но не знам дали за здравето ти.

— Здравето! — възкликна Бузиг. — Но, скъпи господин Жозеф, пиенето причинява най-малкото зло. Тук вие пиете вода от цистерната. Знаете ли какво има вътре?

— Тази вода пада от небето — отговори татко, — дестилирана от слънцето.

— Бас държа — каза Бузиг, — че във вашата цистерна ще намеря една дузина черни паяци, два-три гущера и най-малко две жаби... Водата в цистерната е жабешка пикня, а Перното неутрализира всичко.

Баща ми не настоя повече. Докато вечеряхме, той подробно разказа нашето приключение, а Бузиг отново разказа подвига си. После татко добави нови подробности, за да изясни колко жесток се беше показал пазачът. Бузиг наблегна върху ужаса и унижението на този злосторник, попаднал в ръцете на трите фуражки. Когато стигнаха до четвъртата версия на тези излияния баща ми ни разкри, че пазачът едва не ни е застрелял на място, а Бузиг ни обрисова как чудовището се влачи на колене с лице, обляно в сълзи, молейки прошка с плачевен глас.

След крем карамела, разбитите белтъци и бисквитите Бузиг въодушевено започна да ни разказва за подвизите на сестра си. Той първо сравни живота с водовъртеж, който трябва да се премине, като се скача от една скала на друга „след като добре си пресметнал скока“.

„Фелисиен — разказваше той — първо се омъжи за един професионален играч на топки“, който често я оставял, за да печели състезания, и по този случай аз научих думата „рогоносец“. Оттам тя скочила върху следващата скала, която имала формата на началник на трамвайно депо, после върху книжаря на улица Ром, после върху някакъв цветар, който бил общински съветник, и най-сетне върху генералния съветник. В момента тя обмисляла нов скок, който би я стоварил на другия бряг, в обятията на господин префекта.

Мама слушаше с интерес разказа за това прехвърляне, но тя изглеждаше малко изненадана и изведнъж каза:

— Толкова ли са глупави мъжете?

— Ха, ха! — изсмя се Бузиг, — те никак не са глупави. Тя просто умее.

И добави, че впрочем „умът не е всичко“, и че „горният й етаж си го бивал“ и че трябвало да се види, за да повярва човек. И той извади портмонето си, за да ни покаже една снимка, която по думите му била много хубава.

Двамата с Пол се ококорихме, но тъкмо в момента, в който Бузиг показваше този интересен документ, мама ни хвана за ръцете и ни заведе в стаята ни.

Богатата вечеря, радостта, която изпитах от поражението на пазача, и загадката около тази снимка смутиха първия ми сън. Сънувах доста несвързани неща: една млада жена, гола като статуетка, с един скок прескача канала и пада върху някакъв генерал, който много прилича на баща ми, а той високо се смее.

Събудих се малко объркан и чух през стената да долита татковия глас:

— Ти ме караш да съжалявам, че на тоя свят порокът толкова често получава възмездие.

Гласът на Бузиг, станал странно гъгнещ, му отвърна:

— Жозеф, Жозеф, — аман от теб...

Времето минава и върти колелото на живота, както водата върти мелничните колела.

След пет години аз вървах зад една черна кола с толкова високи колелета, че през тях виждах подковите на конете. Бях облечен в черно и малкият Пол с все сила стискаше ръката ми. Мама си отиваше завинаги.

От този ужасен ден нямам друг спомен, сякаш моите петнайсет години отказваха да приемат силата на една мъка, която би могла да ме убие.

Години наред, чак до зряла възраст, ние никога не намирахме смелост да говорим за нея.

После малкият Пол много израсна, стана една глава по-висок от мен и пусна хубава брада от златиста коприна. В планините на Етоал, с които никога не пожела да се раздели, той водеше своето стадо кози. Вечер правеше сирене в плетени кошове от тръстика, после върху камънака на пустеещите земи спеше, увит в голямото си палто.

Пол беше последният козар на Вергилий^[1].

Но на тридесетгодишна възраст той умря в една клиника. Върху нощната му масичка лежеше неговата хармоника.

Скъпият ми Лили не го изпрати заедно с мен до малкото гробище в Ла Трей, защото той го чакаше там вече от няколко години под една леха от безсмъртничета. През 1917 година в някаква мрачна гора на Север един куршум, попаднал точно в челото му, прекъсна неговия млад живот. Той паднал под дъжда, върху снопчета замръзнали треви, които дори не знаеше как се казват.

Такъв е животът на хората. Малко радости, много бързо заличени от незабравими скърби.

Не е нужно да го казваме на децата.

---

[1] Марсел Паньол посвещава своя превод на „Буколики“ от Вергилий на брат си Пол. В предговора той пише: „Той свиреше на хармоника, която е само една усъвършенствувана сиринга на Пан. Казваше ми имената на дивите растения, на изворите, на звездите...“. ↑

Десет години по-късно аз основах в Марсилия филмово дружество. Начинанието се увенча с успех и тогава ме обхвана амбицията да изградя под небето на Прованс „Филмово градче“. Един предприемач се впусна да търси някакво имение, достатъчно голямо, за да може да се осъществи хубавият план. Докато аз бях в Париж, той намерил онова, което търсех, и по телефона ми съобщи за откритието си. Но същевременно ми съобщи, че сделката трябвало да се сключи след няколко часа, тъй като имало и други купувачи. Беше много въодушевен и знаех, че е честен човек. Купих имението, без да съм го видял.

След осем дни малка колона от коли потегли от снимачните площадки в Прадо. В тях се бяха настанили звукооператорите, кинооператорите и техниците от лабораториите. Бяхме тръгнали да завладяваме обетованата земя и докато пътувахме, всички говореха едновременно.

Минахме през много голяма двукрила желязна порта, широко разтворена.

Кортежът ни спря в дъното на алея от стогодишни чинари, пред един замък. Това не беше исторически паметник, а огромно жилище на някакъв голям буржоа от Втората империя. Трябва доста да се е гордеел с четирите осмоъгълни кули и тридесетте балкона от дялани камъни, които украсяваха всяка фасада.

Веднага се спуснахме към поляните, където смятах да построя снимачните площадки. Там намерих хора да разгъват земемерни вериги, други да забиват в земята боядисаните в бяло жалони и аз с гордост съзерцавах раждането на такова хубаво дело, когато в далечината горе, на насипа, видях жив плет... Дъхът ми секна и без да зная коя е причината, аз с все сила се затичах през поляните и през времето.

Да, ето го. Това беше каналът от моето детство с глогините, повета, с шипките, осеяни с бели цветчета, с къпините, криещи бодлите си под едрите, зърнести плодове.

Вечната вода безшумно течеше край обраслата пътека и също както в миналото, скакалците като водни пръски отскачаха под краката ми. Бавно изминах пътя на ваканцията и скъпите сенки вървяха до мен.

Едва когато го съзрях през храстите, по-висок от далечните чинари, аз познах ужасния замък. Замъкът на страха. На страха на

моята майка.

За момент си въобразих, че ще срещна пазача и кучето. Но изминалите двайсет години бяха погълнали моето отмъщение, защото и лошите хора умират.

Вървах покрай коритото. Беше си същото „цедило“, но малкият Пол го нямаше, за да се разсмее с хубавите си млечни зъби. Някакъв глас ме повика. Скрих се зад храстите и безшумно вървах напред, бавно, както някога.

Най-после видях крепостната стена. Отвъд счупените бутилки месец юни танцуваше по сините хълмове. Но в подножието на стената, съвсем близо до канала, се виждаше страшната черна врата, същата, която не пожела да се отвори към ваканцията. Вратата на Унизения баща.

В изблик на сляпа ярост грабнах с двете си ръце един голям камък и като го вдигнах първом към небето, запратих го към прогнилите дъски, които рухнаха над миналото. Стори ми се, че дишам по-леко и че лошата магия се беше развалила.

Но в прегръдките на един шипков храст, под съцветие от бели рози и отвъд времето вече от години стоеше една много млада черноока жена, която все притискаше до нежното си сърце червените рози на полковника. Тя чуваше виковете на пазача и хъркащото дишане на кучето. Пребледняла, разтреперана и завинаги безутешна, тя не знаеше, че е при сина си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.